

NAANAA

Musa takada káaku

Adamu 1:1-5:32

Nuhu 6:1-11:32

Ibrahī 12:1-20:18

Isaaku 21:1-26:35

Yakubu 27:1-36:43

Yusufu 37:1-50:26

Andunia naanaa

¹ Zaa káaku Luda musu kũ zĩteoo kè.

² Gu da pãme à kekenaro, gusira mé à da ísiralá, akũ Luda Nini ten yàa ke í pìla.

³ Akũ Luda pì: Gupura kũ! Akũ gupura kũ.

⁴ À è gupura pìi kè mana, akũ à gupura kèkõa kũ gusirao.

⁵ À tó kpà gupurane fãnantẽ, gusira sõ gwãani. Gu sî gu dõ, a gɔɔ káakun gwe.

⁶ Akũ Luda pì: Sarapura gõ kú íno dagura de à í pìno kèkõa.

⁷ Akũ à sarapura kè le, à í kũ à kú sarapura gbáru kèkõa kũ í kũ à kú a musuo.

⁸ Akũ à tó kpà sarapura pìine ludambe. Gu sî gu dõ, a gɔɔ pladen gwe.

⁹ Akũ Luda pì: Í kũ à kú zĩte kakara gu dokõno, gukori bo. Akũ à kè le.

¹⁰ À tó kpà gukori pìine zĩte, akũ a tó kpà í kũ à kàkarane ísira. Akũ à è à kè mana.

¹¹ Akũ Luda pì: Lánɔ bote zĩte kũ sè wédeno kũ lí nédeno, baadi kũ a burio. Akũ à kè le,

12 lánɔ bòtɛ zĩtɛ kũ sɛ̀ wédenɔ kũ lí nédenɔ, baadi kũ a burio. Akũ Luda è à kè mana.

13 Gu sì gu dò, a ɔɔɔ aakòden gwe.

14 Akũ Luda pì: Pó gupurakūrinɔ ɔ́ kú musu òɔ́ fānantɛ̀ kēkōa kũ gwāanio, òɔ́ wɛ̀ sèedanɔ kũ ɔɔɔɔ kũ wɛ̀nɔ mɔ́nɛ.

15 Òɔ́ kú pó gupurakūrinɔ ũ musu de òɔ́ andunia pura kũ. Akũ à kè ɛ.

16 À pó gupurakūri zōkōnɔ kè mèn pla, a kũ à gbāna òɔ́ kí ble fānantɛ̀, a kũ à busɛ̀ òɔ́ kí ble gwāani. À susunɛnɔ kè dɔ.

17 À n pépe musu de òɔ́ andunia pura kũ

18 òɔ́ kí ble fānantɛ̀ kũ gwāanio, òɔ́ gupura kēkōa kũ gusirao. Akũ à è à kè mana.

19 Gu sì gu dò, a ɔɔɔ siikòden gwe.

20 Akũ Luda pì: Pɔ wɛ̀ndidenɔ í pa yéɛɛɛ, bānɔ dagula musu òɔ́ vura sarapuran.

21 Akũ à pó wɛ̀ndide kũ òdi í panɔ kè kũ kpò gbɛ̀ntɛnɔ pínki, baadi kũ a burio. À bānɔ kè pínki dɔ, baadi kũ a burio. Akũ à è à kè mana.

22 À arubarikaa dàngu à pì, òɔ́ né i òɔ́ ke dasi, kpònɔ ísira pa, bānɔ ke dasi zĩtɛ.

23 Gu sì gu dò, a ɔɔɔ sɔɔroden gwe.

24 Akũ Luda pì: Pó wɛ̀ndidenɔ bɔtɛ zĩtɛ, be pókādenɔ kũ pó kũ òdi taa o kũ kùaoɔ kũ nòbɔsɛ̀ntenɔ, baadi kũ a burio. Akũ à kè ɛ.

25 Luda nòbɔsɛ̀ntenɔ kè baadi kũ a burio. À be pókādenɔ kè baadi kũ a burio. À pó kũ òdi taa o kũ kùaoɔ kè baadi kũ a burio. Akũ à è à kè mana.

26 Akũ Luda pì: Ò bisāsiri ke ó taka ũ, òɔ́ de lán ó bà, òɔ́ kí ble kpònɔa kũ bānɔ kũ be pókādenɔ kũ

nòbòsɛntɛnɔ kũ pɔ́ kũ òdi táa o kũ kùàonɔ pínki.

27 Akũ Luda bisásiri kè a zĩda taka ũ. A zĩda takan à n kè a ũ. À n kè gɔ́gbɛ kũ nɔgbɛo.

28 À arubarikaa dàngu à pìrɛnɛ: Àgɔ́ né i àgɔ́ ke dasi àgɔ́ andunia pa àgɔ́ gbãna blea. Àgɔ́ kí ble kpònɔa kũ bãnɔ kũ pɔ́ wɛ̀ndide kũ òdi táa o zĩtɛnɔ pínki.

29 Akũ Luda pì: Pɔ́ wéde kũ ò kú zĩtɛnɔn ma kpàáwa á pɔ́ble ũ pínki kũ lí nédɛnɔ pínki.

30 Ma sɛ̀nɔ kũ lánɔ kpà pɔ́ wɛ̀ndidenɔa pínki n pɔ́ble ũ, nòbɔnɔ kũ bãnɔ kũ pɔ́ kũ òdi táa o kũ kùàonɔ pínki. Akũ à kè ɛ.

31 Luda pɔ́ kũ à kènɔ è pínki, à kè mana swáswa. Gu sì gu dò, a gɔ́rɔ suddoden gwe.

2

1 Len Luda musu kũ zĩtɛo kè le kũ a pónɔ pínki.

2 Ari a gɔ́rɔ supplade zĩ gɔ́ ká, à zĩ kũ àtɛn ke pìi làka. A gɔ́rɔ supplade pì zĩ à kámma bò kũ zĩ kũ a kènɔ pínki.

3 Akũ à arubarikaa dà gɔ́rɔ supplade pìn à d̄itɛ a pɔ́ ũ, kũ gɔ́rɔ bire à kámma bò kũ zĩ kũ a kènɔ pínki yái.

Edeni swadakoo

4 Musu kũ zĩtɛo naana yãn dí. Gɔ́rɔ kũ Dikiri Luda zĩtɛ kũ musuoo kè,

5 pɔ́wɛ ke dí butɛ zĩtɛ kòro, bee sɛ̀ɛ, zaakũ Dikiri Luda dí tó legũ màro, akũsɔ́ gbɛke kun à bura zĩ kɛro.

6 Suka mé àdi kpá andunia gũn, akũ àdi mɔ́tɔ pisi zĩtɛa pínki.

7 Dikiri Luda gɔ́gbɛ í kàsa kũ bùsutitio, akũ à ãa wɛ̀ndide vù a yĩn, akũ gɔ́gbɛ pìi gò gbɛ bɛnɛ ũ.

8 Dikiri Luda swadakoo kèkè ifāboki kpa gu kũ òdi pi Eɗeni, akũ à gōgbē kũ à kèè pìi dà gwe.

9 Dikiri Luda tò lí buri sīnda pínki bùte zīte. Lí pìnɔ kè mana, akūsō n né blena nna. Lí wèndide kú òkoo pìi dagura. Lí kũ àdi dōna mana kũ a vānio ínne kú gwe dɔ.

10 Swa kú Eɗeni àdigō mɔɔ pisi òkoo pìia. Bona gwe à ɔne kè siikō.

11 A káaku tón Pisō, àkũ mé à lika Avila bùsuui pínki. Wura kú bùsuu pìi gūn,

12 wuraa pìi mana. Gbè bèereɗenɔn kú gwe dɔ.

13 Swa pìi ɔne plade tón Giō, à lika Kusu bùsuui pínki.

14 A ɔne aakōde tón Tigiri, a òrɔɔ tà Asiria bùsu ifāboki kpa. Swa pìi ɔne siikōde tón Yuflatì.

15 Dikiri Luda gōgbē pìi òte Eɗeni òkoo pìi gūn de àgō a zī ke àgō gwa.

16 Akũ à yā òtene à pì: Īni fō ò òkoo pì lí néno ble pínki,

17 ama òsun lí kũ àdi dōna mana kũ a vānio ínne né blero. Tó n blè, ĩni game.

18 Dikiri Luda pì: Gōgbē kunna ado manaro. Mani kpányĩri kene a gbēndo ũ.

19 Akũ Dikiri Luda bùsuu sè à òbɔɔ kèo pínki kũ bāno pínki, akũ à sù kũńwo gōgbē pì kīnaa de à e òderan ani tó kpáinne nà. Tó kũ gōgbē pìi kpà pò wèndide pìnɔne pínki gè n tó ũ.

20 Gōgbē pìi tó kpà be pókádenɔne pínki kũ bāno kũ òbɔsèntenɔ pínki, ama àdi kpányĩri e n té a gbēndo ũro.

21 Akũ Dikiri Luda i zōkō ò dà gōgbē pìla. Kũ àten i o, akũ à a gbànterewa mèn do bò, akũ à a mèbaasi

tàta a gbèn.

²² Akū à gōgbē gbànterewa kū à bòo pìi litè nōgbē ũ, akū à gèε kāao a kīnaa.

²³ Akū gōgbē pìi pì:
Adikīna wá bò ma wá gūmmε,
a mè sō à bò ma mèε gūmmε.
Oni a sísi nōgbē,
kū Luda a bò gōgbē gūn yāi.

²⁴ A yā mé à tò gōgbē dì bo a de kū a dao bea, àdi nakōa kū a nanɔ ò gō mè do ũ.

²⁵ Gōgbē kū a nanɔ kú pótompo ní pla ní pínki, wé'i sō àdi ní kūro.

3

Bisāsiri kēkōana kū Luda

¹ Mlè mé à manafiki vī de pó kū Dikiri Luda kènɔla pínki, akū à nōgbē là à pì: Luda pì àsun dākoo pì lí ke né blenloo?

² Akū nōgbē wè mlèε pìia à pì: Óni fō ò dākoo pì líne ble,

³ ama lí kū à kú dākoo pìi guragura, Luda pì òsun a né blero òsun ɔ naa sero, de òsun garo yāi.

⁴ Akū mlèε pìne: Áni garo fá!

⁵ Zaakū Luda dō tó a blè, á wé ni kē áni gō lán a bà, áni gō a mana dō kū a vānio.

⁶ Kū nōgbē è lí pì né mana, akūsō a blena nigō nna ani tó gbē wé kē, akū à a né kē à blè. À kpà a zāa do, akū à blè se.

⁷ Ní pla ní pínki ní wé kē, akū ò dō sà kū ò kun pótompo. Akū ò gboroda lá nàbi ò yīmma.

⁸ Kū gōgbē kū a nanɔ Dikiri Luda kīni mà àten kure dākoo pìi gūn ɔkōsi, akū ò ùtεε dākoo pìi lán.

9 Akū Dikiri Luda lé zù gōgbēi à pì: N kú mámeε?

10 À wèa à pì: Kū ma n kīni mà, akū vīna ma kū kū má kun pótompo yāi, akū ma ute.

11 Akū Dikiri Luda a là à pì: Dí mé à ònne n kun pótompoo? Lí kū ma ginne ò a né ble, n blèn yá?

12 À wèa à pì: Nōgbē kū n kpàma àgō kú kūmao mé à lí pì né kpàma ma blè.

13 Akū Dikiri Luda nōgbē là à pì: Bóyāi n kè leε? À wèa à pì: Mlè mé à ma keke, akū ma blè.

14 Akū Dikiri Luda pì mlèεε:
Kū n kè le, ñigō láaribona pó ũ
de be pókādeno kū nòbōsēntenola pínki,
ñigō táa o n kùua,
bùsutitin ñigō ble ari n wèndi lén.

15 Mani ibεε da mōkōn kū nōgbēo dagura,
n buri kū a burio dagura.

A buri ni n mì wí,
ñi a gbátoki kīna.

16 Akū à pì nōgbēεε:
Mani n nòsinaa wari karanne,
ñigō né i kū wāwāo.
N zā ni nigō kúmmame,
anigō kí ble n musu.

17 Akū à pì gōgbēεε:
Lákū n n nanō yā mà nà,
lí kū ma ginne ò a né ble n blè,
ma láari bō zītea n yāi,
osi kū osioon ñigō póble en
ari n wèndi lén.

18 Ani lèno kū lá ũkādēno butenne,
gbasa ò burapōno ble.

19 Ísimmawaranaa gūnn ñi póble en

ari n̄ era n̄ ḡeo b̄usun,
 zaakū gwen ma n bon.

B̄usutitime n ũ,
 ãni era n̄ ḡo b̄usutiti p̄i ũme.

²⁰ Adamu tó kpà a nan̄ne Awau, zaakū gb̄e p̄inki daim̄e.

²¹ Dikiri Luda bára uta k̄e Adamune k̄u a nan̄o, akū à dànn̄e.

²² Akū à p̄i: Bisāsiri a mana k̄u a v̄anio d̄s̄ sà, à ḡò lán ó bà. Óni ḡine à lí w̄èndide né k̄e à ble de àsunḡo kun ḡoro s̄inda p̄inkiro ȳai.

²³ Akū Dikiri Luda p̄ea à a b̄o Edeni dàkoo p̄i ḡun. Akū Adamu ḡe à z̄ite k̄u Luda a b̄on z̄i ke.

²⁴ Kū Dikiri Luda p̄ea, akū à kerubun̄o k̄ate Edeni dàko ifáboki kpa, de òḡo lí w̄èndide zé dàkp̄a k̄u f̄eneda k̄u àten té ke àten liteliteo.

4

Kainu k̄u Habilao

¹ Adamu a nan̄o Awau d̄s̄ n̄ogb̄e ũ, akū à n̄ò s̄i à Kainu ì. Akū à p̄i: Ma ḡogb̄e ì k̄u Dikiri gb̄anao.

² Akū à a dak̄una Habila ì do. Habila k̄e s̄ad̄ari ũ, Kainu s̄o à k̄e búbari ũ.

³ Z̄ikea Kainu s̄u k̄u a burap̄on̄o gba ũ Dikirine.

⁴ Habila s̄o à s̄u k̄u a s̄ane káaku m̄ekpanaao. Habila ȳa k̄a Dikirigu, akū à a gba s̄i.

⁵ Kainu s̄o a ȳa dí ke Dikirinero, akū adi a gba síro. Akū Kainu p̄o f̄e manamana a ãnn̄ s̄isi.

⁶ Akū Dikiri p̄i Kainune: B̄oȳai n p̄o f̄e? À k̄e dera n ãnn̄ yàkaa?

⁷ Tó n yā mana kè, mani n síroo? Tó ndi yā mana ke s̄ro, durunna natenne n kpéleleá. N ni teni a de, séde ñ z̄i blea.

⁸ Akū Kainu pì a dakūna Habilane: Ò gé s̄en. Kū ò kà gwe, akū à fùte a dakūnai à a dè.

⁹ Dikiri Kainu là à pì: Mán n dakūna Habila kunn? À wèa à pì: Má d̄ro. Ma dakūna dākpariin ma ū yá?

¹⁰ Akū Dikiri pì: Bón n kèè? N dakūna aru ten lé zumai zaa z̄ite gūn mà ze kāao.

¹¹ Tera sà ñniḡo láari pò ūme, ñniḡo z̄à kū z̄ite kū à n dakūna aru mi n ōo.

¹² Tó n bú bà, z̄ite ni kararo. Ñniḡo s̄s̄o gu kū guo ñḡo likara andunia gūn.

¹³ Akū Kainu pì Dikirine: Wari bire gbāna demala, mani f̄ro.

¹⁴ Nten péma z̄ite la gbārame sà. Mani kēk̄o kúnwo sà. Maniḡo s̄s̄o gu kū guo màḡo likara andunia gūn, gbē kū à kpākūn kūmao ni ma de.

¹⁵ Akū Dikiri p̄ine: Lenlo! Tó gbē n de, oni m̄ora káa ḡen supplame. Akū Dikiri wānzān ke kè Kainua, de gbē kū à kpākūn kāao sún a dero yāi.

¹⁶ Akū Kainu dà z̄en à kè Dikiria. À gèe à wùte Nodu bùsun Edeni ifáboki kpa.

¹⁷ Kainu wùte kū a nan̄o, akū à n̄o s̄i à En̄oku ì. A gbera Kainu wēte kàte, akū à a né pì tó kpà wēte p̄ine.

¹⁸ En̄oku Irada ì, Irada Meuyaeli ì, Meuyaeli Metusaeli ì, Metusaeli Lameki ì.

¹⁹ Lameki n̄o s̄e m̄en pla, a do tón Ada, a do Zila.

²⁰ Ada Yabala ì. Àkūme pódāri kū òdiḡo kú biza-kuta gūnn̄o dizi káaku ū.

²¹ A dakūna tón Yubala. Àkūme m̄or̄olerin̄o k̄ū úraperin̄o dizi káaku ũ.

²² Zila s̄o, akū mé à Tubala Kainu ì. Siaame a ũ. Àdi p̄o pínki pi k̄ū m̄osio k̄ū m̄ogot̄eo. A d̄are tón Naama.

²³ Akū Lam̄eki p̄i a n̄on̄on̄e:
Ada k̄ū Zilao, à ma yā ma,
ma n̄on̄o, à s̄ā kpá ma yāi.
Gb̄eke ma k̄inna, akū ma a d̄e,
kefenna p̄i ma lem̄e, akū ma a w̄endii b̄o.

²⁴ Tó oni Kainu f̄ina bone ḡen suppla,
makū Lam̄eki ma p̄o s̄o,
ḡen baaak̄o akuri aw̄esupplame.

²⁵ Adamu w̄ute k̄ū a nan̄o d̄o, akū à n̄éḡgb̄e ì. À tó kp̄ane Seti à p̄i, Luda a gba né p̄ande Habila k̄ū Kainu a d̄e ḡene ũme.

²⁶ Seti s̄o à n̄éḡgb̄e ì, akū à tó kp̄ane En̄osu. Zaa z̄i birean ò nà Dikiri sísinaaa.

5

Adamu burin̄o

¹ Adamu burin̄o yān dí. Ḡoro k̄ū Luda bis̄asirin̄o k̄e, à n̄ ké lán a bàme.

² À n̄ ké ḡōgb̄e k̄ū n̄ogb̄eo, akū à arubarikaa dàinne. À tó kp̄anne bis̄asiri.

³ Adamu w̄e basuddo akuride ḡun à né ì a taka ũ à b̄ok̄ōa k̄āao, akū à tó kp̄ane Seti.

⁴ Seti inaa gbera à k̄e w̄e w̄aa siik̄o à né p̄anden̄o ì d̄o ḡōgb̄en̄o k̄ū n̄ogb̄en̄o.

⁵ K̄ū à k̄a w̄e w̄aa siik̄o kp̄e basuddo akuri, akū à ḡà.

⁶ Seti w̄e bas̄oro aw̄es̄orode ḡun à En̄osu ì.

7 A gbera à kè wè wàa siikɔ awɛɛsuppla à né pāndenɔ ì dɔ gɔgbɛnɔ kũ nɔgbɛnɔ.

8 Kũ à kà wè wàa siikɔ kpé basɔro akuri awɛɛpla, akũ à gà.

9 Enɔsu wè basiikɔ akuride gũn à Kenana ì.

10 A gbera à kè wè wàa siikɔ kũ gɛroo à né pāndenɔ ì dɔ gɔgbɛnɔ kũ nɔgbɛnɔ.

11 Kũ à kà wè wàa siikɔ kpé basɔro awɛɛɔro, akũ à gà.

12 Kenana wè baaakɔ akuride gũn à Malaleli ì.

13 A gbera à kè wè wàa siikɔ kpé bupla à né pāndenɔ ì dɔ gɔgbɛnɔ kũ nɔgbɛnɔ.

14 Kũ à kà wè wàa siikɔ kpé basɔro akuri, akũ à gà.

15 Malaleli wè baaakɔ awɛɛɔrode gũn à Yarɛdi ì.

16 A gbera à kè wè wàa siikɔ kũ mèn baraakuri à né pāndenɔ ì dɔ gɔgbɛnɔ kũ nɔgbɛnɔ.

17 Kũ à kà wè wàa siikɔ kpé basɔro sɔrosari, akũ à gà.

18 Yarɛdi wè basɔraakɔ awɛɛplade gũn à Enɔku ì.

19 A gbera à kè wè wàa siikɔ à né pāndenɔ ì dɔ gɔgbɛnɔ kũ nɔgbɛnɔ.

20 Kũ à kà wè wàa siikɔ kpé basɔraakɔ awɛɛpla, akũ à gà.

21 Enɔku wè baaakɔ awɛɛɔrode gũn à Metusela ì.

22 A gbera à taa ò kũ Ludao ari wè wàa do kpé basɔro à né pāndenɔ ì dɔ gɔgbɛnɔ kũ nɔgbɛnɔ.

23 À kà wè wàa do kpé basɔraakɔ awɛɛɔro.

24 À táa ò kũ Ludao, akũ ò kùrai, kũ Luda a sè à bò kãao andunia gũn yãí.

25 Metusela wè bakẽndo awεεsupplade gũn à Lameki ì.

26 A gbera à kè wè wàa aakõ kpé bakẽndo awεεpla à né pãndenõ ì dõ gõgbẽnõ kũ nõgbẽnõ.

27 Kũ à kà wè wàa siikõ kpé basõraakõ akuri donsari, akũ à gà.

28 Lameki kè wè bakẽndo awεεpla, akũ à négõgbẽ ì.

29 À tó kpànε Nuhu à pì: Gbẽ bire mé ani ó laakari kpátεwεε zĩ gbãna kũ óten ke yãí. Odì zĩ gbãna pì ke Dikiri láaribona zĩtea yãime.

30 Nuhu inaa gbera Lameki kè wè wàa aakõ sõrosari à né pãndenõ ì dõ gõgbẽnõ kũ nõgbẽnõ.

31 Kũ à kà wè wàa aakõ kpé basõraakõ akuri awεεsuppla, akũ à gà.

32 Kũ Nuhu kà wè wàa pla kpé basõro, à Semu kũ Hamuo kũ Yafetio ì.

6

Bisāsirinõ yakanaa

1 Kũ bisāsirinõ nà kena nà òten dagula òten nénõgbẽnõ ì,

2 akũ Luda nénõ è bisāsiri nénõgbẽ pìnõ mana, akũ òteni ñ sé ñ poyeinaaa.

3 Akũ Dikiri pì: Ma Nini nigõ kú bisāsirinõ gũn gõrõ sīnda pínkiro, zaakũ mèbarademe. N gõrõnõ nigõ wè basuddome.

4 Gbẽ gbànanõn kú andunia gũn gõrõ birea kũ gõrõ bire gberao dõ, gõrõ kũ Luda né pìnõ bisāsiri

nénɔgbě̀nɔ d̄̀ nɔgbě̀nɔ ũ ò nénɔ ì kṹwɔ. Ní né pínɔmɛ ḡ̀sɔ gb̄̀ana kṹ n̄́ tó bò zaa káakunɔ ũ.

⁵ Dikiri è kũ bisāsirinɔ yā vāni kɛna dasi andunia gūn. Gɔrɔ s̄̀inda pínki yā b̄̀ɛnɛ laasunn òdiḡ̀ɔ lé ado,

⁶ akũ a pɔ yàka bisāsiri kũ à kè zĩte yā musu. À laasun pānde lè,

⁷ akũ à pì: Mani bisāsiri kũ ma kè zĩte wara, bisāsirinɔ kũ n̄̀bɔnɔ kũ pɔ kũ òdi taa o kũ k̄̀aonɔ kũ b̄̀anɔ, zaakũ ma pɔ yàka n̄́ kɛna yā musu.

⁸ Ama Nuhu Dikiri pɔnna lè.

Nuhu yā

⁹ Nuhu burinɔ yān dí. Nuhu bi gb̄̀ɛ manamɛ. Kũ à kun, a m̄̀ɛn do mé à taari v̄̀iro à taa ò kũ Ludao.

¹⁰ Nuhu néḡ̀ɔgbě̀nɔ ì gbě̀nɔn aak̄̀ɔ, Semu kũ Hamuo kũ Yafetio.

¹¹ Luda è andunia gbě̀nɔ yàka n̄́ pínki, taarikɛna andunia pà.

¹² Kũ Luda andunia gwà, à è à yàka, zaakũ gb̄̀ɛ s̄̀inda pínki z̄̀á z̄̀éa.

¹³ Akũ Luda pì Nuhunɛ: Mani gb̄̀ɛ s̄̀inda pínki kakatɛ, kũ n̄́ yāin taarikɛna dà anduniala. Mani n̄́ kakatɛ l̄̀ɛl̄̀ɛ kũ anduniaomɛ.

¹⁴ N̄́ gó'ite k̄̀ɛk̄̀ɛ kũ lí l̄̀ɛk̄̀ɛt̄̀ɛɛo n̄́ kp̄̀ɛnɛnɔ k̄̀ɛ a gūn n̄́ òda maa a gūn kũ a kp̄̀ɛo.

¹⁵ Ìni gó pì k̄̀ɛ lán dí bà. A gb̄̀ana ḡ̀s̄̀akuru wàa do kp̄̀ɛ bas̄̀ɔro, a yàasa ḡ̀s̄̀akuru bupla akuri, a lei s̄̀o ḡ̀s̄̀akuru baraaakuri.

¹⁶ N̄́ gó pì musu pápa, gbasa n̄́ guforo tó a dagura gwe ḡ̀s̄̀akuru do zaa a musu kpa. N̄́ gbà da gó pì kpado n̄́ gó pì k̄̀ɛ didik̄̀ɔana l̄̀ɛu aak̄̀ɔ.

17 Makū sō mani tó í da anduniala, de mà pò wèndide kū òdi wesa bono kakate ní pínki. Pò kū ò kú andunia gūnnò ni gaga pínki.

18 Ama ma bàka nigō kú kūnwo. Ìni gē gó pìi gūn kū n nэгōgbēnò kū n nanò kū n nénò nonò.

19 Ìni pò wèndide pínki sé n gē kūnwo mèn plapla de onigō kun kū wèndiio.

20 Bā burinò kū nòbò burinò kū pò kū òdi taa o kū kùao burinò pínki oni su n kīnaa mèn plapla de ògō kun.

21 N pòble kū òdi ble sīnda pínki séte n kakara á zàna ũ, ákōnò kū pò pìnò.

22 Akū Nuhu kè le à yā kū Luda ònεε kè pínki.

7

Í dana anduniala

1 Akū Dikiri pìi Nuhune: N gē gó gūn kū n bedenò, zaakū məkōmmε ma n e yānnade ũ gbāragbēnò té.

2 N nòbò kū à de sa'opò ũnò sé n gē kūnwo da kū a sàao mèn supplapla, n nòbò kū òdi sa oorònò sé mèn plapla da kū a sàao.

3 N bānò sé n gē kūnwo dò da kū a sàao mèn supplapla de ní burinò gō kú andunia gu sīnda pínkia.

4 Zaakū gōrò suppla gbera mani tó legū ma zīte ari gōrò bupla fānantē kū gwāanio, de mà pò wèndide kū ma kènò wara zīte pínki.

5 Nuhu yā kū Dikiri ònεε kè pínki.

6 Gōrò kū í dà anduniala, Nuhu kun wè wàa aakōmε.

7 À gè gó'ite gūn kū a nénɔ kū a nanɔ kū a nénɔ nɔnɔ de ò bo í pì yān.

8 Akū nòbɔ kū ò de sa'opɔ ūnɔ kū nòbɔ kū òdi sa ooronɔ kū bānɔ kū pɔ kū òdi táa o kū kùaonɔ

9 sù Nuhu kīnaa gó gūn mèn plapla da kū a sàao lākū Luda ònɛɛ nà.

10 Gɔɔ suppla gbera í da pìi dà anduniala.

11 Nuhu wè wàa aakɔde gūn a mɔ plade gɔɔ gēro awɛɛplade zī, akū í kū à kú zīte gbárunɔ pūtā pínki, akū ludambɛ guforonɔ f̄.

12 Legū mà ari gɔɔ bupla fānantē kū gwāanio.

13 Gɔɔ birea Nuhu gè gó gūn kū a nénɔ Semu kū Hamuo kū Yafetio kū api nanɔ kū a nénɔ nɔnɔ gbēnɔn aakɔ,

14 kū nòbɔsēntenɔ pínki n̄ buria kū bɛ pókādenɔ pínki n̄ buria kū pɔ kū òdi táa o kū kùaonɔ pínki n̄ buria kū pɔ vurananɔ pínki n̄ buria, bānɔ kū pɔ dèmbɛɛdenɔ pínki.

15 Pɔ kū òdi wesa bonɔ sù Nuhu kīnaa gó gūn buri kū burio mèn plapla.

16 Pɔ wèndidenɔ buri pínki gè da kū a sàao lākū Luda ditenɛ nà. Akū Dikiri gbà tàtānɛ.

17 Legū mà ari gɔɔ bupla. Kū í ten kara, akū à gó pìi sè zītela.

18 Í fùte à kàra manamana à dà zītela, akū gó pì fù íla,

19 Í kàra à dà zītela láí, à dà kpi lei kū ò kú andunia gūnnɔla míomio.

20 Í fùte à dà kpi pìnɔla ari gāsákuru gēro.

21 Pɔ wèndide kū òdi táa o zītenɔ gāga pínki, bānɔ kū bɛ pókādenɔ kū nòbɔsēntenɔ kū pɔ kū òdi táa o kū kùaonɔ kū bisāsirinɔ n̄ pínki.

22 Pó kũ ò òdi wesa bo kũ ò kú s̄s̄ĩano ḡaga p̄ínki.

23 Luda p̄ó w̄èndide kũ ò kú s̄s̄ĩano k̄àkate p̄ínki.
 À bis̄āsirin̄o kũ n̄òb̄on̄o kũ p̄ó kũ òdi t̄áa o kũ k̄uāon̄o
 kũ b̄ān̄o k̄àkate andunia ḡūn. Nuhu mé à b̄ò ado kũ
 p̄ó kũ ò kú k̄āao ḡó ḡūnn̄o.

24 Akũ í ḡò da anduniala ari ḡor̄o basuppla akuri.

8

Í gona anduniala

1 Nuhu kũ n̄òb̄os̄ēnt̄en̄o kũ b̄e p̄ók̄āde kũ ò kú k̄āao
 ḡó ḡūnn̄o p̄ínki ȳā d̄ò Ludan. Kũ à ĩa gb̄àre z̄ĩtea, akũ
 í n̄à babanaaa.

2 Í kũ ò kú z̄ĩte gb̄arun̄o kũ ludamb̄e guforon̄o t̄àta,
 akũ leḡū k̄è.

3 Í p̄ì t̄en baba bus̄ebuse àt̄en lago ari ḡor̄o basup-
 pla akuri.

4 A m̄o supplade ḡor̄o ḡēro aw̄eεplade z̄ĩ ḡó p̄ìi d̄ì
 kpi kũ òdi p̄ì Ararataa.

5 Í p̄ì t̄en lago ari m̄o kuride ḡūn. M̄o kuride p̄ì
 ḡor̄o k̄āaku z̄ĩ kpin̄o m̄ìs̄ōnt̄en̄o b̄òbo.

6 Ḡor̄o bupla gb̄era Nuhu ḡó wondo kũ à b̄òn ȳā
 w̄è,

7 akũ à k̄āak̄āanna gb̄àre. Àt̄en vura àt̄en ḡé àt̄en
 su ari í b̄àba z̄ĩtea.

8 À pot̄ēne gb̄àre d̄o de à le à d̄ò t̄ó í làgo z̄ĩtea.

9 Kũ pot̄ēne dí diki lero, akũ a èra à s̄ù Nuhu k̄ĩnaa
 ḡó ḡūn, zaakũ í da anduniala p̄ínkime. Nuhu ò b̄ò à
 a kũ à ḡèò ḡó ḡūn.

10 À k̄amma b̄ò ari ḡor̄o suppla, akũ à èra à pot̄ēne
 gb̄àre d̄o.

11 Potēne pìi èra à sù à kīnaa ɔkɔsi à kù lá kè à kpá a léi. Akū Nuhu d̄s kū í làgo zītea.

12 À kámma bò gɔɔɔ suppla dɔ, akū à èra à potēne pìi gbàre, adi era à sù a kīnaa doro.

13 Nuhu wè wàa aakɔ awεεdode gūn a mɔ káaku gɔɔɔ káaku zī, í bàba zītea, akū à gó pìi musu gò. Kū à gu gwà, à è í làka zītea.

14 A mɔ plade gɔɔɔ baraasɔɔro awεεplade zī í bàba zītea.

15 Akū Luda yā ò Nuhune à pì:

16 Ñ bo gó gūn kū n nanɔɔ kū n négɔgbēnɔ kū n nɔnɔɔ.

17 Ñ pɔ wèndide kū ò kú kūnwɔnɔ bɔte pínki, bānɔ kū nòbɔnɔ kū pɔ kū òdi táa o kú kùaoɔnɔ pínki, de ò fākɔa zīte ògɔ né i ògɔ kara andunia gūn.

18 Akū Nuhu bò kú a néɔ kú a nanɔɔ kú a né pìnɔ nɔnɔɔ.

19 Nòbɔnɔ pínki kú pɔ kú òdi táa o kú kùaoɔnɔ pínki kú bānɔ pínki kú pɔ kú òdi táa o zītenɔ pínki bòte gó gūn buri kú burio.

20 Akū Nuhu Dikiri gbagbaki bò. À nòbɔ kú bā kú òdi sa oonɔ kú, akū à sa'opɔ kú òdi ká tén à té kú òa.

21 Kū Dikiri a gbī mà, à kènne nna, akū à laa-sun lè à pì: Mani era mà láari bo zītea bisāsiri yāi doro, zaakū bisāsiri laasun ògɔ vāni zaa a kefennakegɔɔame. Mani era mà pɔ wèndidenɔ kakate lákū ma kè nà doro.

22 Ari andunia gé àgɔ kunwo pótɔna kú pókεkεnaao, ía kú guwānao, bunsire kú sakareo, fānantē kú gwāanio, í ke ni lákaro.

Luda bàka kunna kū Nuhuo

1 Akū Luda arubarikaa dà Nuhugu kū a néno à pìíne: Àgõ né i àgõ kara à andunia pa.

2 Nòbòno kū bāno kū pò kū òdi táa o kū kùaoño kū kpòno nigõ á vīna vī pínki. Ma n nááre á oĩ.

3 Pò kū òdi táa ono pínki nigõ de á pòble ũ. Ma n kpááwa pínki lákū ma pòble kū òdi bute zíteano kpááwa nà yā.

4 Ama àsun nòbo kū odi a kùtu kpáro sóro, zaakū a arume a wèndi ũ.

5 Mani á aru kū à de á wèndi ũ fīna boáre. Tó nòbo gbē dè ke tó gbē a gbēdake dè, mani a aru fīna bone. Mani fīna bo gbē kū à a gbēdake dèea.

6 Tó gbē a gbēdake dè, oni a de, zaakū ma bisāsiri kè ma taka ũme.

7 Àgõ né i àgõ kara, à da anduniala àgõ ke dasi.

8 Luda pì Nuhune kū a néno do:

9 Ma bàka nigõ kú kááo kū á burino

10 kū pò wèndide kū ò kú kááo kū ò bò gó gūnno pínki, bāno kū be pókādeno kū nòbosēnteno kū pò kū ò kú zíteano pínki.

11 Ma bàka nigõ kú kááo. Mani í da anduniala mà pò wèndidenò kakate pínki doro. Í ni da anduniala à a kakate doro.

12 Akū Luda èra à pì: Ma bàka nigõ kú kááo kū pò wèndide kū ò kú kááoño ari goro sīnda pínkime. A sèedaan dí.

13 Mani ludambefēneda bo legūa ma bàka kunna kū anduniao sèeda ũ.

14 Tó ma tò legū sisi ludambefēneda bòa,

15 lákū ma bàka kú kááo nà kū pò wèndide buri

sĩnda pĩnkio, a yã ni dɔmagu. Mani tó í da anduniala à pó wèndide kakate pĩnki doro.

¹⁶ Tó ma ludambefēneda è legūa, ma bàka kunna kũ pó wèndide buri sĩnda pĩnkio ari gɔɔ sĩnda pĩnki yã ni dɔmagu.

¹⁷ Akũ Luda pì Nuhunε: Ma bàka kunna kũ pó wèndide kũ ò kú andunia gũnnɔ pĩnki sèdaan gwe.

Nuhu nénɔ

¹⁸ Nuhu né kũ ò bòte gó gũnnɔ tón dí: Semu, Hamu, Yafeti. Hamume Kanaa de ũ.

¹⁹ Nuhu nénɔn gwe gbēnɔn aakɔ. N burinɔ mé ò dàgula andunia gũn pĩnki.

²⁰ Nuhu bi búbariime, akũ à geepi líkpe bà.

²¹ Kũ à sèwē mì à kã, akũ a wutena pótompo a kpén.

²² Kũ Kanaa de Hamu a de pótompo è, à bò à gèè à ò Semunε kũ Yafetio.

²³ Akũ Semu kũ Yafetio uta zɔkɔ sè ò dì n gãaa n pla ò tãa ò kũ kpeo. N are dɔna gu pãndea de òsun n de pótompo ero yãi, ò gèè ò kù n de pótompola.

²⁴ Kũ wē wère Nuhua à vù, à mà lãkũ a né kpede kèare nà,

²⁵ akũ à pì:

Kanaa nigɔ láari pó ũme,
àkũ mé anigɔ a gbēnɔ zò kpede ũ.

²⁶ Akũ à pì:

Arubarikademε Dikiri, Semu Luda ũ,
Kanaa nigɔ de Semu zò ũ.

²⁷ Luda karana ke Yafetinε,
a burinɔ n baka le Semu burinɔ arubarikaa gũn,
Kanaa nigɔ de Yafeti zò ũ.

28 Í dana anduniala gbera Nuhu kè wè wàa do kpé basuppla akuri.

29 À kè wè wàa siikō kpé basuppla akuri, akū à gà.

10

Nuhu burinɔ

1 Nuhu négōgbēnɔ Semu kū Hamuo kū Yafetio kū í négōgbē kū ò ò í í dana anduniala gberanɔ yān dí.

2 Yafeti négōgbēnɔ tón dí: Goma, Magɔgu, Midiā, Girisi, Tubala, Meseeki kū Tirasao.

3 Goma négōgbēnɔ tón dí: Asakenaza, Rifa, Tɔgama.

4 Girisi négōgbēnɔ tón dí: Elisa, Tasisi, Sipiru, Rodanimu.

5 Buri pìnɔ mé ò dàgula ísira gereei, ò kō kpàatete bùsu kū bùsuuo buri kū burio danedanɛ, baadi kū a buriyāo.

6 Hamu négōgbēnɔ tón dí: Etiopia, Misila, Libia kū Kanaao.

7 Etiopia négōgbēnɔ tón dí: Seba, Avila, Sabata, Raama kū Sabatekao. Raama négōgbēnɔmɛ Seba kū Dedāo ũ.

8 Nimlɔdu bi Etiopia burimɛ dɔ. Àkūmɛ andunia gbānazōkōde tóde káaku ũ.

9 Tofe sàamɛ Dikiri kīnaa. A yā mé à tò òdi pi: Lákū Nimlɔdu de tofe sà ũ Dikiri kīnaa nà.

10 Babilɔnia bùsu kū à kí blèa káaku wéranɔmɛ Babeli kū Erekió kū Akadao kū Kalanɛo ũ.

11 Bona gwe à gèe Asiria bùsun, akū à Nineva kàte kū Reobo'irio kū Kalao

12 kū Resē kū à kú Nineva dagura kū Kalao. Ninɛvamɛ wéra zōkō ũ.

13 Misila burinɔn dí: Ludunɔ, Anamunɔ, Leabanɔ, Nafatunɔ,

14 Patarusinɔ, Kasalunɔ kũ Kereti kũ Filisitininɔ
bò ń gũnnɔ.

15 Kanaa daudu Sidõ burinɔn dí: Itinɔ,

16 Yebusinɔ, Amɔrinɔ, Gigasinɔ,

17 Ivinɔ, Akinɔ, Sininɔ,

18 Avadanɔ, Zemarínɔ kũ Amatanɔ. Kanaa pìnɔ
dàgula kpɛkpe.

19 ń b̀usu lézɛkin dí. Bona zaa Sidõ gena Gera kũ
à kũ Gaza sarɛ ari Sɔdɔmu kũ Gɔmɔrao kũ Adamao
kũ Zeboimu kũ à kũ Lasa sarɛo.

20 Hamu nɛgɔgbɛ̀nɔn gwe buri kũ burio b̀usu kũ
b̀usuuo danɛdanɛ, baadi kũ a buriyão.

21 Yafeti dakũna Semu buri kè dɔ. Àkũmɛ
Eberunɔ dizi káaku ũ.

22 Semu nɛgɔgbɛ̀nɔ tón dí: Elamu, Asiria,
Apasada, Ludu kũ Aramu.

23 Aramu nɛgɔgbɛ̀nɔ tón dí: Uzu, Hulu, Geta kũ
Mɛsɛkio.

24 Apasada mé à Sela ì, akũ Sela Eberu ì.

25 Eberu nɛgɔgbɛ̀nɔ ì gbɛ̀nɔn pla. A do tón Pɛlegi,
zaakũ a gɔrɔn ò kèkɔa andunia gũn. A dakũna tón
Yɔkɔtã.

26 Yɔkɔtã nɛgɔgbɛ̀nɔ tón dí: Alamɔdada, Sɛlɛfi,
Azamavɛ, Yera,

27 Adoramu, Uzala, Dikala,

28 Obala, Abimaɛli, Seba,

29 Ofi, Avila kũ Yobabuo. Yɔkɔtã nɛgɔgbɛ̀nɔn gwe
pínki.

30 Bona Mɛsa gena Sefa kũ kpi kũ ò kũ ifãboki
kpanɔ, àkũmɛ ń b̀usu ũ.

31 Semu nɛgɔgbɛ̀nɔn gwe pínki buri kũ burio b̀usu
kũ b̀usuuo danɛdanɛ, baadi kũ a buriyão.

32 Nuhu nэг̃gbēnɔ burinɔn gwe danɛdanɛ b̀usu k̀u b̀usuuo. N̄ k̄inaan andunia buri s̄inda p̄inki b̀on ò d̀agula í dana anduniala gbera.

11

Babeli kp̀édidik̄šanaa

1 Andunia ḡun ȳa p̄inki buri m̀en dome, ȳa dok̄nɔn òdi o.

2 L̀ak̄u gbēnɔ ten s̄s̄s̄ if̄aboki kpa ǹa, k̀u ò k̀a Babilɔnia b̀usu gusaran, ak̄u ò v̀ute gwe.

3 Ò p̄ik̄nɛ: Ò gé ò k̀unku bo ò kp̀ata manamana. K̀unkume n̄ gb̀è ũ, òdaame n̄ simiti ũ.

4 Ak̄u ò p̄i: Ò ẁera k̀ate ò kp̀édidik̄šana bo a mis̄ntɛ z̄s̄ ludambea. Ò ó z̄ida t́ bo de òsunḡ f̀ak̄šana dodo andunia ḡunlo ȳai.

5 Ak̄u Dikiri k̀ipa à ẁera p̄i gẁa k̀u kp̀é lei k̀u bis̄sirinɔ b̀oo.

6 Ak̄u à p̄i: N̄ p̄inki n̄ buri dok̄nɔme, ȳa dok̄nɔn òdi o, ak̄u ȳa k̀u òten boon dí ỳa? Ȳa k̀u ò a laasun l̀è tera s̀a oni keme, p̀oke ni kp̀ánnɛ a kenaa ḡun doro.

7 Ò kipa ò gé gwe ò n̄ ȳa ỳakaténnɛ de òsun k̄s̄ ȳa ma doro.

8 Ak̄u Dikiri n̄ f̀ak̄sa gwe dodo andunia ḡun p̄inki, ak̄u ò n̄ ẁera katenna tò.

9 A ȳa mé à tò, ò t́ kp̀a ẁete p̄inne Babeli, zaak̄u gwen Dikiri tò andunia buri s̄inda p̄inki ȳa b̀on. Zaa gwen à n̄ f̀ak̄sa andunia ḡun p̄inki.

Semu k̀u Terao burinɔ

10 Semu burinɔ ȳan dí. Semu ẁè bas̄ɔrode ḡun à Apasada ò idana anduniala gbera ẁè pla.

11 A gbera à k̀è ẁè ẁa pla kp̀é bas̄ɔro à né p̀andenɔ ò d̄o ḡgbēnɔ k̀u n̄gbēnɔ.

12 Apasada wè baraakuri awεεsɔɔrode gūn à Sela ì.

13 A gbera à kè wè wàa pla kū aakɔ̄o à né pāndenɔ̄ ì dɔ̄ gɔ̄gbɛ̄nɔ̄ kū nɔ̄gbɛ̄nɔ̄.

14 Sela wè baraakuride gūn à Eberu ì.

15 A gbera à kè wè wàa pla kū aakɔ̄o à né pāndenɔ̄ ì dɔ̄ gɔ̄gbɛ̄nɔ̄ kū nɔ̄gbɛ̄nɔ̄.

16 Eberu wè baraakuri awεεsiikɔ̄de gūn à Pɛ̄legi ì.

17 A gbera à kè wè wàa pla kū baraakurio à né pāndenɔ̄ ì dɔ̄ gɔ̄gbɛ̄nɔ̄ kū nɔ̄gbɛ̄nɔ̄.

18 Pɛ̄legi wè baraakuride gūn à Rɛ̄u ì.

19 A gbera à kè wè wàa do awεεkēndo à né pāndenɔ̄ ì dɔ̄ gɔ̄gbɛ̄nɔ̄ kū nɔ̄gbɛ̄nɔ̄.

20 Rɛ̄u wè baraakuri awεεplade gūn à Serugu ì.

21 A gbera à kè wè wàa do awεεsuppla à né pāndenɔ̄ ì dɔ̄ gɔ̄gbɛ̄nɔ̄ kū nɔ̄gbɛ̄nɔ̄.

22 Serugu wè baraakuride gūn à Nao ì.

23 A gbera à kè wè wàa do à né pāndenɔ̄ ì dɔ̄ gɔ̄gbɛ̄nɔ̄ kū nɔ̄gbɛ̄nɔ̄.

24 Nao wè baraakuri donsaride gūn à Tera ì.

25 A gbera à kè wè basuddo donsari à né pāndenɔ̄ ì dɔ̄ gɔ̄gbɛ̄nɔ̄ kū nɔ̄gbɛ̄nɔ̄.

26 Tera kè wè baaakɔ̄ akuri, akū à Abramukū Nao kū Aranao ì.

27 Tera burinɔ̄ yān dí. Tera Abramukū Nao kū Aranao ì, akū Arana Lutu ì.

28 Arana gā a de Tera wára zaa Urume Kaladia būsun, gu kū ò a ìn.

29 Abramukū Nao nɔ̄ sè. Abramukū nānɔ̄ tón Sarai, Nao nānɔ̄ sō tón Milika, Arana né. Arana pì mé à Isika ì dɔ̄.

³⁰ Sarai sɔ paramɛ, adi né iro.

³¹ Akū Tera a né Abramū kū a daikore Lutuo kū Abramū nanɔ Saraio sè bona Uru, Kaladia bùsun, òten gé Kanaanɔ bùsun. Kū ò kà Arana, ò vùte gwe.

³² Tera wè wàa do awɛɛsɔɔrode gūnn à gà zaa Arana.

12

Dikiri ona Abramunɛ à bo a bùsun

¹ Dikiri pì Abramunɛ:

Ñ bo n bùsun n danɛnɔ té n de bea,
 ò tá bùsu kū mani mɔnnɛn.

² Mani tó n buri ke dasi,
 mani arubarika dangū mà n tó bo,
 n kīnaan onigɔ arubarika len.

³ Mani arubarika da gbɛ kū oni sa mana onnɛnɔn,
 mani gbɛ kū oni sa vāni onnɛnɔ ká.

Andunia buri sīnda pínki ni arubarika le n gāi.

⁴ Akū Abramū dà zén lākū Dikiri ònɛ nà. Lutuo gèɛ kāao. A wè baaakɔ akuri awɛɛsɔɔrode gūn à bò Arana

⁵ kū a nanɔ Saraio kū a vīni né Lutuo kū í aruzekɛ kū ò vīnɔ kū gbɛ kū ò sè gwɛnɔ. Len ò bò Arana le ò dà Kanaa zén. Kū ò kà gwe,

⁶ akū ò gète bùsuu pìn ari ò kà Mɔre gbiri lí kīnaa Sekemu. Kanaanɔn kú bùsuu pìn gɔɔ birea.

⁷ Akū Dikiri bò à sù Abramua à pì: Mani bùsu dí kpá n burinɔamɛ. Akū à Dikiri gbagbaki bò gwe.

⁸ Kū à fùte gwe, à mī pè kpi kū ò kú Beteli ifáboki kpanɔa, akū à bùraa kàte gwe, Beteli kú ifālete kpa, Ai kú ifáboki kpa. À Dikiri gbagbaki bò gwe do, akū à a sīsi.

⁹ Akū à dà zén do à mī pè Negevia.

10 Kū nàa kà bùsuu pìn, akū Abramū gèe gɔɔ pla ke Misila, zaakū nàa pìi gèe ɔla.

11 Kū à kà kãni kū Misilao, à pì a nanɔne: Má dõ nɔ maname n ũ.

12 Tó Misilanɔ n e, oni pi ma nanɔme n ũ, oni ma de oni n tó.

13 Ñ piñne ma dãreme n ũ de ò ma sí ɔplapla n yã. Lákū ñni ma mì sí nàn gwe.

14 Kū ò kà Misila, Misilanɔ è nɔgbè pì mana gè.

15 Kū Misilanɔ kina Firi'auna ibanɔ a è, ò a mana gògõne, akū ò a sè ò gè kãao Firi'aunanɛ a bea.

16 Akū à Abramū gwà manamana a yã, à sãnɔ kpàa kū zùnɔ kū zaakinɔ kū gògbè zikerinɔ kū nɔgbè zikerinɔ kū lakuminɔ.

17 Akū Dikiri gyã pãsinɔ kà Firi'aunagu kū a bedenɔ Abramū nanɔ pì yã.

18 Akū Firi'auna Abramū sisi à pìne: Bó yã n kèmene gwee? Bó yã mé à tò nídi omene kū n nanɔnloo?

19 À kè dera n pì n dãreme, akū ma a sè nɔ ũu? N nɔn di! Ñ n pò sé ñ táo.

20 Firi'auna yã ò a gbẽnɔne Abramū yã musu, akū ò gèe ò zène kū a nanɔ kū a aruzekenɔ pínki.

13

Abramū kēkšana kū Lutuo

1 Akū Abramū bò Misila à sù Nɛgevi kū a nanɔ kū a aruzekenɔ pínki kū Lutuo.

2 Abramū bi aruzekedeme, à pókãdenɔ vī dasi kū andurufuuo kū wuraa.

3 Bona Nɛgevi à sòsò gu kū guo ari à gèe à kào Beteli, gu kū à bùraa kãten káaku Beteli dagura kū Aio,

4 gu kũ à sa'oki bòn yã. Akũ à Dikiri sìsi gwe.

5 Lutu dìgõ té kũ Abramuo læεε. À sãno kũ zũno kũ bizakutano vĩ se.

6 Ñ pókãdenon dasi, gu pìi sè dí mórĩma ñ pínkiro. A yã mé à tò oni fõ ògõ kú gu dokõno læεε doro.

7 Akũ lékpakõa gè Abramu pódãrino kũ Lutu pódãrino dagura. Zĩ kũa sõ Kanaanõ kũ Perizinon kú bũsuu pìn.

8 Akũ Abramu pì Lutunε: À mana lékpakõa gõ kú ó daguraro, ke ma pódãrino kũ n pódãrino dagura, zaakũ danenon ó ũ.

9 Ñ bũsu gwa da n are pínki. Ò kèkõa. Tó n ge ɔzei, mani gé ɔplai. Tó n ge ɔplaimε sõ, mani gé ɔzei.

10 Kũ Lutu gu gwà, à è Yoda guvute pínki mɔto vĩ manamana. Ari Dikiri gõ gé Sɔdɔmu kũ Gɔmɔrao kakate, guvute pì de lán Dikiri swadakoo bà, lán Misila bũsuu bà, ari à gèε pé Zoaa.

11 Akũ Lutu Yoda guvute sè pínki. Ò kèkõa, akũ Lutu dà zén à tà ifáboki kpa.

12 Abramu gõ Kanaanõ bũsun, Lutu sõ à kú Yoda guvute wētεno dagura. À bũraa kàte Sɔdɔmu sare.

13 Sɔdɔmudenõ sõ ò vāni, durunnakeri sãno me ñ ũ Dikiri kĩnaa.

14 Lutu tanaa gbera Dikiri pì Abramunε: Gu kũ ñ zén ñ wé sé ñ gugbãnduru kũ gènɔmidɔkio kũ ifábokio kũ ifáletεo gwa.

15 Zĩte kũ n è pínki, ma kpãmma, anigõ de mɔkõn kũ n burino pó ũ ari gɔro sĩnda pínki.

16 Mani tó n burino ke dasi lán bũsu'atē bà. Tó gbēke ni fõ à bũsu'atē naro, de ani fõ à n burino naro.

17 Ñ fute ñ gē būsuu pìn ñ a gbàna kũ a yàasaa gwa, zaakũ ma kpàmmame.

18 Abramũ fùte à gèe à vùte Mamare gbiri lí kũ ò kú Ebl̄n̄un̄ sar̄e, akũ à Dikiri gbagbaki bò gwe.

14

Lutu surabanaa

1 Zíkea Babil̄nia būsũ kína Amarafeli kũ Elasa būsũ kína Arīkio kũ Elamu būsũ kína Ked̄laom̄ēo kũ Goimu būsũ kína Tidalao

2 ten z̄i ká kũ S̄ōd̄mu kína Berao kũ Ḡōm̄ora kína Bisao kũ Adama kína Sinabuo kũ Zeboimu kína Sem̄ebao kũ Bela kũ òdi pi tera Zoa kínao.

3 Kína gb̄ēn̄on s̄ōro p̄in̄o k̄o kàkara ñ p̄ínki Sidimu ḡuvuten. Àkũme S̄ēbe Wiside ũ tera.

4 W̄ē kuri aw̄ēepla dagura òdiḡo táfe bo Ked̄laoman̄e. A w̄ē kuri aw̄ēe'aak̄ode ḡunn ò ḡi bon̄e.

5 A w̄ē ḡero donsaride ḡunn Ked̄laoma kũ kína kũ ò kú k̄aaon̄o s̄u ò z̄i bl̄e Refaimun̄o zaa Āsetero Kanaimu, ò z̄i bl̄e Zuzin̄o zaa Hamu, ò z̄i bl̄e Emin̄o zaa Save Kiriataimu,

6 ò z̄i bl̄e Orin̄o ñ kpi kũ òdi pi Seia ari à gèe pé Eli Parana gb̄aranna.

7 Akũ ò era ò s̄u Emisipa. Àkũ òdi pi tera Kad̄esi. Ò z̄i bl̄e Amaleki būsua p̄ínki kũ Am̄ori buri kũ ò kú Azaz̄o Taman̄o d̄o.

8 Akũ S̄ōd̄mu kína kũ Ḡōm̄ora kínao kũ Adama kínao kũ Zeboimu kínao kũ Bela kũ òdi pi tera Zoa kínao fùte ò gèe ò z̄i ká kũñwo Sidimu ḡuvuten.

9 Òten z̄i ká kũ Elamu būsũ kínao kũ Goimu būsũ kínao kũ Babil̄nia būsũ kínao kũ Elasa būsũ kínao.

Kína gbēnɔn siikɔ pìnɔ ten zì ká kũ kína gbēnɔn sɔɔrɔnɔ.

¹⁰ Sidimu guvute òda wèe vī dasi. Kũ Sɔɔɔmu kína kũ Gɔmɔra kínao ten bàa lé, akũ ò sà a gūn, akũ n̄ gbē kparanɔ bàa lè ò gèe gusĩsĩden.

¹¹ Zìblerinɔ Sɔɔɔmu kũ Gɔmɔrao aruzekenɔ kũ n̄ póblenɔ sète pínki ò tàò.

¹² Gɔrɔ kũa Abramuné v̄ini né Lutukú Sɔɔɔmu, akũ ò a kũ ò tà kãao kũ a aruzekenɔ.

¹³ Akũ gbē kũ à bò n̄ ɔĩ gèe à ò Eberu buri Abramuné zaa Mamare gbiri línɔ sare. Mamare kũ a dakūnanɔ Esekɔlu kũ Anɛo bi Amɔri burinɔme, ò de kɔ gbē ũ kũ Abramuo.

¹⁴ Kũ Abramuné ò a dané kũ ò tà kãao, akũ à a be zìkarinɔ sète gbēnɔn wàa do kpé basuddo plansari à pète kína pìnɔi, akũ à n̄ lé Dã.

¹⁵ Akũ à a gbēnɔ kpàatete, akũ ò s̄ingu gwãani. Ò z̄i blèmma ò pèmma ari Oba, Damasuku gugbānduru kpa.

¹⁶ À èra à sù kũ aruzeke pìnɔ pínki kũ a v̄ini né Lutuo kũ a aruzekenɔ. À sù kũ nɔgbēnɔ kũ gbē pāndenɔ do.

¹⁷ Kũ Abramuné z̄i blè Kɛdɔlaomaa kũ kína kũ ò kú kãaonɔ àten su, akũ Sɔɔɔmu kína bò à dàale Save Guvute kũ òdi pi tera Kína Guvuten.

¹⁸ Akũ Salɛmu kína Melekizɛdeki sù kũ burodiiio kũ sèw̄eo. Api bi Luda Musude gbàgbariime.

¹⁹ Akũ à sa mana ò Abramuné à pi:

Luda Musude musu kũ z̄iteo Kèri arubarika da Abramun.

²⁰ Arubarikaden Luda Musude kũ à n̄ iberenɔ n̄anne n̄ ɔĩ ũ.

Akū Abramū aruzεε kū àten suno pínki kuride kpàa.

²¹ Soḁomu kína pì Abramunε: Ì ma gbēno kpáma ñgõ aruzεε kūna n pò ũ.

²² Akū Abramū pìnε: Ma sì kū Dikiri Luda Musude musu kū zĩteo Kèriio,

²³ mani n pòke séro, bee kyateyĩba, de ñsun pi n ma ke aruzεεde ũro yāi.

²⁴ Mani pòke séro, sé pòble kū ma gbēno blèe baasiro. Ama Anε kū Esekɔluo kū Mamare kū ò gèε kūmaono, ñ tó ò ñ baka sé.

15

Luda bàka kunna kū Abramuo

¹ Abire gbera Dikiri yā ò Abramunε wégupu'ena gūn à pì:

Abramū! Ìsun vīna kero.

Makūmε n sēgbako ũ,

n láada nigõ zõkõ manamana.

² Akū Abramū pì: Dikiri Luda, bón ñni ma gbaa? Má né vīro. Damasuku gbē Elieza mé anigõ de ma be túbiberi ũ.

³ Kū ñdi ma gba néro, ma be zĩkeri pì mé anigõ de ma túbiberi ũ.

⁴ Akū Dikiri pìnε: Àpi mé anigõ de n túbiberi ũro. Né kū ani bo n wóplen mé anigõ de n túbiberi ũ.

⁵ Akū à bò káao bàai à pì: Ì musu gwa ñ susunenɔ naro, tó ñni f̃. Lemε n burino nigõ de le.

⁶ À Dikiri náani kè, akū Dikiri tò yā bò káao nna a náani kū à kè yāi.

⁷ À pìnε do: Dikirimε ma ũ, makū mé ma n bo Uru, Kaladia bùsun, de mà bùsu díkĩna kpámma yāi.

⁸ Akū Abramū pì: Dikiri Luda, deran manigõ dõ kũ anigõ de ma pó ũu?

⁹ À wèa à pì: Ñ zùnunu wè aakõ sé kũ blè wè aakõ kũ sākaro wè aakõ kũ potēnetēnao kũ lukulukuuo.

¹⁰ Akū à pó pìnɔ sè à sùo pínki à pàrapara à gògokõa, akū à kàte à n are dòdòkõa, ama adi bānɔ paraparo.

¹¹ Kũ yumburukunɔ sù ò didi nòbɔɔ pìnɔa, akū Abramū pèrĩma.

¹² Kũ ifāntē ten gē kpén, i zõkõ Abramū kũ, akū gusira zõkõ vīnade dàala.

¹³ Akū Dikiri pìnɛ: Ñgõ dõ kũ n burinɔ nigõ nibɔ ble bùsu kũ à de n pó ũro gūn, onigõ zò ble gwe, onigõ wé tām̃ma ari wè wàa pla.

¹⁴ Ama mani wari dɔ buri kũ òten zò bleńnea, n burinɔ ni bɔte kũ aruzekε zõkõɔo.

¹⁵ Mòkõn s̃, ñigõ aafiamε ari n gē zĩ kũo, gbasa n ká n dizinɔla oni n vī.

¹⁶ N nasionɔ mé oni era ò su la, zaakū Amòrinɔ durunna dí papa kòro.

¹⁷ Kũ ifāntē gē kpén, gu s̃i, akū Abramū è kīni kũ àten túsukpe bo kũ sèt̃eo ten gē nòbɔ kũ à pàrapara pìnɔ dagura.

¹⁸ Zĩ birea Dikiri pì a bàka nigõ kú kũ Abramūo à pì: Mani bùsu díkĩna kpá n burinɔa zaa Misila bùsu l̃ézeki swai ari swada kũ òdi pì Yuflati,

¹⁹ bùsu kũ Keninɔn kun kũ Kenizinɔ kũ Kadamɔnunɔ

²⁰ kũ Itinɔ kũ P̃erizinɔ kũ R̃efaimunɔ

²¹ kũ Amòrinɔ kũ Kanaanɔ kũ Gigasinɔ kũ Yebusinɔo.

16

Hazara kũ a né Sumailao

¹ Abramū nanɔ Sarai dí né iro. À nɔgbě zĩkeri vĩ Misila gbě ũ kũ òdi pinɛ Hazara.

² Akũ Sarai pì Abramunɛ: Lákũ Dikiri ma ke para ũ nà, ò wúte kũ ma zĩkeriio. Ma sì kũ mani néno le a gáí. Akũ Abramū Sarai yā mà.

³ Abramū wè kũri kenà Kanaanɔ bũsun gberan Sarai a zĩkeri Hazara kpàa nɔ ũ.

⁴ Abramū wúte kãao, akũ à nɔ sì. Kũ à è á nòsinaa, à dɔkè kũ a dikiriio.

⁵ Akũ Sarai pì Abramunɛ: Taari kũ ò kèmenɛ gè n yā ũmɛ. Ma a zĩkeri kpàmma. Kũ à è á nòsina, akũ àdigɔ dɔke kũmao. Mɔkɔn kũ makũo, Dikiri mé ani yā gɔgɔwɛɛ.

⁶ Akũ Abramū wèa à pì: N zĩkeri kun n pò ũmɛ. N kenɛ lákũ ní yei nà. Kũ Sarai wari dɔa, akũ à bàa lèɛ.

⁷ Dikiri Malaika a è ísèbokia gbárannan, ísèboki pì kú Suru zé sarɛmɛ.

⁸ Akũ à a là à pì: Sarai zĩkeri Hazara, n bo mámɛɛ? Nten gé mámɛɛ? Akũ à wèa à pì: Maten bàa lé ma dikiri Sarainɛmɛ.

⁹ Akũ Dikiri Malaikaa pinɛ: N era ò tá n dikiri pì kĩnaa ògɔ mì natɛɛ.

¹⁰ Mani n buri kara ògɔ dasi, oni fɔ ò ní lé dɔro.

¹¹ N nòsina, ìni né i gɔgbě ũ, ìni tó kpáne Sumaila, zaakũ Dikiri n yā mà n wétamma gũn.

¹² Anigɔ de lán zaakisèntɛ bà, ani ibere sé kũ gbě sinda pínkio,

gbē sīnda pínki ni ibere sé k̄āo se.
Anigō kú kō yān kū a gbēnoro.

¹³ Akū Hazara pì: Ma wé s̄i Luda kū àdi ma ele.
Akū à t̄s̄ kpà Dikiri kū à yā òneene Ludakūadima'e.

¹⁴ A yā mé à tò ò t̄s̄ kpà l̄ḡo p̄ine
Ludabēnekūadima'e l̄ḡo. À kú Kad̄esi kū Beredio
dagurame.

¹⁵ Hazara négōgbē ì kū Abramuo, akū Abramuo t̄s̄
kp̄ane Sumaila.

¹⁶ Ḡoro kū Hazara Sumaila ì, Abramuo w̄è basiikō
aweesuddome.

17

T̄z̄yā

¹ Kū Abramuo kà w̄è basoro donsari, Dikiri bò à
s̄ua à p̄i: Luda Gbānasīndapinkiden ma ū. Ñ t̄aa o
kūmao ñgō kun taari sari.

² Ma bàka kunna kūnwo nigō gé, mani n buri
karanne manamana.

³ Abramuo w̄ute a gber̄ea Luda are, akū Luda p̄ine:

⁴ Lákū ma bàka kú kūnwo nà, ñni gō buri dasino
dizi ū.

⁵ Onigō pinne Abramuo doro, sé Ibrahimī, zaakū
mani n ke buri dasino dizi ū.

⁶ Mani t̄o n buri ke dasi, burino kū k̄inan̄o ni bo n
k̄inaa.

⁷ Ma bàka nigō kú kūnwo kū n burino ari ḡoro
s̄inda pínki. Manigō de n Luda ū kū n burino n
gbera.

⁸ Mani Kanaan̄o b̄usu kū ñ kú a gūn nib̄o ū
kp̄amma pínki kū n burino n gbera, de ògō v̄i ḡoro
s̄inda pínki, manigō de ñ Luda ū.

9 Luda èra à pì Ibrahĩne: Mòkõn kũ n burinɔ, àgõ ma bàka kunna kãáo yã kũna ari á buria.

10 Ma bàka kuna kãáo yã kũ ániḡõ kũnan dí, mòkõn kũ n burinɔ. Séde á ḡõgbẽ sĩnda pínki t̃õ z̃õ.

11 À t̃õ z̃õ ma bàka kunna kãáo sèeda ũ.

12 Séde n buri néḡõgbẽnɔ t̃õ z̃õ ní ḡɔɔ sɔraakõde zĩ ari ní buria, né kũ ò ní n beanɔ kũ zĩkeri kũ ò ní lú buri pãndenɔanɔ ní pínki.

13 Ò a i n bean yá kes̃ ò a lù zĩkeri ũn yá, sé à t̃õ z̃õ. Abire nigõ de ma bàka kunna kãáo ḡɔɔ sĩnda pínki sèeda ũ á mèea.

14 Oni ḡyɔfɔɔde bo a gbẽnɔ té, zaakũ gbẽ kũ adi t̃õ z̃õro yã kũ ma dìteáre kũnaro.

15 Akũ Luda èra à pì Ibrahĩne: Ñsun pi n nanɔne Sarai doro, ñḡõ pine Sara sà.

16 Mani arubarika dan mà tó à né i ḡõgbẽ ũ, ani ḡõ burinɔ dai ũ, bùsu kínanɔ ni bo a kínaa.

17 Akũ Ibrahĩ wùte a nèsele kutena Luda are à yáa d̃ò à pì a nèsele ḡũn: Gbẽ kũ à kà wè basɔɔro ni né i yá? Lákũ Sara kà wè basiik̃õ akuri nà, ani né i yá?

18 Akũ à èra à pì Ludane: Ñ sùru ke ñ Sumaila gwa.

19 Luda pì: Yápura n nanɔ Sara ni né i ḡõgbẽ ũ, ñni tó kpáne Isaaku. Ma bàka nigõ kú kãao kũ a burinɔ ari ḡɔɔ sĩnda pínki.

20 Sumaila yã musu, ma n yã mà. Mani arubarika dan, ani né i à kara manamana. Ani néḡõgbẽnɔ i gbẽnɔn kuri awεεpla, oni ḡõ kínanɔ ũ, a buri ni ke dasi.

21 Bee kũ abireo ma bàka kunna kũnwo ni ḡõ Isaakuame. Ziki mandara'i Sara ni a i.

22 Kū Luda yā ò Ibrahĩne à làka, akū à a tò à tà musu.

23 Akū Ibrahĩ a né Sumaila sè kū a be gōgbē kū ò ní í a beanō kū zĩkeri kū ò ní lúnō ní pínki, akū à tōō zōĩne gōrō birea gōnō lākū Luda òne nà.

24 Ibrahĩ kà wè basōoro donsari, gbasa à tōō zō,

25 a né Sumaila sō wè kuri awēē'aakō.

26 Gōrō dokōnō pì zĩ Ibrahĩ tōō zō kū a né Sumailao

27 kū a be gōgbē kū ò ní í a beanō kū zĩkeri kū ò ní lú buri pāndeanō ní pínki. Ò tōō zō gōrō dokōnō zĩme.

18

Nibōnō suna Ibrahĩ kĩnaa

1 Dikiri bò à sù Ibrahĩa Mamare gbiri línō sare. Ibrahĩ vutena a bizakuta kpélelele fānantē.

2 Kū à wé sè musu, à gbēnōn aakō è zena. Kū à ní é le, akū à fùte kpélelele kū bàao à gèe à dāńle à wùte a nèsele kutena

3 à pì: Dikiri, tó ma n pōnna lè, òsun gē makū n zòblerilaro.

4 Mani suáre kū ío à gbá pípi à kámma bo lí gbáru la.

5 Lākū a bōte ma be kpa nà, mani suáre kū pòbleo fíti de à gbāna le gbasa à da zén. Akū ò pì: Tò, ò ke lākū n ò nà.

6 Akū à gèe Sara kĩnaa kutan à pì: N flawa dā zaka lé aakō ò burodi ke likalika.

7 Akū à bàa lè à gèe a zùnō té à zùne bōrō mana kū à kpa a zĩkeriia, akū zĩkerii pì gèe à kèke likalika.

8 Akū Ibrahĩ vīfāani kū vī'ipuo kū zù kū ò kèkèe piioo sè à gèe à dīteńne. Gōrō kū òten pó ble, api ze ní sare lí gbáru gwe.

9 Akū ò a là ò pì: N nanɔ Sara kú mámeε? À pì: À kú kutan gwe.

10 Akū Dikiri pì: Mani era mà su n kīnaa ziki mandara'i, n nanɔ Sara ni né i gōgbē ũ. Sara kú a kpε kuta kpélelea àten ma.

11 Ibrahī kū Sarao zī kù, Sara dì nɔgbēnɔ pó ke doro. Akū Sara yáa dò à pì a swèε gūn:

12 Ma zī kù, akū ma dikiri zī kù dɔ. Mani pɔnna yā pì dɔ dɔ yá?

13 Akū Dikiri Ibrahī là à pì: À kè dera Sara yáa dɔɔ? À pì akū kū a zī kù áni fɔ à né i dɔ yá?

14 Yáke dìgɔ zī'ūmεnero. Ziki mandara'i tó a gɔɔ kà, mani su n kīnaa, gbasa Sara né i gōgbē ũ.

15 Akū Sara ledi kpà à pì ádi yáa dɔɔ, zaakū vīna a kù. Akū Dikiri pì: É'e! N yáa dò.

Ibrahī aduakena Sɔɔmunε

16 Kū gbē pìnɔ fùte, Ibrahī gèε à zeíne, akū ò Sɔɔmu kpa gwà.

17 Akū Dikiri pì: Mani yā kū má ye mà ke ute Ibrahīnero.

18 A burinɔ nigɔ zɔkɔ onigɔ gbāna vī. Andunia buri sīnda pínki ni arubarika le a gāime.

19 Zaakū ma a sè, de à o a nénɔne kū a burinɔ a gbεra ògɔ ma yā kūna ò yā mana zéde ke, de mà yā kū ma a lé sēne kenε.

20 Akū Dikiri èra à pì: Yā kū òten o Sɔɔmu kū Gɔmɔrao musu dasi, n durunna gè ɔla.

21 Mani gé gwe sà mà gwa, tó yā kū òten ke vāni lākū ma mà nà. Tó ò de le sɔro, mani dɔ.

22 Kū n gbēnɔn pla pìnɔ dà zén òten gé Sɔɔmu, akū Dikiri gò kū Ibrahīo gwe.

23 Akū Ibrahĩ nài à pì: Īni gbě mananɔ wara lɛlɛ kū gbě vāninɔn yá?

24 Tó gbě mananɔn kú wěte pìi gūn ò kà gbēnɔn bupla akuri, ĩni n waran yá? Īni sùru kɛ kū wěte pìio gbě mana gbēnɔn bupla akurii pìnɔ yāiroo?

25 Ñ sùru kɛ! Ñsun kɛ lero. Ñsun gbě mananɔ dɛdɛ lɛlɛ kū gbě vāninɔro, zaakū ò dokɔnɔro. Ñ sùru kɛ! Ñsun kɛ lero. Mɔkɔn kū n de andunia pínki yákpatekeri ũ, ĩni yá kɛ a zéaroo?

26 Akū Dikiri pì: Tó ma gbě mananɔ è Sɔɔɔmu gbēnɔn bupla akuri, mani sùru kɛ kū wěte pìio n yāi.

27 Akū Ibrahĩ èra à pì dɔ: Makū kū má de būsutiti kū túbuo ũ, ñ gaafara kemene mà yā onne, Dikiri.

28 Tó gbēnɔn sɔɔro kĩa gbēnɔn bupla akurii pìi gūn, gbēnɔn sɔɔro pìnɔ yāi ĩni wěte pì kakate yá? Akū Dikiri pì: Tó ma gbě mananɔ è gbēnɔn bupla awɛɛsɔɔro, mani wěte pì kakatero.

29 Akū Ibrahĩ kpé àten yá onne à pì: Tó gbě mananɔ kà bupla sɔ bi? Akū Dikiri pì: Mani yáke kero gbēnɔn bupla pìnɔ yāi.

30 Akū à pì: Dikiri, n yā nna! Ñsun pɔ fěro, má ye mà yā o dɔ. Tó gbě mananɔ kà baraakuri sɔ bi? À wèa à pì: Tó ma gbě mananɔ è ò kà gbēnɔn baraakuri, mani yáke kero.

31 Akū à pì: Ñ gaafara kemene dɔ Dikiri, mà yā onne. Tó gbě mananɔ kà gbēnɔn baro sɔ bi? À wèa à pì: Mani wěte pì kakatero gbēnɔn baro pìnɔ yāi.

32 Akū à pì: Dikiri, ñsun pɔ fěro, yā díkĩna baasi mani yā o doru. Tó gbě mananɔ kà gbēnɔn kuri sɔ bi? À wèa à pì: Mani wěte pì kakatero gbēnɔn kurii pìnɔ yāi.

³³ Kū Dikiri yā ò Ibrahĩne à làka, à gè zéla, akū Ibrahĩ èra à tà be.

19

Sɔɔmu kū Gɔmɔrao kakatɛnaa

¹ Kū malaika gbɛnɔn pla pìnɔ kà Sɔɔmu ɔkɔsi, Lutu vutena Sɔɔmu bĩni kpélelea. Kū à n̄ é, à fùte à gèe à dànle à kùtɛnne à wùte a nèsɛle kutena

² à pì: Ma dikirinɔ, á yā nna! À mó à gé kipa makū á zòbleri bea. À zú o à i la, zia kɔnkɔ káakukaaku á da zén. Ò pì: Oi, óni i gānuleame.

³ Lutu nàkarańma manamana, akū ò gè a kpén. À n̄ yàrii kè manamana à masaa kèńne, akū ò sò.

⁴ Ari ògɔ gé wùte, Sɔɔmudeno lika Lutu kpéi. Wète pì gɔgbɛnɔ kàkara gwe māmam, kefennano kū gbē zòkɔnɔ n̄ pínki.

⁵ Ò lé zù Lutui ò pì: Gɔgbē kū ò kipa n bea ɔkɔsialanɔn kú máa? N̄ bote kúńwowerɛ, ò pāpā ke kúńwo.

⁶ Lutu bò à zè kpélelea n̄ kīnaa, à gbàa tàta kū kpeo

⁷ à pì: Á'a ma gbɛnɔ, àsun yā bène kero.

⁸ Má nénɔgbɛnɔ vī gbɛnɔn pla kū ò gɔgbē dōro, mani n̄ boteáre. Lákū á yei nà à ke kúńwo, ama àsun yáke ke gɔgbē díkīnanɔnero, zaakū ò kipa ma beame.

⁹ Ò pìne: N̄ gowerɛ gwe! Akū ò pì dɔ: Gbē dí bi gbē zítɔme, akū à ye à ke ó yákpatekeri ũ. Óni yā vāni kenne de n̄ pòla. Akū ò kùsia kū gbānao, òten su kpé gbàa gboro.

¹⁰ Akū gbɛnɔn pla pìnɔ ɔ bò ò Lutu kù ò gè kāao kpén, akū ò zé tàta.

11 Ò tò v̄ina gbē kū ò kú kpe areno kù ní pínki né fíti gbē z̄sk̄, akū òten kpe gbà wete ari ò kpàsa.

12 Gbēnon pla p̄ino p̄i Lutune: Dí ní v̄i la doo? Néḡḡgbēno, n̄enḡgbēno, n né anzurenō kū gbē kū ò de n gbē ūno wete gūn ní pínki. N̄ bote kúnwo,

13 zaakū o su ò gu dí kakateme. Yā v̄ani kū òten o wete pideno musu gè Dikiri s̄an, akū à ó z̄i ò wete p̄i kakate.

14 Lutu bò à gèe à ò a n̄eno anzurenone à p̄i: À fute ò bote, zaakū Dikiri ni wete dí p̄i kakate terame. Akū òten da àten f̄ai bome.

15 Kū gu d̄o malaikaa p̄ino n̄akara Lutua ò p̄i: N̄ fute ò n nanō kū n n̄enḡgbē gbēnon pla d̄ino s̄ete ò bote kúnwo la, de òsun ga wete p̄i kakatena gūnlo ȳai.

16 Kū Lutu ten sika ke, Dikiri a w̄enda bò, akū gbēnon pla p̄ino a k̄u a ōa k̄u a nanō k̄u a n̄enḡgbē gbēnon planō, ò b̄ote kúnwo wete kpe.

17 Kū ò b̄ote kúnwo le, akū malaikaa p̄ino do p̄i Lutune: N̄ bàa lé ò n z̄ida mì sí. N̄sun kpe gwaro. N̄sun ze guvute p̄i gūnlo. N̄ bàa lé ò mì pé kp̄ino de òsun garo ȳai.

18 Akū à p̄ine: Oi ma dikiri! N yā nna!

19 Makū n z̄òbleri ma n p̄onna lè, n gbēke k̄emene manamana n ma mì sì. Ama mani f̄o mà bàa lé mà kp̄i p̄ino k̄inaa lero. Ari màḡḡ gé ká gwe, kakatena p̄i ni ma le mà ga.

20 N̄ lakutu ke gwa z̄à dire. Lákū à k̄ani nà, mani f̄o mà bàa lé mà gé gwe. Lakutu f̄itime s̄o. N̄ tó mà bàa sí mà tá gwe, maniḡo aafia. Asa à f̄itiroo?

21 Akū à p̄ine: Ma n gba zé, mani lakutu kū nten o p̄i kakatero.

22 Ñ bàa lé ñ tá gwe likalika, zaakū mani yāke ke gĩaro ari ñ gé káo gwe. A yā mé à tò, ò tó kpà lakutu pìine Zoa.

23 Kū Lutu Zoa lè, ifāntē ten bo,

24 akū Dikiri tò té kū ifāntēgbōō bō musu à kà Sōdōmu kū Gōmōraola.

25 À wēte pìno kàkate kū gbēno kū guvute pìio kū lino kū sēno pínki.

26 Kū Lutu nano a kpe gwà, akū à li à gò zena wisi gbè ũ.

27 Kū gu dō, Ibrahī fūte kōnkōkōnkō, à gèe gu kū à kun yā kū Dikirioo pìn.

28 Kū à Sōdōmu kū Gōmōrao kpa gwà kū guvute pìio pínki, à è túsukpe ten fute zīte lán tāmāte túsukpe bà.

29 Leme kū Luda guvute kū Lutu kunwa wētēno kàkate le, Ibrahī yā dōn, akū à Lutu bō wēte kū à kàkate pìno gūn.

Lutu burino

30 Kū Lutu bō Zoa, à gèe à wūte kpino té kū a nēno gbē gbēnon planō, kū à kunna Zoa vīna vī yāi. Akū à gò kú gbēwēen kū a nēno gbē pìno.

31 Akū Yōō pì Bānane: Ó de zī kù, akū gōgbē ke kú būsun à wūte kūoo lākū òdi ke nāro.

32 Ñ mó ò sēwē kákane ó wūte kāao, de ògō ó buri le a gāi.

33 Gwāani birea ò wē kákane, akū Yōō gèe à wūte kāao. Lutu dí dō goro kū à wūte kāao ke goro kū à fūtero.

34 Kū gu dō Yōō pì Bānane: Ma wute kū ma deo gĩa. Ò wē kákane kōsiala dō, ñni gé ñ wūte kāao, de ògō ó buri le a gāi.

³⁵ Gwāani birea dɔ ò wɛ̀ kàkanɛ, akū Bāna gèè à wùtɛ kāao. Lutu dí dɔ̀ ɔ̀rɔ̀ kū à wùtɛ kāao ke ɔ̀rɔ̀ kū à fùtɛro.

³⁶ Lɛmɛ Lutu nénɔ̀gbɛ̀ gbɛ̀nɔ̀n pla pìnɔ̀ kè lɛ̀ ò nòò sɪ̀ kāao.

³⁷ Yɔ̀ né ì ɔ̀gbɛ̀ ũ, akū à tɔ̀ kpànɛ Mɔ̀abu. Àkūmɛ Mɔ̀abu buri kū ò kun ari gbāranɔ̀ dizi káaku ũ.

³⁸ Bāna né ì ɔ̀gbɛ̀ ũ se, akū à tɔ̀ kpànɛ Aminɛ. Àkūmɛ Amɔ̀ni buri kū ò kun ari gbāranɔ̀ dizi káaku ũ.

20

Ibrahī kū Abimɛlekio

¹ Akū Ibrahī fùtɛ gwe à gèè Nɛgɛvi bùsun Kadesi kū Suruo dagura. Kū à gèè à wùtɛ Gera,

² à pì a nanɔ̀ Sara bi a dāremɛ, akū Gera kína Abimɛleki gbɛ̀ zì à a sè à sù kāao.

³ Akū Luda bò à sù Abimɛlekia nana gūn gwāani à pìnɛ: Īni ga nɔ̀ kū n sèè pì yāi, zaakū nɔ̀zāremɛ.

⁴ À sù à lè Abimɛleki dí wùtɛ kāao kòro, akū à pì: Dikiri, ĩni buri kū odi yāke keronɔ̀ dedɛn yá?

⁵ Àkū mé à pìmenɛ a dārenloo? Nɔ̀gbɛ̀ pì sɔ̀ à pì a dāgɔ̀mɛ. Ma yā kè a zéamɛ, má taari vīro.

⁶ Akū Luda pìnɛ nana pìi gūn: Ee, má dɔ̀ kū n yā kè a zéamɛ. A yā mé à tò, ma kpannɛ ò durunna kemɛnɛ, mádi we n ɔ̀ nà nɔ̀gbɛ̀ pìiari.

⁷ Tera sà, à ɔ̀gbɛ̀ pì nɔ̀ kpáa, zaakū annabiimɛ. Ani adua kennɛ de ò ɔ̀ aafia. Tó rídi a nɔ̀ pì kpáa sɔ̀ro, ògɔ̀ dɔ̀ kū n game, mɔ̀kɔ̀n kū n gbɛ̀nɔ̀ á pínki.

⁸ Akū Abimɛleki fùtɛ kɔ̀nkɔ̀kɔ̀nkɔ̀, à a gbɛ̀nɔ̀ sɪ̀sɪ̀ à yā pì bàbañɛ ní pínki, akū vīna ní kū manamana.

⁹ Akū Abimeleki Ibrahĩ sìsi à pìne: Bóyāi n kèwεε λεε? Bó taarin ma kènne gbasa n tò ma gō durunade ũ kū ma būsuuo? N yā kū à de ò kero kèμενε.

¹⁰ Bó laasun n lè gbasa n yā pìi kèε?

¹¹ Ibrahĩ wèa à pì: Maten da yā gbēke Luda vīna vī būsū dīkīna gūnlo, oni ma de ma nano yāime.

¹² Abire gbera nōgbē pì bi ma dāremε yāpura. Ó de dokōnμε, baadi kū a dao, akū à gō ma nō ũ.

¹³ Kū Luda ma bo ma de bea yā, maten likara, akū ma pì ma nō pìine gu kū óni gén pínki, à gbēke kemενε āgō pi a dāgōn ma ũ.

¹⁴ Akū Abimeleki sù kū sānō kū zùnō kū gōgbē zīkerinō kū nōgbē zīkerinō à kpà Ibrahīa, akū à a nano èranε.

¹⁵ Akū Abimeleki pì: Ma būsun dí, ñ vute gu kū ñ yein.

¹⁶ Akū à pì Saranε: Ma andurufu ogo wàa sooro kpà n dāgōa kútekebo ũ, de gbē kū ò kú kūnwonō dō ñ pínki kū ñdi taari kero.

¹⁷ Akū Ibrahĩ wé kè Ludaa, akū Luda Abimeleki gbà aafia kū a nano kū a nō yīgisaridenō, de ò né i,

¹⁸ zaakū Dikiri tò Abimeleki be nōgbēno para kù yā Ibrahĩ nano yā musu.

21

Isaaku inaa

¹ Dikiri arubarikaa dà Saragu lākū à ò nà, à kènε lākū à lé sènε nà.

² Akū à nōo sì à né ì kū Ibrahīo gōgbē ũ a zīkūnaa gūn gōrō kū Luda ditenεεa.

³ Ibrahĩ tó kpà né pìine Isaaku.

4 À tǝ zǝne a gɔɔ sɔraakɔde zǝ lákũ Luda dǝtene nà.

5 À kà wè basɔɔro a né pì igɔɔ.

6 Akũ Sara pì: Luda yáadɔyá kèmenɛ, gbě kũ à mà pínki ni yáa dɔ kũmao.

7 À pì dɔ: Oni we ò pi Ibrahĩne yá mani gɔ nérande ũ yá? Akũ ma négɔgbě ì káao a zǝkũnaa gũn.

8 Kũ né pì zǝkɔ kũ à kè yɔa, akũ Ibrahĩ a kèna yɔa pɔnna kè.

9 Sara è né kũ Misila nɔgbě Hazara ì kũ Ibrahĩo dǝgɔ Isaaku yáa dɔme,

10 akũ à pì Ibrahĩne: N̄ pé zɔɔ pìia kũ a néo, zaakũ zò né pì ni túbi ble kũ ma né Isaakuoro.

11 Yá pìi Ibrahĩ pɔ yàka manamana, zaakũ a néme,

12 akũ Luda pìne: N̄sun tó n pɔ yaka n né kũ n zònɔgbě pìio yá musuro. Yá kũ Sara ten onne pínki ò ma, zaakũ Isaaku burinɔn onigɔ pińne n burinɔ ũ.

13 Mani tó zò né pìi buri ke se, zaakũ n néme.

14 Akũ Ibrahĩ fùte kɔnkɔkɔnkɔ, à póble sè kũ í tũruuo à kpà Hazaraa. À dǝne, akũ à a né kpàa dɔ. À a gbàre, akũ à gèe àten likara zǝ Beseba gbàrannan.

15 Kũ í làkam̄ma, à kefenna pìi tò lí gbáru,

16 akũ à gèe à vùte are kàzuletaki zǝ lén, zaakũ à pì á ye à a né gana ero. Kũ à gèe à vùte zǝ le, akũ à nà sɔdɔnaaa.

17 Luda kefenna pì sɔ dɔ mà, akũ Luda Malaika lé zù Hazarai zaa musu à pì: Bó mé à n lee Hazara? N̄sun v̄ina kero, zaakũ Luda né pì sɔ dɔ mà gu kũ à kunwa.

18 Ñ fute ñ n né pì sé ñ a kũ a ɔa, zaakũ mani tó à gɔ buri zɔkɔ ũ.

19 Luda nɔgbɛ pì wé kɛnɛ, akũ à lògɔɔ è. À gɛɛ à í tò a tùru pa, akũ à sù à kpà a né pìia à mì.

20 Luda kú kũ né pìio ari à zɔkɔ kũ. Àdigɔ kú gbáranan, akũ à gò tofekari ũ.

21 Gɔɔ kũ à kú Parani gbáranna pìi gũnn a da Misila bùsu nɔ sɛnɛ.

Ibrahĩ kũ Abimɛlekiò lédokɔnɔkenaa

22 Gɔɔ birea Abimɛleki kũ a zìkarinɔ gbɛ zɔkɔ Fikɔluo gɛɛ Ibrahĩ kĩnaa ò pìnɛ: Luda kú kũnwo yã kũ nten kɛ gũn pínki.

23 Ñ la damɛnɛ la gɔnɔ ñ sì kũ Ludao kũ ñni bo ma kpɛro ke ma nɛnɔ ke ma burinɔ. Lákũ ma gbɛkɛ kɛnnɛ nà, ñ kemɛnɛ lɛ kũ bùsu kũ ñ kú a gũn gbɛ zìtò ũo.

24 Akũ Ibrahĩ pìnɛ: Ma la dànnɛ.

25 Akũ Ibrahĩ lògɔ kũ Abimɛleki gbɛnɔ sia yã sɛtɛ à ònɛ.

26 Abimɛleki pì: Má gbɛ kũ ò yã bire kɛnɔ dɔro, ñdi omɛnɛ yãro, gbáran ma mà.

27 Akũ Ibrahĩ sãnɔ kũ zùnɔ kũ à kpà Abimɛlekia, akũ ò lédokɔnɔ kè kũ kɔo.

28 Akũ Ibrahĩ sãnununu mèn supplanɔ bò à kàtɛ ñdona.

29 Abimɛleki a là à pì: Sã mèn suppla kũ n ñ kàtɛ ñdona pìnɔ yã de deramɛɛ?

30 Akũ à wèa à pì: Ñ sã mèn suppla pìnɔ sí sèeda ũ kũ makũ mé ma lògɔɔ pìi yɛ.

31 A yã mé à tò ò tó kpà gu pìnɛ Bɛsɛba, zaakũ gwen ò la dànkɔnɛ.

³² Len ò lédokɔ̃nɔ kè Beseba le, akū Abimeleki kū a zīkarinɔ gbē zōkō Fikɔluo èra ò tà Filisitini būsun.

³³ Ibrahī sāma lí t̃ Beseba, akū à Dikiri Luda Gɔrɔsīndapinkide s̃isi gwe.

³⁴ Akū à gɔrɔ pla kè Filisitini būsuu p̃i gūn.

22

Isaaku kpana sa'opɔ ũ

¹ Abire gbera Luda Ibrahī ỹ ò gwà à p̃ine: Ibrahī! Akū à wèa à p̃i: Makū di!

² Akū Luda p̃ine: Ñ n né mèn do kū n̄ yei Isaaku sé n̄ géo Mɔria būsun, n̄ sa'opɔ kū òdi ká tén à té kū o k̄āao kpi kū mani onnea.

³ Kū à f̃ute kɔnkɔkɔnkɔ, à ḡarii ỹ a zaakine, akū à a zīkerinɔ sè gbēnɔn pla kū a né Isaaku p̃io. À sa'oyakaa p̄ara, akū à dà zén, àten gé gu kū Luda ònen.

⁴ A gɔrɔ aakōde zī kū à wé sè, à gu p̃i è zāa.

⁵ Akū à p̃i a zīkeri p̃inɔne: À g̃ō kū zaakio la. Makū kū kefenna dio óni gé are ò donyī ke Ludane, óni era ò su ò á le la.

⁶ Ibrahī sa'oyakaa sè à di a né p̃ine, akū à té kūna kū f̃ēneo, òten gé lele.

⁷ Akū Isaaku ȳ ò a denɛ à p̃i: Baa! À wèa à p̃i: Bómé né? Akū à p̃ine: Ó té kūna kū yàkaao, sāne b̄ɔrɔ kū óni ká tén à té kū kú mámeɛ?

⁸ Akū Ibrahī p̃i: Ma né, Luda mé ani sa'osā kpá. Akū ò t̄ék̄si òten gé.

⁹ Kū ò kà gu kū Luda ònen, à sa'oki b̄ò gwe à yàkaa kpàkpaala, akū à a né p̃i ỹ à di yàkaa p̃ia sa'oki musu.

¹⁰ Kū à f̃ēne sè à ɔ b̄ò de à a né p̃i kùtu kpá,

¹¹ akū Dikiri Malaika lé zùì zaa musu à pì: Ibrahĩ!
Ibrahĩ! À wèa à pì: Makū di!

¹² Akū à pì: Ñsun ɔ na né pìiaro ñsun yāke kenero.
Má dǝ sà kū ní ma vīna vī, nídi gímenε kū n né mèn
dooro.

¹³ Ibrahĩ wé sè, akū à sākaroo è líwaka kà a bēnei.
Akū à gèε à a kū à sa'opo kū òdi ká tén à té kū òo a né
gēnε ũ.

¹⁴ Akū à tó kpà gu pìine Dikirinikpa, akū òdigō o
ari kū a gbārao òdi pí: Dikiri ni kpá a kpi musu.

¹⁵ Dikiri Malaikaa èra à lé zù Ibrahĩ zaa musu dɔ

¹⁶ à pì: Makū Dikiri ma la dà kū ma kunnao ma
pì, lákū n yā pìi kè nà, nídi gí kū n né mèn dooro,

¹⁷ mani arubarika dangu mà n buri karanne lán
susunenɔ bà, onigō dasi lán ísirale bùsu'atē bà. N
burinɔ nigō gbāna vī n iberenɔa.

¹⁸ Mani arubarika da andunia buri sīnda pínkigu
n buri gāi, kū n ma yā mà yāi.

¹⁹ Kū Ibrahĩ èra à sù a zīkerinɔ kīnaa, ò fùte ò tà
Bεεba, akū à gɔɔ pla kè gwe.

²⁰ Abire gbera ò ò Ibrahĩne ò pì: N vīni Nao nano
Milika négōgbēnɔ ì.

²¹ A daudu tón Uzu. A dakūnanaɔ tón dí: Buzu,
Aramu de Kemueli,

²² Kesedi, Azo, Pilidasa, Yidilafa kū Betuelio.

²³ Betueli pì mé à Rebeka ì. Né gōgbē gbēnɔn
sɔraakō kū Milika ì kū Ibrahĩ vīni Naon gwe.

²⁴ A nɔ danyī Ruma né nɔ tón dí: Teba, Gaamu,
Tasa kū Maakao.

23

Sara ganaa

- 1 Sara kè wè basuddo awεεsuppla,
 2 gbasa à gà zaa Kiriataba kũ òdi pi tera Eblonu, Kanaanò b̀usun. Akũ Ibrahĩ a wēnda kè à ɔɔ d̀o a gana yā musu.
- 3 Kũ à gò a nanò gè kĩnaa, à gèε à pì Iti burinone:
 4 Nibò kũ gbē zītɔɔon ma ũ á té. À zĩte yíama ma gèvĩki ũ mà gè v̄in.
- 5 Akũ Iti burinò p̄ine:
 6 Mare, ò ó yā ma. Luda gbē arubarikademe n ũ ó té. Ñ n gè v̄i gbèwεε kũ à kenne mana gũn. Ó gbēke ni n tē gbèwεε kũ ñni n gè v̄i a gũnlo.
- 7 Akũ Ibrahĩ fũte à kũte b̀supidenone
 8 à p̄ine: À ma yā ma, tó a we mà a gè v̄i la. À wé kemene Zoa né Eflonua
- 9 à Makpela gbèwεε kũ à kú a bú léi yíama a ɔɔa, ani ḡo ma gèvĩki ũ á b̀usun.
- 10 Eflonu vutena ñ té a wēte b̄nilea gwe, akũ à ò Ibrahĩne Itinò wára ñ p̄inki à p̄i:
 11 Oi mare, ò ma yā ma. Ma n gba bura p̄i kũ gbèwεε kũ à kú gweo. Ma n gba ma gbēno wára. Ma n gbame, de ñ n gè v̄in.
- 12 Ibrahĩ kũte b̀supidenone,
 13 akũ à p̄i Eflonune ñ p̄inki wára: Ñ sã kpá ñ ma yā ma. Mani bura p̄i f̄ina bonne. Ñ ma ɔɔo sí, mani ma gè v̄in.
- 14 Akũ Eflonu p̄ine:
 15 Mare, ò ma yā ma. Zĩte kũ a ɔɔo kà andurufu wàa plame, b̀on abire ũ ó daguraa? Ñ n gè v̄in.
- 16 Ibrahĩ a yā mà, akũ à andurufu kũ à òo ȳone gbēno wára lagatarinò zakaaa.
- 17 Leme Eflonu bú kũ à kú Makpela, Mamare sare,

gò Ibrahĩ pò ù lɛ kũ gbèwɛɛ kũ à kú gweo kũ lí kũ ò kú gwenɔ zaa bú pì léi pínki.

18 À gò Ibrahĩ pò ù Iti kũ ò sù wɛtɛ bĩnileano pínki wára.

19 Abire gbera Ibrahĩ a nanao v̄i Makpɛla bura gbèwɛɛ pìi gūn Mamare kũ òdi pi tera Eblonu sare, Kanaanɔ b̄usun.

20 Len bú kũ gbèwɛɛ kũ à de Itinɔ pò ù yāoo gò Ibrahĩne gèv̄iki ù lɛ.

24

Nɔwɛtɛna Isaakune

1 Ibrahĩ zĩ kũ a gɔrɔnɔ kà zà, akũ Dikiri arubarikaa dàagu yā s̄inda pínki gūn.

2 Akũ à ò a zĩkerinɔ gbɛ zòkò kũ à de a pò s̄inda pínki yāgɔḡori ũne à pì: Ñ ɔ sɔɔ ma gbáda gbáru,

3 manì tó ñ la da kũ Dikiri, musu kũ zĩtɛo Luda tóo kũ ñni Kanaa kũ má kú ñ ténɔ nɔ sé ma nénero.

4 Ñ gé ma be b̄usun ma danɛnɔ gūn, ñ nɔ sé ma néne gwe.

5 Akũ a zĩkerii pì a là à pì: Tó nɔgbɛ pì dí we à tɛmai à sù kũmao b̄usu díkĩnan s̄oro bi? Mani gé kũ n néo b̄usu kũ n bonn yá?

6 Ibrahĩ p̄ine: Ñ laakari ke! Ñsun gé kũ ma néo gwero.

7 Dikiri Luda Musude ma bo ma de bea ma danɛnɔ b̄usun, akũ à yā òmɛnɛ à la dà à pì, áni b̄usu díkĩna kpá ma burinɔamɛ. Àkũ mé ani a Malaika zĩ à donne are. Gwen ñni nɔ s̄én ma néne.

8 Tó nɔgbɛ pì dí we à tɛnyĩro, n bo ladana kũ n la dà mɛnɛ dí gūn. Ñsun gé gwe kũ ma néoro fá!

9 Akū a zīkerii pì a ɔ sòtɔ a dikiri gbáda gbáru, à la dàne yā pìi musu.

10 Zīkerii pì a dikiri lakuminɔ sè mèn kuri kū a dikiri aruzεε buri pínkio, akū à fùte à gèe Nao be wēten zaa Siria Mesopotamia busun.

11 Kū à kà gwe, à tò lakuminɔ kámma bò lɔgɔɔ sare wēte kpe. Kū ɔkɔsi kè, gɔɔ kū nɔgbēnɔ dì bɔte í tó,

12 akū à adua kè à pì: Dikiri, ma dikiri Ibrahī Luda, ò gbēke ke ma dikiriine ò tó ma tá ke nna ɔkɔsiala.

13 Ñ gwa, má zena lɔgɔɔ sare. Tó wēte nɔkparenɔ bɔte í tó,

14 nɔkpare kū ma òne à a lo kipa à í tómenε mà mi, tó à pìmenε mà mi, akū à kpà ma lakuminɔa dɔ, de mani dɔ kū n gbēke kè ma dikiriine, nɔgbē kū n dìte n zòbleri Isaaku pó ũn gwe.

15 Adi yā pì o à làkaro, akū Betueli né Rebeka bò kū loo dina a gàn. Betueli bi Ibrahī v̄ni Nao né kū à ì kū a nanɔ Milikaomε.

16 Né pì mana akūsɔ à būnumε, gɔgbē ke dí wute káao zikiro. À sù lɔgɔ kīnaa, à í tò à a lo pà, akū à èra àten tá.

17 Akū zīkerii pìi bàa lè à gèe à zé zòne à pì: Ñ ma gba í mà mi, bee ffiti.

18 Nɔgbē pìi pì: Ñ mi Baa! Akū à a lo kipa gòɔ, à í kpàa à mì.

19 Kū à í kpàa à mì à làka, à pì: Mani tó n lakuminɔne dɔ, ò mi ari ò kã.

20 Akū à a lo í kà pónɔ ímibɔn gòɔ, à èra à bàa lè à gèe à í tó lɔgɔn, akū à í tò lakuminɔne pínki.

21 Gɔgbē pì zena àteni a gwa tíii, de à le à dɔ tó Dikiri ni tó a tá ke nna, ke ani ke nnaro.

22 Kū lakuminɔ í mì ò làka, akū gōgbē pì wura tãnka mana dà nɔ pìine a yā, à wura zã dãnè mèn pla. Tãnka pìi tikisii kà giramu sɔɔro, zã pìnɔ sō giramu basɔɔro.

23 Akū à a là à pì: Ñ omene, dí nème n ũu? Óni iki e n de bea yá?

24 Akū à wèa à pì: Betueli nén ma ũ, Milika kū Nao daikore.

25 Sè kū tàragaaɔ din ó bea, akū iki kun dɔ.

26 Akū gōgbē pìi kùte à donyī kè Dikirine à pì:

27 Dikiri ma dikiri Ibrahī Luda arubarika vī kū adi gí gbēke kū náanio yā kenero yāi. Makū sō, Dikiri dòmene are ma dikiri danenɔ bea.

28 Akū nɔkpare pìi bàa lè à gèe à yā pìi gbá a ondenɔne.

29 Rebeke pìi dāgō vī kū òdi pine Labā. À bò wēte kpe kū bàao à gèe à gōgbē pìi lè lōgɔ léa,

30 zaakū à è a dāre tãnka kū zāo dana, akū à yā kū gōgbē pìi òne mà. Kū à gèe à a lè kū lakuminɔ lōgɔ léa,

31 à pì: Ñ mó mɔkɔn kū Dikiri arubarikaa dāngul! À kè dera n zena wēte kpee? Ma kpé kèkenne kū lakuminɔ bàɔkio.

32 Gōgbē pìi gè onn, akū Labā lakuminɔ aso pòro à sèla kori kū tàragaaɔ kpàmma à í kpà gōgbē pìia à a gbá pìpio kū a gbēnɔ n pínki.

33 Ò pòble dìtene, akū à pì: Mani pò ble gīaro ari mà yā kū ma suo o. Akū Labā pì: Ñ o.

34 Akū à pì: Ibrahī zīkeriime ma ũ.

35 Dikiri arubarikaa dà ma dikiriine manamana, akū à gò aruzekede ũ. À a gbà sãnɔ kū zùnɔ kū

andurufuuo kū wuraaoo kū gōgbē zīkerino kū nōgbē zīkerino kū lakumino kū zaakino.

³⁶ Ma dikirii pì nanno Sara né ì gōgbē ũ a zīkūnaa gūn, akū ma dikiri pó kū à vī kpà né pīia pínki.

³⁷ Ma dikirii tò ma la dà, zaakū à pì màsun Kanaa kū à kú n̄ tēno no sé a nénero.

³⁸ À pì mà gé a de bea a buri gūn mà no sé a néne gwe.

³⁹ Akū ma a dikirii là ma pì, tó nōgbē pì dí we à témai sōro bi?

⁴⁰ À wema à pì, Dikiri kū a táa ò kāao mé ani a Malaika zī à gé zemenε, de ma tá ke nna, mani no sé a néne a de be daneno té.

⁴¹ À pì tó ma ge a buri kīnaa, tó odi wero, mani bo ladana kū ma la dàare gūn.

⁴² Kū ma ka lògo kīnaa gbāra ma pì: Dikiri, ma dikiri Ibrahī Luda, tó n we, ò tó ma tá ke nna.

⁴³ Má kú lògo léa. Nōkpare kū à sù í tó, akū ma pīne à ma gba í fíti mà mi,

⁴⁴ tó à pì mà mi, akū à tò ma lakuminone do, mani dō kū nōkpare kū n dīte à ke ma dikiri né pó ũn gwe.

⁴⁵ Ari màgō yā pì o ma nēsεε gūn mà láka, akū Rebekeka bò kū loo dina a gān à sù lògo léa à í tò. Akū ma pīne à ma gba í mà mi.

⁴⁶ À a lo kīpa gōno, à pì mà mi áni kpá ma lakumino do. Kū ma mi, akū à kpà ma lakumino.

⁴⁷ Akū ma a la, dí nén a ũu? À pì Betueli nén a ũ, Milika kū Nao daikore. Akū ma tánka dāne a yīa, ma zā dāne a onoa.

⁴⁸ Akū ma kutε ma donyī kè Dikiri ma dikiri Ibrahī Ludane ma sáabu kpàa, zaakū à dòmenε are zé súsu gūn, de mà a dikiri vīni daikore sé a néne.

49 Tera sà tó áni we à gbēke kũ náanio yā ke ma dikiriine, à omene. Tó ádi we s̄ro, à omene, mani gé gu pāndea.

50 Labā kũ Betuelio wèa ò pì: Yā pì bò Dikiri kīnaame, ó yāke ona vīro, a mana ke a vāni.

51 Rebekan dí, ò a sé ò tá k̄ao, à ḡo n dikiri né nan̄o ū lākū Dikiri ò nà.

52 Kũ Ibrahī zīkerii pì n̄ yā mà, à wùte zīte Dikirine.

53 Akū à nomanableb̄o kũ ò kè kũ andurufuuo kũ wurao kũ p̄kasano b̄ote à kpà Rebekaa. À a v̄ni kũ a dao gbà p̄ogden̄o d̄o.

54 Akū àpii kũ gbē kũ ò kú k̄aon̄o p̄o blè ò í mì, akū ò ì gwe.

Kũ ò fùte kon̄o à pì: À ma gbare mà tá ma dikiri kīnaa.

55 N̄o v̄ni kũ a dao pì: Ò tó né pì ḡo k̄oo bee ḡoro kuri, á gbasà à tá.

56 Akū ḡogbē pì p̄ine: Lākū Dikiri ma tá kè nna nà lán dí bà, àsun ma dādā doro. À ma gbare mà tá ma dikiri kīnaa.

57 Akū ò pì: Ò né pì sísi ò a la.

58 Akū ò Rebeka sísi ò a là ò pì: Ìni tá kũ gbē p̄io yá? Akū Rebeka pì: Mani tá k̄ao.

59 Akū ò Rebeka gbàre kũ a gwàri kũ à a gwà zaa a fítinna z̄io, òten tá kũ Ibrahī zīkeriio kũ a gbēno.

60 Ò sa mana ò Rebekane ò pì:

Né, Luda tó ò ḡo gbē dasino dai ū,

n burino ḡo gbāna v̄i n̄ zāngurin̄o.

61 Akū Rebeka fùte kũ a n̄ogbē zīkerino, ò di lakumino kpe ò té ḡogbē p̄ii, akū à tà k̄ūwo.

62 A sù à lè Isaaku sù kũ lògɔ kũ òdi pi Ludabēnekũadima'eo à vùte Nēgevi būsun.

63 À bò à gèe à laasun lé sèn ɔkɔsi, akũ kũ à wé sè, à è lakuminɔ ten su.

64 Rebeka wé sè à Isaaku è se, akũ à kipa a lakumi kpe likalika

65 à zikerii pìi là à pì: Dín gɔgbē kũ àten kure sèn àten su daole zà dire ũu? Akũ zikerii pìi wèa à pì: Ma dikiriime. Akũ Rebeka a pódangänn sè à kù a ännwa.

66 Kũ ò kà Isaaku kīnaa, zikerii pì yā kũ à kèe bàbane pínki.

67 Isaaku gè kũ Rebekao a da Sara bizakutan, akũ à a sè à gò a nɔ ũ. À ye nɔ pìii, akũ a laakari kpatena a da ga gbera.

25

Ibrahĩ ganaa

1 Ibrahĩ nɔ pānde sè dɔ a tón Keturā.

2 Né kũ à ì kãaonɔ tón dí: Zimlā, Yɔkɔsā, Medā, Midiā, Isibaki, Sua.

3 Yɔkɔsā mé à Seba kũ Dedāo ì. Dedā burinɔn Asirianɔ kũ Letusinɔ kũ Lemuinɔ ũ.

4 Midiā négɔgbēnɔ tón dí: Efa, Efa, Anɔku, Abida, Elēda. N pínki Keturā burinɔme.

5 Ibrahĩ a aruzeke kpà Isaakua pínki,

6 akũ à gba dà a nɔ yìgisaride nēnɔne à n gbāre ifāboki kpa de à kpé à ga, de òsungɔ kú kũ Isaakuoro yāi.

7 Ibrahĩ kè wè bakēndo sɔɔro sari,

8 akũ à gā. À zĩ kũ yúkuyuku, gbasa à kà a gbēnɔla gyāwān.

⁹ A nénéo Isaaku kũ Sumailao a v̄i Makpela gbèwεε gūn, Mamare ifāboki kpa, bura kũ à de Iti buri Zoa né Eflonu pó ũ yā

¹⁰ kũ Ibrahĩ p̄i lù Itin̄oa. Gwen ò a v̄in kũ a n̄ano Sarao.

¹¹ Ibrahĩ ganaa gbera Luda arubarikaa dà a né Isaakun. À vutena Ludabēnekũadima'e l̄oḡo sare.

Sumaila burino

¹² Ibrahĩ né Sumaila burino yān dí. Sara z̄ikeri Hazara, Misila n̄ogbē mé à né p̄i i kāao.

¹³ Sumaila néḡogbēn̄o t̄on dí l̄ákū ò ní n̄à. A daudu t̄on Nεbayo. A dakūnan̄o t̄on dí: Keda, Adabeli, Mibisamu,

¹⁴ Misima, Duma, Masa,

¹⁵ Adada, Tema, Yetu, Nafisi kũ Kedemao.

¹⁶ Sumaila néḡogbēn̄o t̄on gwe. N̄ baadi a t̄o kp̄a a lakutu ke a b̄uraane. M̄ók̄n̄ome a buri kuri awεεplan̄o k̄inan̄o ũ.

¹⁷ Sumaila kè w̄ε basuddo akuri awεεsuppla, akũ à ḡà à k̄a a gbēn̄ola gyāwān.

¹⁸ A burino v̄ute zaa Avila ari à ḡε pé Surua, Misila ifāboki kpa gena Asiria b̄usu kpa. Òdi k̄o té kp̄ákpa kũ Ibrahĩ buri kparan̄oro.

Isau kũ Yakubuo inaa

¹⁹ Ibrahĩ né Isaaku burino yān dí. Ibrahĩ Isaaku ì.

²⁰ Kũ Isaaku k̄a w̄ε bupla, akũ à Labā dāre Rεβεka sè. Àkūme Siria b̄usu gbē Bεtueli kũ à b̄o Mesopotamia b̄usun né ũ.

²¹ Isaaku w̄é kè Dikiria a nan̄one, zaakũ paramε, akũ Dikiri a adua s̄i, a nan̄o p̄i n̄ò s̄i.

22 Sikanɔ ten ɔsi ká a gberɛn, akū à pì: Bó yā mé à tò yā bire taka ma lee? Akū à gèè à Dikiri là.

23 Dikiri pìne:

Buri mèn pla kú n né'ison,
gbɛnɔn pla kú ò kú n gberɛn pìnɔ ni kɛkɔa.
Buri mèn do gbāna nigɔ de a dola,
a kū à bò káaku nigɔ né ũ gbɛ kpɛdenɛ.

24 Kū a né'igɔɔ kà, akū à sikanɔ ì gɔgbɛnɔ ũ.

25 Kū gbɛ káaku ten bo, à bò tɛɛ zónzon. À mèkã vī lán uta kãde bà, akū ò tó kpàne Isau.

26 Abire gbera kū né plade ten bo, à dɔ Isau gbátokia, akū ò tó kpàne Yakubu. Isaaku wè baaakɔde gūnn à né pìnɔ ì.

27 Né pìnɔ zɔkɔ kù. Isau kè tofekari gbāna kū àdi kɛ sɛntɛaro ũ. Yakubu sɔ begwariime.

28 Isaaku ye Isau kū à nòbɔ lé'i vī yāi. Rebeka sɔ à ye Yakubui.

29 Zīkea Yakubu ten dɔo kuku, akū Isau sù kū sɛntɛo nà teni a de.

30 Akū à pì Yakubune: N yā nna! N tó mà dɔ tɛra bire ble, zaakū nà teni ma demɛ. A yā mé à tò, ò tó kpà Isaune Edomu.

31 Yakubu pì: N n daudukeze kpáma gĩa.

32 Akū Isau pì: Má kú ga léi, bón ma daudukeze ni kemeneɛ?

33 Akū Yakubu pìne: N la damene gĩa. Akū à la dàne à a daudukeze kpàa.

34 Akū Yakubu burodii kpàa kū bládoò pìio. À blè à í mì, akū à fùte à bò. Lemɛ Isau kè le, à a daudukeze dìte pã.

26

Isaaku kũ Abimɛleki

¹ Nàa kà bùsuu pìn a káakupɔ kũ à kà Ibrahĩ ɔɔɔa baasi, akũ Isaaku fùte à gɛɛ Filisitininɔ kina Abimɛleki kĩnaa Gera.

² Akũ Dikiri bò à sùà à pì: Ñsun tá Misilaro, ò vute gu kũ mani onnen.

³ Ngɔ kú bùsu díkĩnan gĩa, manigɔ kú kũnwo mà arubarika dannɛ. Mani bùsu díkĩna kpámma pínki kũ n burinɔ, mani lé kũ ma kè n denɛ kenne.

⁴ Mani n buri kara lán susunenɔ bà, mani bùsu díkĩna kpámma pínki. Buri kũ à kú zĩtenɔ ni arubarika le n buri gài n pínki

⁵ kũ Ibrahĩ ma yã mà yã. À ma ɔɔɔki gwà, akũ à yã kũ ma ditenɔ kũna kũ ma yãdannenanɔ kũ ma dokayãɔ.

⁶ Akũ Isaaku gò Gera.

⁷ Kũ wɛtepidenɔ teni a la a nanɔ yã musu, à pì a dāremɛ. Àten vĩna kɛ, zaakũ àten da tó à pì a nanɔmɛ, oni a de nɔ pì yã, zaakũ nɔ pì bi nɔ manamɛ.

⁸ Kũ a ɔɔɔ pla kè gwe, Filisitininɔ kí Abimɛleki wé kpàte wondoo gũn, akũ à è Isaaku ten bāndara gá kũ a nanɔ.

⁹ Akũ à Isaaku sisi à pì: Ase n nanɔmɛ! À kè dera n pì n dāremɛ? À wèa à pì: Maten da oni ma de a yãimɛ.

¹⁰ Abimɛleki pì: Bó yã n kèwɛɛ lɛɛ? Fíti mé à gò kũ ó gbɛke ni wúte kũ n nɔ plio, de ò da taarin.

¹¹ Akũ Abimɛleki gbɛnɔ sã gbɛ̀nɛ pínki à pì: Gbɛ kũ à ɔ nà gɔgbɛ pìia kũ a nanɔ, oni a de.

12 Isaaku pò t̃̀ b̃̀usuu p̃̀n, akū à pò lè wè b̃̀irea l̃̀eu bas̃̀oro, k̃̀ Dikiri arubarikaa d̃̀an ỹ̀i.

13 À k̃̀ara, a aruz̃̀eke ten kara ari à kè aruz̃̀ekede z̃̀k̃̀ ũ.

14 À s̃̀añ k̃̀ z̃̀uñ ṽ̀i dasi k̃̀ z̃̀ikeriñ, akū Filisitiniñ z̃̀an.

15 Akū ò l̃̀g̃ k̃̀ a de Ibrah̃ĩ gb̃̀eñ ỹ̀ a g̃̃or̃añ t̃̀ata k̃̀ b̃̀usuuo p̃̀nki.

16 Akū Abimeleki p̃̀i Isaakuñ: Ñ fute ó k̃̀inaa, zaakū ñ gb̃̀ana deóla manamana.

17 Akū Isaaku b̃̀o gwe à b̃̀uraa k̃̀ate Gera guvuten, akū à g̃̃or̃ pla kè gwe.

18 L̃̀g̃ k̃̀ ò ỹ̀ a de Ibrah̃ĩ g̃̃or̃a akū Filisitiniñ t̃̀ata a de ga gb̃̀erañ à èra à b̃̀b̃ à t̃̀ dok̃ñ k̃̀ a de kp̃̀áñe ỹ̀añ kp̃̀áñe d̃̀.

19 Isaaku z̃̀ikeriñ l̃̀g̃ p̃̀ande ỹ̀ guvute p̃̀n, akū ò b̃̀o í manaa.

20 Akū Gera p̃̀d̃ariñ fiti kè k̃̀ Isaaku p̃̀d̃ariñ ò p̃̀i: Ó íme. Akū à t̃̀ kp̃̀a l̃̀g̃ p̃̀ine Fitii, k̃̀ ò fiti kè k̃̀ao ỹ̀i.

21 Ò l̃̀g̃ p̃̀ande ỹ̀, akū ò fiti kè l̃̀g̃ p̃̀i ỹ̀a musu d̃̀, akū à t̃̀ kp̃̀añe Íbete.

22 À b̃̀o gwe, akū à l̃̀g̃ p̃̀ande ỹ̀ d̃̀, odi fiti ke a ỹ̀a musu doro. Akū à t̃̀ kp̃̀añe M̃̀poroki, zaakū à p̃̀i: Dikiri t̃̀o o m̃̀e p̃̀oro, óni dagula s̃̀a.

23 Abire gb̃̀era à g̃̀e Bes̃̀eba.

24 Dikiri b̃̀o à s̃̀ua gw̃̀ani b̃̀irea à p̃̀i: Makūm̃ n de Ibrah̃ĩ Luda ũ, ñsun ṽ̀ina k̃̀ero zaakū má kú k̃̀unwo. Mani arubarika dangu mà n buri kara ma z̃̀bleri Ibrah̃ĩ ỹ̀i.

25 Gwen à sa'oki b̃̀on à Dikiri s̃̀isi. Akū à b̃̀uraa k̃̀ate gwe à gb̃̀eñ ten l̃̀g̃ ỹ̀.

26 Akū Abimeleki bō Gera à sù Isaaku kīnaa kū a kpàasi Auzao kū a zīkarinō gbē zōkō Fikoluo.

27 Isaaku n̄ lá à pì: Kū a zāmagu a pema á bea, à kè dera a su ma kīnaa?

28 Ō wèa ò pì: O è Dikiri kú kūnwo, akū o pì à mana ò lédokōne ke ò la dakōne a yā musu

29 kū ïni yā vāni ke kewewero, zaakū ódi wé tāmmaro. Yā manan o kēne o n gbare aafia, akū Dikiri arubarikaa dāngu.

30 Akū Isaaku n̄ yàrii kè, ò pó blè ò í mì.

31 Kū ò fùte kōnko, ò la dàkōne, akū Isaaku zèñne, ò bō a kīnaa aafia.

32 Zī birea Isaaku gbēno sù ò lògo kū ò yò yā òne ò pì: O í è.

33 Akū à tó kpàne Seba. A yā mé à tò òdi wēte pì sísi BeSeba ari kū a gbārao.

34 Kū Isau kà wè bupla, à Iti no sè mèn pla, Beri né Yudi kū Elōni né Basemao.

35 Isaaku kū Rebekao nèseε dìgō yakana n̄ yāime.

27

Isaaku sa'olekena Yakubune

1 Isaaku zī kū a wé gbāna doro, àten gu e manaro. Akū à a dauduu sísi à pì: Né! Akū à wèa à pì: Makū dí.

2 Isaaku pì: Ma zī kū má a gagoro dōro.

3 N̄ n sá sé kū n gbàtaao n̄ gé n̄ n̄bōsēnte wetemene.

4 N̄ ma poyeina dòo kuku n̄ mómene mà ble, mani sa'ole kenne de mà kpé mà ga.

5 Rebeka yā kū Isaaku ò Isaune pìi mà. Kū Isau fùte à gèε tofe ká,

6 akū à gèè à ò Yakubunε à pì: Ma mà n de yā ò n vīninε à pì

7 à gé à nòbò deare à a poyeina dòo kukuoare à ble, ani sa'ole kene kū Dikiri tóo de á kpé à ga.

8 Akū Rebeka èra à pìne: Ì ma yā ma ò yā kū ma dānne ke.

9 Ì gé blè kpàsaa gūn ò blène mana kū mèn pla ò suo. Mani n de poyeina dòo kukune,

10 ò géone à ble, ani sa'ole kenne de à kpé à ga.

11 Akū Yakubu pì a danε: Ma vīni mèkā vī, akū ma mè pórɔpɔɔ.

12 Tó ma de ɔ kèma, tó à ma dō, ani pi mateni a ke pāpāme, ani lé kemene sa'ole gēne ū.

13 Akū a da pìne: Luda tó lékennena a pì gōmene. Ì ma yā ma dé! Ì gé ò de ò suomenε.

14 Akū Yakubu gèè à blèe pìno dè à sùo a danε, akū à a de poyeina dòo kükune.

15 Akū à a daudu pókasa mana kū à kú a kpé gūnnò sè à dà a né sabidenε.

16 À blène bára pìno fīfī a ɔnɔa kū a waka pórɔpɔɔ.

17 Akū à dò kū burodi kū à kèeoo kpàa.

18 Yakubu gèè a de kīnaa à pì: Baa! Akū a de pì: Makū di! Ma né kpatemεε?

19 Yakubu wèa à pì: Makūme Isau n dauduu. Lákū n òmene nà, ma kè le. Ì fute ò vute ò ma ɔ'í ble de ò sa'ole kemene.

20 Akū Isaaku pì a néne: O'o! Ì lè kò yá? À wèa à pì: Dikiri n Luda mé à ma tá kè nna.

21 Akū Isaaku pìne: Ì namai mà ɔ kemma de mà dō tó ma né Isaume yāpura.

²² Yakubu nà a dei, akū à ɔ kèa à pì: Kòto díkĩna bi Yakubu kòtoome, ɔ díkĩna sɔ Isau ɔme.

²³ Akū adi a dɔro, kū a ɔno kã vĩ lán Isau pó bà yã. À ye à sa'ole kene,

²⁴ akū à a la gĩa: Ma né Isaume n ũ yāpura yá? À wèa à pì: Makūme!

²⁵ Akū à pì: N̄ pó kpáma mà n ɔ'i ble, mani sa'ole kenne. Kū à ditene, akū à blè. À sùne kū wẽo, à mì dɔ.

²⁶ Akū a de pì pìne: N̄ namai n̄ lé péma.

²⁷ Akū à nài à lé pèa. Kū Isaaku a pókasanɔ gbĩ mà, akū à sa'ole kène à pì:

Ma né gbĩ de

lán bura kū Dikiri arubarikaa dàn bà.

²⁸ Luda n gba mɔto bona musu,

à n gba zĩte mana.

Póblewe kū sèwẽo nigɔ dinyĩ.

²⁹ Gbẽno ni zò blenne,

burino ni kúte n are,

ĩnigɔ de n gbẽno dikiri ũ,

n da néno ni kútenne.

Luda ni lé ke gbẽ kū ò lé kènnenɔne,

ani arubarika da gbẽ kū ò sa mana ònnenɔgu.

³⁰ Kū Isaaku sa'ole kè Yakubune à làka, akū Yakubu gò a kĩnaa. Kū a v̄ini sù kū tofekao ḡɔno,

³¹ akū à póle kè a denɔ dɔ à gèeone, akū à pìne:

Baa! N̄ fute n̄ ma ɔ'i ble n̄ sa'ole kemene.

³² Akū a de a la à pì: Mɔkɔmmɛ dí ũu? À wèa à pì: Makūme n daudu Isau.

³³ Yã pì Isaaku swẽɛ zò àten lukaluka à pì: Dí mé à n̄bɔɔ dè à sùomene yã ari ñgɔ gé su ma sòò? Ma sa'ole kène kò, akū mé ani arubarika le.

34 Kū Isau a de yā pìi mà, à pùtā à ́ gbāna d̀ à k̀ wēnda, akū à pì: Baa! N̄ sa'ole kemene d̀.

35 Akū à pì: N dakūna sù kū ́nd̄so à n sa'ole si k̀.

36 Akū Isau pì: A tón Yakuburoo? À ma keke à k̀ gèn plan gwe sà. À ma daudukεze sìma yā, akū à ma sa'ole sìma tera d̀. Mani sa'ole e doro yá?

37 Isaaku wèa à pì: Ma a dìte n dikiri ũ, ma a danεn̄ k̀ a z̄ikerin̄ ũ n̄ pínki, ma p̀blewe kū sèw̄o kpàa. Bón mani le mà kenne d̀?

38 Isau pì a denε: Baa, sa'ole biren n̄ v̄i ado yá? N̄ sa'ole pānde kemene d̀ Baa. Akū Isau wiki gbāna l̀.

39 Akū a de wèa à pì:

Zĩte kū ĩniḡo kun niḡo manaro,
m̄t̄o ni bonne zaa musuro.

40 ĩniḡo f̄eneda kūna,

ĩni z̀ ble n dakūnanε.

Lεme d̀ n laakari ni ḡo kpatenaro,

ĩni a gbāngo gonla.

41 Isau ibεεε sè kū Yakubuo sa'ole kū a de k̀ene yāi, akū à pì a nèεε gūn: Ma de ga zāro, gbasā mani ma dakūna de.

42 Ò yā kū Isau ò kor̄m̄t̄o k̀ Rebekane, akū à Yakubu s̄isi à pì: Isau ye à f̄ina bomma à n de.

43 N̄ ma yā ma sà. N̄ fute n̄ bàa lé n̄ gé ma dāḡo Labā bea zaa Arana

44 nḡo kú kāao gwe ḡi ari n̄ v̄ini pì p̄f̄e kpáte.

45 Tó a nèεε kpáte, tó yā kū n̄ k̀ene s̄āgu, mani gb̄e z̄i ò n gbεε. Má ye mà kura á gb̄en̄on planoi pínki ḡo doro.

⁴⁶ Akū Reβeka pì Isaakunε: Iti nɔgbēnɔ ni bòmagu. Tó Yakubu Iti nɔ sè bùsu díkīnan lán Isau nɔgbē birenɔ bà, ma kunna nigɔ nnamene dorɔ.

28

Yakubu tana Labā kīnaa

¹ Akū Isaaku Yakubu sisi à sa'ole kènε à yā dànε à pì: Ñsun nɔ sé Kanaa nɔgbēnɔ téro.

² Ñ fute ñ gé Mesopotamia bùsun n da de Betueli bea, ñ nɔ sé gwe n disē Labā néno té.

³ Luda Gbānasīndapinkide arubarika dangu à tó ñ né i manamana, ògɔ kara de ñ gɔ burinɔ dizi ũ.

⁴ Luda arubarika kū à dà Ibrahīn dangu kū n burinɔ, de bùsu kū nten nibɔ blen gɔnnε, bùsu kū à kpà Ibrahīaa.

⁵ Akū Isaaku Yakubu gbàre à gé Labā kīnaa Mesopotamia bùsun. Labā bi Siria bùsu gbē Betueli néme, Yakubu kū Isauo disēme.

⁶ Isau mà Isaaku sa'ole kè Yakubunε à a gbàre Mesopotamia de à nɔ sé gwe. Kū à sa'ole pìi kènε, à pì àsun nɔ sé Kanaa nɔgbēnɔ téro.

⁷ À tàasii kà kū Yakubu a de kū a dao yā mà à dà Mesopotamia zén.

⁸ Akū à dɔ sà kū a de pɔ nna kū Kanaanɔ bùsu nɔgbēnɔro.

⁹ Akū à gèe Ibrahī né Sumaila kīnaa à a né Maala sè à nà a nɔ káakunɔa. Maala bi Nebayo dāremε.

Yakubu nana'ona Beteli

¹⁰ Yakubu bò Beεεba à dà Arana zén.

¹¹ Kū à kà gukea, à ye à i gwe kū ifāntē gè kpén yāi. Akū à gbèe sè gu pìn a midibɔ ũ à wùte gwe.

¹² Akū à nana ò à gára è p̄etena zĩte ari à ḡèè à z̄ò ludambea, Luda malaikano ten didia òten k̄ipa.

¹³ À Dikiri è zenaala à p̄i: Makūme Dikiri n dizi Ibrahĩ k̄ū n de Isaakuoo Luda ũ. Mani b̄usu k̄ū n w̄utea d̄ikĩna kp̄amma, m̄ok̄ōn k̄ū n burino.

¹⁴ N burino niḡō dasi lán b̄usutiti bà, oni dagula if̄aboki kpa k̄ū if̄āleto k̄ū gugb̄anduru k̄ū ḡen̄omid̄okio. Andunia buri s̄inda p̄inki ni arubarika le m̄ok̄ōn k̄ū n burio ḡai.

¹⁵ Maniḡō kú k̄ūnwo, maniḡō n d̄ākp̄a gu k̄ū nten ḡén p̄inki, mani era mà su k̄ūnwo b̄usu d̄ikĩnan, zaakū mani n tónlo mani ȳa k̄ū ma ònne ke.

¹⁶ Kū Yakubu vù k̄ū io à p̄i: Dikiri kú gu dí, akū mádi d̄ōro!

¹⁷ V̄ina a k̄ū à p̄i: Gu dí ma k̄ā f̄ute. Luda b̄eme, ludambe z̄eme.

¹⁸ Yakubu f̄ute k̄onko à gb̄è k̄ū à k̄è m̄idibo ũ p̄i s̄è à p̄ete d̄ongupo ũ, akū à n̄isi k̄ua.

¹⁹ Akū à tó kp̄a gu p̄ine Beteli, ama w̄ete k̄ū ò k̄ate gwe tó k̄áakun Luzu.

²⁰ Yakubu lé k̄è Dikiria à p̄i: Tó n kú k̄ūmao, tó ĩni ma d̄ākp̄a ma w̄ete d̄ikĩna genaa ḡūn, tó ĩni ma gba p̄oble k̄ū p̄okasano

²¹ ari ma ge ma su ma de bea aafia, ĩniḡō de ma Luda ũ,

²² gb̄è k̄ū ma p̄ete d̄ongupo ũ p̄i ni ḡō n gbagbaki ũ, p̄o k̄ū n ma gba p̄inki mani a kuride kp̄amma.

29

Yakubu kana Labā bea

¹ Yakubu era à dà z̄én à ḡèè if̄abokikpadeno b̄usun.

² Kū à kà gwe, à lògɔɔ è sɛ̀n sã kpàsa leu aakɔ̃ katena a sare, zaakū lògɔɔ pì ín òdi kpámma. Gbè zɔ̃kɔ̃ ta lògɔɔ pìle.

³ Tó kpàsaa pìnɔ̃ kàkara gwe pínki, akū òdi gbèè pì go lògɔɔ pì léa, ò í kpámma, akū òdi era ò gbèè pì tare a gbèn.

⁴ Akū Yakubu sãdãrinɔ̃ là à pì: Gbènɔ̃, a bo mámeme? Ò wèa ò pì: O bo Araname.

⁵ Akū à n lá à pì: Á Nao daikore Labã dɔ̃ yá? Ò wèa ò pì: Ó a dɔ̃.

⁶ Akū à n lá à pì: À aafia yá? Ò pì: À aafia. N̄ a né Rahila gwa, àten su kū sãnɔ̃ zã dire.

⁷ Akū Yakubu pì: Ifántɛ̀ kpé gbãna, sãnɔ̃ tágɔ̃rɔ̃ dí ká kòro. À í kpámma à gé n̄ dã.

⁸ Akū ò pì: Óni fĩro. Tó adi ke sã kpàsano kàkara pínki baasiro, òdi gbè go lògɔɔ pì léa ò í kpámmaro.

⁹ Kū àten yá oñne le, Rahila sù kū a de sãnɔ̃, zaakū sãdãriime a ũ.

¹⁰ Kū Yakubu a disɛ̀ Labã nénɔ̃gbɛ̀ Rahila è kū a de sãnɔ̃, à nà lògɔɔi à gbèè gò lògɔɔ pì léa, akū à í kpà a disɛ̀ sãnɔ̃a.

¹¹ Akū à lé pè Rahilaa à pɔ̃nna ɔ̃o dò.

¹² Akū à òne kū a de dane Rebeka nén a ũ. Akū Rahila bàa lè à gèè à ò a denɛ.

¹³ Kū Labã a dãre né Yakubu baaruu mà, à bàa lè à gèè daale. Kū à kà, akū à kùsia à lé pèa à tà kãao a bea. Akū Yakubu yá kū ò kènɔ̃ òne pínki.

¹⁴ Akū Labã pìnɛ: Ma arume n ũ yãpura.

Yakubu Lea kū Rahilao sɛnaa

Yakubu kè Labã bea mɔ̃ do,

¹⁵ akū Labã pìnɛ: Kū n̄ de ma dane ũ yãin ãni zĩ kemene pã yá? Dera mani fĩna bonne nà ò omene.

16 Labā sō à nénɔgbēnɔ vī gbēnɔn pla. Yō tón Lea, Bāna sō Rahila.

17 Lea wé busana, Rahila sō nɔkpare maname, akū a kakana mana.

18 Yakubu ye Rahilai, akū à pì Labāne: Mani zī kenne wè suppla n né bānade Rahila yāi.

19 Labā pì: À sàna mà a kpámma de mà a kpá gbē pāndeala. Ngō kú ma bea la.

20 Akū Yakubu zī kène wè suppla Rahila yāi, ase à kène lán gɔrɔ pla bàme kū à yei yāi.

21 Akū à pì Labāne: Kū ma zīgɔrɔ pàpa, n ma nɔ kpáma mà sé.

22 Akū Labā gwedenɔ kākara n pínki à nɔsepoble kèné.

23 Kū ɔkosi kè, akū à a né Lea sè à kpàa, akū Yakubu wùte kãao.

24 Labā a nɔgbē zīkeri Zilipa kpà Leane zīkeri ũ.

25 Kū gu dō Yakubu è Leame, akū à pì Labāne: Bóyāi n kèmenε leε? Rahila yāin ma zī kènnεroo? Bó mé à tò n ma kekeε?

26 Labā pì: Ó kīnaa òdi Bāna kpá gōa Yō āro.

27 N azuma do ke kū gbē dio gĩa, mani a gbēndo kpámma zī kū ñni era n kèmenε wè suppla pānde pó ũ.

28 Yakubu wè à azuma do pìi kè kū Leao, akū Labā a né Rahila kpàa nɔ ũ.

29 Labā a nɔgbē zīkeri Bila kpà Rahilaa zīkeri ũ.

30 Yakubu wùte kū Rahilao sō, akū à yei de Leala. Akū à èra à zī kè Labāne ari wè suppla dō.

Yakubu nénɔ

31 Dikiri è Yakubu ye Leairo, akū à a kè nérande ũ, Rahila sō paramε.

³² Lea nòò sɪ à né ì gǔgbě ũ, akū à tó kpàne Rubeni, zaakū à pì: Dikiri ma warikɛnaa gwà. Ma zǎ nigǔ yemai sà.

³³ Kū à nòò sɪ dɔ, à né ì gǔgbě ũ, akū à pì: Dikiri mà ma zǎ yemairo, akū à èra à né díkĩna kpàma dɔ. Akū à tó kpàne Simeo.

³⁴ Kū à èra à nòò sɪ dɔ, à né ì gǔgbě ũ à pì: Adikĩna sà ma zǎ ni ma dìteki ero, zaakū ma négǔgbě ì kǎao mèn aakɔ. Akū à tó kpàne Levi.

³⁵ À èra à nòò sɪ dɔ à né ì gǔgbě ũ à pì: Adikĩna sà ma Dikiri sáabu kpà, akū à tó kpàne Yuda. Akū a né'i zè.

30

¹ Kū Rahila è áten né i kū Yakubuoro, à gǔba kpà kū a v̄nio. Akū à pì Yakubune: Ñ nò dɔmagu. Tó mádi e s̄ro, mani game.

² Yakubu pɔ f̄i à pì: Makūme Luda ũ kū à n tē né yá?

³ Akū Rahila pì: Ma zĩkeri Bilan dí. Ñ gé i kǎao à néno imɛne, mani buri le se a gǎi.

⁴ Akū à a zĩkeri Bila kpàa nɔ ũ. Yakubu wùte kǎao,

⁵ akū à nòò sɪ à né ì gǔgbě ũ.

⁶ Akū Rahila pì: Luda tò yǎ bò kūmao nna à ma yǎ mà à ma gba négǔgbě. Akū à tó kpàne Dǎ.

⁷ Rahila zĩkerii pì èra à nòò sɪ à né ì gǔgbě ũ dɔ,

⁸ akū Rahila pì: Ma ɔsi z̄k̄ɔ kà kū ma v̄nio ma ɔsi nè. Akū à tó kpàne Nafatali.

⁹ Kū Lea è a né'i zè, akū à a zĩkeri Zilipa kpà Yakubua nɔ ũ dɔ.

¹⁰ Akū Lea zĩkerii pì né ì gǔgbě ũ kū Yakubuo.

¹¹ Akū Lea pì: Mìnname. Akū à tó kpàne Gada.

12 Akū Lea zīkerii pì né ì gōgbē ũ dɔ kū Yakubuo.

13 Akū Lea pì: Ma pɔ kè nna, zaakū nɔgbēnɔ ni pi pɔnnaden ma ũ. Akū à tó kpàne Asa.

14 Rubeni bò ésekēgɔɔa à yenyī eze è sèn, akū à bòbo à sùo a da Leanε. Akū Rahila pìnε: N n né yenyī eze pì dāmεne.

15 Lea pìnε: Kū n ma gō sīma, abire dí móm̄maro, akū n ye n ma né yenyī eze sí dɔ yá? Rahila pì: Tó n kpàma, mɔkōmmε ïni ì kãao gbãra.

16 Kū Yakubu ten su kū burao ɔkɔsi, Lea bò à gèε à dàale à pì: Makūmε mani wute künwo gbãra, zaakū ma n sãkã ma né yenyī eze yãime. Akū à ì kãao gwãani birea.

17 Luda Lea wéke sì, akū à nòɔ sì à Sãani ì kū Yakubuo.

18 Akū Lea pì: Luda láada kpàma, kū ma a zīkerii kpà ma zãa yãì. Akū à tó kpàne Isaka.

19 Lea era à nòɔ sì dɔ à Tori ì,

20 akū à pì: Luda gba mana dāmεne. Adikīna sà ma zã ni ma kpe ta, zaakū ma négōgbēnɔ ì kãao mèn suddo. Akū à tó kpàne Zεbuluni.

21 Kū à kè saa à nénɔgbē ì, akū à tó kpàne Dina.

22 Akū Rahila yã dɔ Ludan à a wéke sì, akū à kè nérande ũ.

23 À nòɔ sì à négōgbē ì, akū à pì: Luda wé'i bòmεne.

24 Akū à tó kpàne Yusufu à pì: Dikiri era à négōgbē pãnde karamεne dɔ.

Yakubu pɔnɔ dāna Labāne

25 Kū Rahila Yusufu ì, Yakubu pì Labāne: N ma gbarε mà tá ma būsun.

26 Ma zī kènne ma nɔnɔ kū ma nénɔ yãì. N n kpàma mà tá, zaakū n dɔ lákū ma zī kènne nà.

27 Akū Labā pìne: Tó ma n pɔnna lè, ò gɔ̃ kūmao la. Ma màsoo kè ma è Dikiri arubarikaa kèmagu n yāi.

28 Ñ n làada omene, mani kpámma.

29 Yakubu pìne: Í dɔ̃ lákū ma zī kènne nà. Í dɔ̃ lákū n pókādeno kè ma oī nà,

30 zaakū a fíti kū í vī zaade mádi suro kàra manamana. Dikiri arubarikaa dāngu gu kū ma gen n bea pínki. Bɔren mani ma zīda be zī ke sɔo?

31 Labā à là à pì: Bón mani fīna boonne? Yakubu wèa à pì: Ñsun póke kpámaro, ama ò yā dí kemene, manigɔ̃ n póno dānne.

32 Ñ tó mà gē n póno té gbāra mà sā bakibakinɔ̃ kū a totontotonno plepɛ ma làada ũ kū sāne bɔro sirano kū blè bakibakinɔ̃ kū a totontotonno.

33 Tó n ma làadaa gwà gena gɔro are, ïni dɔ̃ tó má yāpura vī. Blè kū à kun bakibakiro akū à totontotonlo, ke sāne bɔro kū à siraro, ēhē ma kpāni òme.

34 Labā pì: Tò! Àgɔ̃ de lákū n ò nà.

35 Zī kūa Labā a blèkofīni bakibakinɔ̃ sè kū a wānzādeno kū blèda totontotonno kū a bakibakinɔ̃, pó kū ò pura vīno pínki kū sāne bɔro sirano pínki, à í ná a négɔ̃gbēno ò oī.

36 Akū à zàaa bò í dagura kū Yakubuo lán gɔro aakɔ̃ tá bà, akū Yakubu ten Labā pɔ kparano dā.

37 Yakubu lí buri aakɔ̃ gā búsuno zòzò à í wānzān kpàkpa à í wānzān kè pūu.

38 Akū à lí kū à í wānzān kèaa pìno pètepete póno gó ímibono gūn, pó kū òten su í mino wén, zaakū gwen òdi kpàkpa on.

39 Tó ò kpákpa ò lí pìnɔ sare, akū òdigõ né wānzāndenɔ i kū a totontotonɔ kū a bakibakinɔ.

40 Yakubu dì pónɛ pìnɔ plɛplɛ adona àdi a wānzāndenɔ kū a siranɔ ká Labā pónɔ gūn. Lɛmɛ à a zīda kpāsaa bò lɛ, adi ká Labā pónɔ gūnlo.

41 Tó póburi mananɔ fùte kū kpákpa'onaao, Yakubu dì lí pìnɔ pétepete pónɔ are gó ímibɔɔ pìnɔ gūn, de ò kpákpa o ń sare.

42 Tó pɔ ginanɔmɛ sɔ, àdi lí pétepeteínɛro. Len pɔ ginanɔ gõ Labā pɔ ũ lɛ, akū póburi mananɔ gõ Yakubu pɔ ũ.

43 Akū Yakubu aruzekɛ dìgõ kara manamana, a pónɔ dasi kù kù nɔgbě zīkerinɔ kù gɔgbě zīkerinɔ kù lakuminɔ kù zaakinɔ.

31

Yakubu bàasina Labānɛ

1 Yakubu yā kū Labā nénɔ tɛn o mà kū ò pì: Yakubu ó de pónɔ sìa pínki. Ó de aruzekɛ gūnn à karanaa lèn.

2 Yakubu dõ Labā wéa, kū a yā kú a nèsɛn lán yā bà doro.

3 Akū Dikiri pìnɛ: N ɛra n tá n dizi būsun n danɛnɔ bea, manigõ kú kūnwo.

4 Akū Yakubu Rahila kū Leao sisi ò mó a pónɔ kīnaa sèn.

5 Á pìnɛ: Ma dõ á de wéa kū ma yā kú a nèsɛn lán yā bà doro. Bee kū abireo ma de Luda kú kūmao.

6 Á dõ á zīdanɛ kū ma zī kè á denɛ ma gbāna lémmɛ.

7 Á de ɔndõ kèmenɛ, à ma làadaa lite gèn kuri, akū Luda dí tó à yāke kèmenɛro.

⁸ Tó à pì sã bakibakinɔme ma baka ũ, sãɔ òdìgɔ né bakibakinɔ i. Tó à pì a wãnzãndenɔme ma baka ũ, sãɔ òdìgɔ né wãnzãndenɔ i.

⁹ Luda á de sãɔ sia à kpàma.

¹⁰ Gɔɔ kũ blènɔ ten kpákpa o, ma nana ò, akũ nana gũn ma è blèkofĩni kũ òten kpákpa onɔ bi blè wãnzãndenɔme kũ a bakibakinɔ kũ a totontotonɔ.

¹¹ Akũ Luda Malaikaa pìmene nana pìi gũn: Yakubu! Akũ ma wea ma pì: Makũ di!

¹² À pì: Ñ wé sé ñ gwa. Blèkofĩni kũ òten kpákpa onɔ pínki blè wãnzãndenɔme kũ a bakibakinɔ kũ a totontotonɔ, zaakũ ma yã kũ Labã kènne è pínki.

¹³ Makũme Luda kũ à bò à sùnyĩ Beteli ũ, gu kũ n gbèè pèten n nìsi kùà n lé kèma. Tera sà ñ fute ñ bo bùsu dín ñ tá n bùsun.

¹⁴ Akũ Rahila kũ Leao pìne: Ó túbi vĩ ó de bea do yá?

¹⁵ Adi ó dite gbè zítɔɔ ũnloo? A ó yíamma, akũ à a ɔgɔ blè pínki.

¹⁶ Aruzeke kũ Luda sì ó dea gò ó pò ũ pínkime kũ ó nénɔ. Ñ yã kũ Luda ònne ke pínki sà.

¹⁷ Akũ Yakubu fùte à a nénɔ kũ a nɔɔ dì lakuminɔ kpe.

¹⁸ À a pókãdenɔ kũ aruzeke kũ à lè Mesopotamianɔ sète pínki, akũ à dà zén àten tá a de kīnaa Kanaanɔ bùsun.

¹⁹ Kũ Labã gèe a sãɔ kã zɔzɔ, akũ Rahila a tãnanɔ sè kpãni a kpe.

²⁰ Yakubu sã à òndɔ kè Siria buri Labãne adi lé zaaro.

²¹ À fùte à bàà lè kũ a pónɔ pínki à bikù Yuflatia, akũ à m̀i pè Giliada gusísídea.

Labā pεεna Yakubui

22 A ɔɔɔ aakɔde zĩ ò pì Labāne Yakubu bàa lè.

23 À a gbēno kàkara, akū à pètei. À táa ò ɔɔɔ suppla, akū à a lè Giliada gusĩsĩden.

24 Akū Luda bò à sùa gwāani nana gūn à pìnɛ: Ñ laakari ke yā kū ĩni o Yakubunei a mana ke a vāni.

25 Labā Yakubu bura lè katena Giliada gusĩsĩden, akū à bura kàte gwe kū a gbēno se.

26 Akū Labā gēɛ à pì Yakubunɛ: Bóyāi n ɔndɔ kēmene n ma néno sète n ta kũwo lán zĩzɔno bàa?

27 Bóyāi n ɔndɔ kēmene n woto kpāni nídi lé zamaro, de ma ge zenne kū ponnakenaao kū lèsinaao kū gāgāao kū mɔɔɔ.

28 Nídi tó ma lé zà ma néno kū ma daikorenɔaro. N yɔnkɔyā kè.

29 Ma gbāna kà mà yā vāni keáre, akū n de Luda yā òmene gwāani à pì mà laakari ke yā kū mani onnei a mana ke a vāni.

30 Nten tá sà, kū nteni n de be bege ke yāi. À kè dera n ma tãnanɔ sè kpānii?

31 Yakubu wèa à pì: Ma vīna kè, maten da ĩni n néno símame.

32 Gbē kū n n tãnanɔ lè a kīnaa, ò a de. Ñ ma pónɔ gwagwa ó gbēno wára. Tó n n pólè, ñ sé. Yakubu sɔ, à dɔ kū Rahila Labā pólè sè kpāniro.

33 Labā gè Yakubu bizakutan à gè Lea kutan à gè nɔgbē zĩkeri mèn pla pìnɔ kutan, adi póke lero. Kū à bò Lea kutan, à gè Rahila kutan.

34 Rahila tãna pìnɔ sè à ùte lakumi gàarii gūmme, akū à vùtea. Labā a kuta gūn gwàgwa pínki, adi póke lero.

35 Rahila pì a denε: Baa, òsun pɔ fēmairo, zaakū mádi le mà futero kū má ɔ kūna yāi. Lemε Labā a tānanɔ wètε le adi lero.

36 Akū Yakubu pɔ pà à léfɔɔ kà Labāi à pì: Bó dàan ma kèε? Bó durunnan ma kè akū n petemai wānawāna lán dí bàa?

37 Kū n ma pónɔ gwāgwa pínki, n n be pónɔ lè gwe yá? Ñ boo gupuraa ma gbēnɔ kū n gbēnɔ wára, ò yā nna kpá gbē kū a yā nnaa.

38 Ma ke n be wè baro. N sānɔ kū n blènɔ dí nò bɔtero, mádi n sā ke sóro.

39 Mádi sunne kū pó kū nòbɔ pāsīnɔ kù keoro, madì a fīna bonne ma zīdame. Ndì pó kū ò a kpāni ò gwāani ke fānantē fīna lama.

40 Ifāntē dì ma le fānantē, ĩa dì ma de gwāani, madì itē ke.

41 Len ma ke n bea le ari wè baro. Wè gēro donsari ma zī kènne n nénɔgbē gbēnɔn planɔ yāi. Ma wè suddo kè n kpàsa yā musu. N ma làadaa líte gèn kuri.

42 Tó adi ke ma dizi Ibrahī Luda kū ma de Isaaku a vīna vī zè kūmao baasiro, de n ma gbarε ɔkòri. Luda zī kū ma kè kū warioo è, akū à kpākēnyī gĩa gwāani.

43 Akū Labā wè Yakubua: Nɔgbē díkīnanɔ bi ma nénɔme. Né díkīnanɔ sō ma daikorenɔme. Pókāde díkīnanɔ sō ma pókādenɔme. Pó kū n è la pínki ma pómε. Bón mani ke ma nénɔgbēnɔ kū né kú ò ònɔne gbāraa?

44 Ñ tó ò lédokɔnɔ ke àgɔ de sèeda ũ ó dagura.

45 Akū Yakubu gbèε sè à pète yā pì dɔngupɔ ũ.

46 À pì a gbēnɔne ò gbènɔ sète, akū ò sète ò didikōa,

akū ò pò blè a sare.

⁴⁷ Akū Labā tó kpà gbèdidikōanaa pìine Yega Saduta. Yakubu tó kpàne Galèdi.

⁴⁸ Labā pì: Gbèdidikōana díkĩname sèeda ũ ó dagura gbāra. Abire yāi ò tó kpàne Galèdi.

⁴⁹ Òdi pi dɔ Mizipa, zaakū Labā pì: Dikiri ó dākpā ó kēkōanaa gbera de òsun zākōnlo yāi.

⁵⁰ Tó n wari dò ma nénɔgbēnɔa ke tó n nɔ pāndenɔ sè dɔ, bee tó ó kú kō kĩnaaro, òngō dō sānsān kū Ludan ó yā pìi sèedade ũ.

⁵¹ Akū Labā pìine dɔ: Nè gbèdidikōana díkĩna gwa kū gbè kū ma pète ó dagurao.

⁵² Anigō de sèeda ũ kū mani vīala mà su mà a vāni kēnnero, mōkōn sō ĩni vīala ñ su ñ a vāni kemenero.

⁵³ Ibrahī kū Naoo kū í deo Ludame ó yākpatekeri ũ.

Akū Yakubu la dà kū Luda kū a de Isaaku a vīna vī tóo.

⁵⁴ À sa ò gusīsīden gwe, akū à a gbēnɔ sīsì ò pò ble. Kū ò pò blè, akū ò ì gwe.

⁵⁵ Labā fùte kōnkōkōnko, à lé zà a daikorenɔa kū a nénɔ à sa mana òñne, akū à èra à tà a bea.

32

Yakubu gbēnɔ zīna Isaua

¹ Yakubu dà zén, akū Luda malaikanɔ dàale.

² Kū à í é, à pì: Luda bùraan dí. Akū à tó kpà gu pìine Manaimu.

³ À zīrinɔ zī a are a vīni Isaua Sei bùsu kū ò pi dɔ Edomu bùsun.

⁴ À pì a zīrinɔne: À gé à o ma dikiri Isaune a zòbleri Yakubu gɔrɔ pla kè Labā bea àten su sà.

⁵ À onε má zùno vī kũ zaakinɔ kũ sãno kũ blèno kũ gōgbē zīkerinɔ kũ noḡbē zīkerinɔ. Makũ mé ma á zī à onε de ma a ponna le.

⁶ Kũ zìrinɔ èra ò sù Yakubu kīnaa, ò pì: O ge n vīni kīnaa, àten su à danle kũ gbēnon wàa planɔ.

⁷ Vīna Yakubu kù àten bídi ke manamana, akũ à gbē kũ ò kú kãaonɔ kpàate leu pla kũ sãno kũ blèno kũ zùno kũ lakuminɔ à pì:

⁸ Tó Isau sù à sì a leu doa, a leu do kũ à gò ni bo.

⁹ Akũ à adua kè à pì: Dikiri, ma dizi Ibrahī kũ ma de Isaakuoo Luda, n òmenε mà su ma bùsun ma danenɔ kīnaa, ĩni arubarika damagu.

¹⁰ N gbēke kũ náani yãoo kèmenε manamana, ma bèere dí káro. Gɔɔ kũ ma bikũ Yodaa, gò mé à na ma ɔ̄i ado. Tera sà ma su kũ aruzεke leu pla díkīnanɔ.

¹¹ Ma wé kemma ñ ma sí ma vīnia, zaakũ maten vīna kenε kũ ani sí ó té à noḡbēno kũ néno dede yāi.

¹² Mɔkɔn sɔ, n pì ĩni arubarika damagu ĩni ma buri kara lán ísirale bùsu'atē bà oni fɔ́ n naroro n dasi yāi.

¹³ Gwen Yakubu ìn. Pó kũ à plèple à a vīni gbanɔn dí:

¹⁴ Blèda mèn wàa do, a kofīni mèn baro, sãda mèn wàa do, a karo mèn baro,

¹⁵ lakumida mèn baraakuri kũ n né bɔrɔno, zùda mèn bupla, a sà mèn kuri, zaakida mèn baro, a sà mèn kuri.

¹⁶ À n ná a zīkerinɔne n ɔ̄i buri kũ burio, akũ à pìnnε: Àgò té ma are à kpango da á dagura gã kũ gãao.

¹⁷ À pì gbē káakune: Tó ma vīni dandle à n la à pì: Díme n dikiri ũu? Nten gé mámεε? Dí mé à pó kũ

nten dā dínɔ vīi?

¹⁸ Ñ onε a zòbleri Yakubu pómε, pó kũ à a dikirii gbà à kpázānenɔn gwe, àpii ten su kpe.

¹⁹ A yā dokɔnɔ pìi ò gbě pladenε kũ gbě aakōdeo kũ pódárinɔ ní pínki à pì: Tó a da Isaulε, à onε lε.

²⁰ À onε a zòbleri Yakubu ten su kpe. Zaakũ à laasun lè à pì: Mani a laakari kpáte kũ pó kũ ma kpà arε dínɔ, óni wé sikɔlε. Ani gí gbānakε kpámai sà yá?

²¹ Gba pìnɔ dònε arε, akũ à gò bùran gwāani kùà à ì gwe.

Yakubu ɔsikana kũ Ludao

²² À fùte gwāani à a nɔ mèn planɔ sètε kũ a nɔgbě zīkeri mèn planɔ kũ a négɔgbě gbēnɔn kuri awεedonɔ, akũ à bikũ kũńwo Yaboku bikũkia.

²³ Kũ à bikũ kũńwo, akũ à pó kũ à vīnɔ sètε à bikũò pínki.

²⁴ Yakubu gò ado, akũ gɔgbě ke sù àten ɔsi ká kāao ari gu kà dɔna.

²⁵ Kũ gɔgbě pìi è áni fɔ à a néro, à a lè a gisipekerεkia, akũ a gisi bòkũn ɔsikanaa pìi gũn.

²⁶ Gɔgbě pìi pì: Ñ ma gbare, zaakũ gu ten dɔ. Akũ Yakubu pìnε: Tó adi ke ñ arubarika damagu baasiro, mani n gbarero.

²⁷ Gɔgbě pìi a là à pì: N tón deraa? À wèa à pì: Ma tón Yakubu.

²⁸ Akũ à pì: Oni pinne Yakubu doro, séde Isaraila, zaakũ n ɔsi kà kũ Ludao kũ bisāsirinɔ, akũ n ɔsi nè.

²⁹ Yakubu pìnε: Ñ n tó omene se. A wèa à pì: Bóyāi nteni ma tó gbekaa? Akũ à arubarikaa dàn gwe.

³⁰ Yakubu tó kpà gu pìine Penieli, zaakū à pì: O wé sikkòlè kū Ludao, akū mádi garo.

³¹ À bò Penieli ifāntēbona àten tōote a gisi wāwā yāi.

³² A yā mé à tò ari gbāra Isarailano dì nòbo tugisi sóro, kū Luda Yakubu lè a tugisia yāi.

33

Yakubu wésina Isaule

¹ Kū Yakubu wé sè, à è Isau ten su kū gbēnon wàa plano. À a nēno kpàatete Leanε kū Rahilao kū nōgbē zīkeri mèn plano.

² Akū à nōgbē zīkerii pìno gbàre ò do are kū n nēno. Abire gbera Lea kū a nēno, akū Rahila kū Yusufuo té n kpe.

³ À dónne are à kùte zīte gēn suppla ari à gèe à kào a vīni pì kīnaa.

⁴ Akū Isau bàa lè à sù à dàale à mlèa à o dà a gân à lé pèa, akū ò so dè.

⁵ Isau wé sè à nōgbēno è kū nēno, akū à pì: Dínò mé ò kú kúnwo laa? Yakubu wèa à pì: Né kū Luda ma gbanome.

⁶ Akū nōgbē zīkerii pìno nànyī kū n nēno ò kùte.

⁷ Akū Lea kū a nēno nànyī do ò kùte. Abire gbera Yusufu kū Rahilao nànyī ò kùte.

⁸ Isau pì: Pó kū ma dañle dínò de derameε? Yakubu wèa à pì: De mà n ponna le yāime.

⁹ Isau pì: Ma gbē, ma póno mòmá, ògō n póno kūna.

¹⁰ Akū Yakubu pì: Oi! N yā nna! Tó ma n ponna lè, n ma gba sí, zaakū ó wésikkòlènaa kèmene

lán wésikōlena kū Ludaoo bàme, akū n gbānake kpāmai.

¹¹ Ñ gba kū ma suonne sí, zaakū Luda arubarikaa dàmagu, póke dí kīamaro. Leme à nàkaraa le, akū à sì.

¹² Akū Isau pì: Ò da zén ò tá. Mani gé kúnwo.

¹³ Akū à wèa à pì: Ma dikiri, ní dō kū nénɔn gbāna vīro, akū má sã kū zùne bòrɔnɔ vī. Tó o tá gbāna ò ɔrɔ do, pókādenɔ ni gaga pínkime.

¹⁴ Ñ domene are ma dikiri, makū n zòbleri manigō té pónɔ kpe kū nénɔ busebuse ari mà su mà n le Sei.

¹⁵ Isau pì: Mani ma gbēkenɔ tó kúnwo. Yakubu pì: À kè dera ĩni ke le dɔɔ? Ñ tó mà n pɔnna le dikiri.

¹⁶ Zī kúan Isau dà Sei zén.

¹⁷ Akū Yakubu gèe Suko. À be bò gwe, akū à lá kutanɔ dò pónɔne. A yã mé à tò, ò tó kpà gu piine Suko.

¹⁸ Kū Yakubu sù kū Mesopotamiao, à kà wēte kū òdi pine Sekemu, Kanaanɔ bùsun aafia, akū à bùraa kàte wēte pii sare.

¹⁹ À a bùrakūki lù Sekemu de Amɔ nénɔa an-durufu basɔro.

²⁰ Gwen à sa'oki bòn, à tó kpàne Luda Isarailanɔ Luda.

34

Sekemu kusina Dinaa

¹ Lea nénɔgbē Dina kū à ì kū Yakubuo bò à wé kpáte bùsuu pì nɔgbēnɔi.

² Kū bùsuu pì kína Amɔ né Sekemu, Ivi buri a è, à a sè kū gbānao, akū à wùte kāao.

³ A pɔ do nɔkpare pìia à yei, akū à yã nnanna òne.

4 Akū Sekemu pì a denε: Ñ nénokpare bire wεtemene mà sé.

5 Kū Yakubu mà ò a nénogbē kpe bò, a nénon kú sèn kū a pókādeno, akū à ȳite ari ò sù.

6 Akū Sekemu de Amo gèe à Yakubu le à yā pì one.

7 Kū Yakubu nénò bò sèn ò sù, akū ò yā pìi mà gònò. Ñ nèsee yàka ò pò fè manamana, kū Sekemu wé'iyā kè Isarailanone yāi, à wūte kū Yakubu nénogbēo à yā kū à de ò kero kè.

8 Akū Amo pìinne: Ma né Sekemu pò do á nénogbēa. Á yā nna. À a kpáa no ũ.

9 Ò lédokōno ke ògō ó nénogbēno kpāzākōa.

10 Àgō kú kūoo, ó bùsu kun á pò ũme. À vuten àgō laga t̄an àgō z̄ite v̄i.

11 Akū Sekemu ò Dina de kū a dāgōnōne à pì: À tó mà á pōnna le. Pó kū a pi mà kpááwa mani kpá.

12 À anzureblebo lé damene zōkō kū gbanō dasi-dasi. Pó kū a ò mani kpá. À nénokpare pì kpáma no ũ.

13 Akū Yakubu nénò wè Sekemu kū a de Amooa kū manafikio kú Sekemu ñ dāre kpe bò yāi.

14 Ò pìinne: Óni f̄s ò abire kero, óni f̄s ò ó dāre kpá gyof̄rodearo, zaakū wé'iyāme ó kīnaa.

15 Óni we á yāiro, séto à gō lán ó bà á gōgbēno t̄s z̄s ñ pínki.

16 Tó a t̄s z̄s, óni ó nénò kpāzāáwa óni á nénò sé no ũ. Ónigō kú k̄áo, óni gō buri dokōnōno ũ.

17 Ama tó ádi we ó yāiro, tó ádi t̄s z̄ro, óni ó dāre sé ò tá k̄aome.

18 Yā pìi kè Amo kū a né Sekemuone nna.

19 Kefenna pì yā pì gògò likalika, kũ Yakubu nénogbē yā kàne yāi. À bèere vī deńla a de bedeno té.

20 Amo kũ a né Sekemuo gèe n wēte bĩnilea, akũ ò yā ò kũ wētedeno ò pì:

21 Gbē pìno yāke vī kũooro. Ò tó ògò kú ó bũsun ògò laga tá, zaakũ bũsuo pìi yàasa ani mówá. Óni n nénogbēno sé óni ó neno kpámma.

22 Gbē pìno sò, oni we ògò kú kũoo de ò gò buri dokõno ũro, séto adi ke ó gògbē sında pínki tòò zò lán n bà baasiro.

23 N pókádeno kũ n aruzekeno kũ n zũno pínki ni gò ó pò ũroo? Ò weńne de ògò kú kũoo.

24 Wētepideno Amo kũ a né Sekemuo yā mà, akũ n gògbēno tòò zò n pínki.

25 A goro aakòde zĩ, kũ ò kú kũ wāwāo ò kú kũ yāke laasunnworo, Yakubu né gbēnon plano Simeo kũ Levio, Dina v̄inin, n baadi a fēneda sè ò s̄i wēten ò gògbēno dède n pínki.

26 Ò Amo kũ a né Sekemuoo dède, akũ ò Dina sè ò bòo Sekemu kpén ò tà k̄ao.

27 Wētedeno dedenaa gbera Yakubu neno sù ò wēte póno nàkòa kũ ò wé'i dà n d̄area yāi.

28 Ò n s̄ano kũ n bleno s̄ete kũ n zũno kũ n zaakin, pò kũ ò kú wēte gũnno kũ pò kũ ò kú n burano pínki.

29 Ò n aruzekeno s̄ete pínki kũ n neno kũ n nògbēno kũ pò kũ ò kú n bean pínki.

30 Akũ Yakubu pì Simeone kũ Levio: A sumene kũ yā v̄anio. Kanaan kũ Perizin kũ bũsu díkĩna buri p̄anden nigò ye ma k̄airo. Lákũ ó dasiro nà, tó ò líkawái, tó ò siógu, oni ma de kũ ma burino pínki.

31 Akū ò wèa ò pì: Kū à ó dāre dīte karua ũ, abire manan gwe yá?

35

Luda arubarikadana Yakubugu Beteli

1 Luda pì Yakubune: Ñ fute ò tá Beteli ò vute gwe. Ñ ma gbagbaki bo gwe, zaakū ma bo ma summa gwe gɔɔ kū nten bàa lé n vīnīne.

2 Akū Yakubu pì a ɔndenɔne kū gbě kū ò kú kãaonɔ ñ pínki: À buri zītɔnɔ tãna kū á vīnɔ kóte à zú o à á pókasanɔ lilin ke.

3 Óni fute ò tá Beteli. Mani Luda gbagbaki bo gwe, zaakū à kpàmai ma warikεgɔɔ zī, àdigō kú kūmao gu kū ma gen pínki.

4 Akū ò buri zītɔnɔ tãna kū ò vīnɔ kpàa kū pòsã kū ò dananɔ, akū à pò pìnɔ vī gbiri lí gbáru Sekemu sare.

5 Kū Yakubu kú a nénɔ dà zén, Luda tò vīna wēte kú ò kú ñ sarenɔ denɔ kú manamana, akū ñ gběke dí péteńyīro.

6 Akū Yakubu kú gbě kú ò kú kãaonɔ ñ pínki kà Luzu kú òdi pi tera Beteli, Kanaanɔ bùsun.

7 À sa'oki bò gwe, akū à tó kpà gu pīne Beteli Luda, zaakū gwen Luda bò à sùan gɔɔ kú àten bàa sí a vīnīne.

8 Debora kú à de Rebeke gwàri ũ yã gà gwe, akū ò a vī gbiri lí gbáru Beteli sare. Akū ò tó kpà lí pīne Ɔɔɔlii.

9 Luda bò à sù Yakubua dɔ a suna kú Mesopotamiao gbera, à arubarikaa dàagu

10 à pì: N tón Yakubu, ama oni pinne Yakubu doro, sé Isaraila. Leme à tó kpàne Isaraila le.

11 Luda pìne dɔ: Luda Gbānasĩndapinkideme ma ũ. Àgɔ né i àgɔ kara. Buri ni bo n kīnaa kũ buri dasinɔ dɔ, n buri kenɔ nigɔ de kīnanɔ ũ.

12 Mani b̀usu kũ ma kpà Ibrahĩ kũ Isaakuooa kpámma kũ n burinɔ n ga gbera.

13 Akũ Luda f̀ute à bò gu kũ à yā ò k̄aon.

14 Yakubu gb̀e p̀ete gu kũ Luda yā ònen d̀ngupɔ ũ. À í t̀a à nĩsi k̀a.

15 Akũ Yakubu t̀o kpà gu kũ Luda yā ònen p̀ine Beteli.

Rahila kũ Isaakuo ganaa

16 Akũ ò f̀ute Beteli ò dà zén. Kũ ò kà k̄ani kũ Eflatao, Rahila né'igɔɔ kà, akũ né'i k̀ea zĩ'ũ.

17 Né'iwāwā a kũ gbāna, akũ nɔgb̀e néseterii p̀ine: N̄sun v̄ina kero, n négɔgb̀e ì dɔ.

18 Rahila gbāna v̄i doro àten ga, akũ à t̀o kpà a né p̀ine Benɔni, akũ a de t̀o kpàne Biliaminu.

19 Kũ Rahila gà, ò a v̄i Eflata kũ òdi pi tera Betilihamu zén.

20 Yakubu gb̀e d̀ngupɔ p̀ete a miraa. Rahila mira gb̀e p̀i kú gwe ari kú a gb̄arao.

21 Isaraila era à dà zén, akũ à bùraa kàte Migidaleda are kpa.

22 Gɔɔ kũ à kú b̀usu p̀in Rubeni g̀e à ẁute kũ Bilao, Yakubu nɔ ỳgisaride, akũ Yakubu yā p̀i mà.

Yakubu négɔgb̀enɔ ì mèn kuri awεεpla.

23 Lea négɔgb̀enɔn dí: Yakubu daudu Rubeni, Simɔ, Levi, Yuda, Isaka kũ Zebulunio.

24 Rahila n̄enɔn Yusufu kũ Biliaminuo ũ.

25 Rahila zĩkeri Bila n̄enɔn Dā kũ Nafatalio ũ.

26 Lea zĩkeri Zilipa n̄enɔn Gada kũ Asao ũ. Négɔgb̀e kũ ò í kũ Yakubuo Mesɔpɔtamianɔn gwe.

27 Akū Yakubu kà a de Isaaku kīnaa Mamare. À kú Kiriataba kū òdi pi tera Eblonu sare, gu kū Ibrahī kū Isaakuo vùten.

28 Isaaku kà wè bakēndo

29 à zī kū yúkuyuku, akū à gà à kàkara kū a gbēno, akū a nēno Isau kū Yakubuo a vī.

36

Isau burino

1 Isau kū òdi pine do Edomu burino yān dí.

2 Isau Kanaa no gbēno sè, Iti buri Elni né Ada kū Ivi buri Ana né ɔlibama, Zibeo daikoreo.

3 À Sumaila né Basema, Nebayo dāre sè do.

4 Ada Elifaza ì kāao, akū Basema Rueli ì.

5 ɔlibama Yeusu kū Yalamuo kū Korao ì. Isau négōgbē kū ò ní í Kanaanò būsunnon gwe.

6 Isau a nono sète kū a négōgbēno kū a nēno gbēno kū a bedenò ní pínki kū a pókādenò kū a aruzeke kū à lè Kanaanò būsunnò pínki, akū à gèe Sei būsun, à zà kū a dakūna Yakubuo,

7 zaakū ní aruzeke zōkō mé à tò oni fō ògō kú kú kōoro. Būsu kū ò kun dí mórmaro kū ní pónon dasi yāi.

8 Isau vùte Sei gusīden kū òdi pi tera Edomu.

9 Isau kū à de Edomunò dizi káaku ū burinon dí.

10 Isau négōgbēno tón dí: Ada né Elifaza kū Basema né Ruelio.

11 Elifaza négōgbēnon Temana, Omaa, Zefo, Gatamu kū Kenazio ū.

12 Elifaza no yìgisarideme Timina ū. Àkū mé à Amaleki ì kāao. Isau no Ada daikorenon gwe.

13 Rueli négōgbēnon dí: Naata, Zera, Sama kū Mizao. Isau no Basema daikorenon gwe.

14 Isau nɔ Ɔolibama nɛgɔgbɛnɔn dɪ: Yeusu, Yalamu kũ Korao.

15 Isau buri kɪnanɔn dɪ. Isau daudu Elifaza buri kɪnanɔn Temana, Omaa, Zefo, Kenazi,

16 Kora, Gatamu kũ Amalekio ũ. Elifaza buri kɪnanɔ, Ada daikorenɔn gwe. Ɔ kũ Edɔmu bɔsun.

17 Isau nɛ Rueli buri kɪnanɔn dɪ: Naata, Zera, Sama kũ Mizao. Rueli buri kɪnanɔ, Basema daikorenɔn gwe. Ɔ kũ Edɔmu bɔsun.

18 Isau nɔ Ɔolibama buri kɪnanɔn dɪ: Yeusu, Yalamu kũ Korao. Ana nɛ Ɔolibama daikorenɔn gwe.

19 Isau kũ ɔdi pine dɔ Edɔmu nɛgɔgbɛnɔn gwe, a buri kɪnanɔn gwe.

Sei burinɔ

20 Sei, Ori buri kũ à kũ Edɔmu bɔsun zaa káaku nɛgɔgbɛnɔn dɪ: Lotana, Sobala, Zibeɔ, Ana,

21 Disɔ, Eza kũ Disão.

22 Lotana nɛgɔgbɛnɔn dɪ: Ori kũ Omamuo. Lotana dāren Timina ũ.

23 Sobala nɛgɔgbɛnɔn dɪ: Alavã, Manaa, Ebala, Sefo kũ Onamuo.

24 Zibeɔ nɛgɔgbɛnɔn dɪ: Aya kũ Anao. Ana pì mé à bò ísɛboki wānaa zaa gbárannan gɔɔ kũ àteni a de zaakinɔ dā.

25 Ana nɛgɔgbɛn Disɔ ũ, a nɛnɔgbɛ sɔ Ɔolibama.

26 Disɔ nɛgɔgbɛnɔn dɪ: Emedã, Esebã, Itirana kũ Keranao.

27 Eza nɛgɔgbɛnɔn dɪ: Bilana, Zavã kũ Akanao.

28 Disã nɛgɔgbɛnɔn dɪ: Uzu kũ Aranao.

29 Ori buri kɪnanɔn dɪ: Lotana, Sobala, Zibeɔ, Ana,

30 Disɔ, Eza kũ Disão. Ori buri kɪnanɔ kũ n buri kũ ɔ kũ Sei bɔsunnɔn gwe.

31 Kína kũ ò kí blè Edomu b̀sun Isarailanɔ́ ḱnanɔ́ ḱnanɔ́ ãnɔ́n dí.

32 Bɛɔ́ né Bela, Dinaba gbě mé à kí blè Edomu káaku.

33 Kũ à gà, akũ Zera né Yobabu, Bɔzɔra gbě kí blè a gẽne ũ.

34 Kũ à gà, akũ Temana b̀su gbě Usamu kí blè a gẽne ũ.

35 Kũ à gà, akũ Bedada né Adada, Avi gbě kí blè a gẽne ũ. Àkũ mé à z̀i blè Midianɔ́ Mɔabunɔ́ b̀sun.

36 Kũ à gà, akũ Masareka gbě Samala kí blè a gẽne ũ.

37 Kũ à gà, akũ Reobo kũ à kú Yuflati sare gbě Saulu kí blè a gẽne ũ.

38 Kũ à gà, akũ Akabo né Baali Ana kí blè a gẽne ũ.

39 Kũ à gà, akũ Pau gbě Adada kí blè a gẽne ũ. A nɔ́ tón Metabeli, Matarɛdi néme, Mezaba daikoreme.

40 Isau buri ḱnanɔ́ tón dí kũ ń̀ b̀sunɔ́: Timina, Alava, Yete,

41 ɔ́libama, Ela, Pinɔ́,

42 Kenazi, Temana, Mibiza,

43 Magadieli kũ Iramuo. Edomu ḱnanɔ́ tón gwe wẽte kũ wẽteɔ́ b̀su kũ ò v̀ten. Isau kũ à de Edomunɔ́ dizi ũ burinɔ́n gwe.

37

Yusufu nana'onaa

1 Yakubu kú Kanaanɔ́ b̀sun gu kũ a de v̀ten.

2 Yakubu burinɔ́ yã́n dí. Yusufu bi kefenname. A wè gẽro awɛɛplade gũn kũ àten sãnɔ́ dã kũ a v̀ninɔ́, a de nɔ́nɔ́ Bila kũ Zilipao néno, akũ à dà vãni kũ ò kèe kɔ́rɔmɔ́tɔ́ kè a denɛ.

³ Isaraila ye Yusufui de a né kparanola kũ à a i a zĩkũnaa gũn yāi, akũ à utagyabaa zõne.

⁴ Kũ a v̄ininɔ è ní de ye Yusufui deńla, akũ ò zàagu òdi we ò yā nna o kãaoro.

⁵ Yusufu nana ò, akũ à bàba a v̄ininɔne, akũ ò èra ò zàagu de zĩ p̄ola.

⁶ À p̄inne: À nana kũ ma ò ma.

⁷ Ma è óten ése yĩyĩ bura, akũ ma ése baka fùte à zè. Á p̄onɔ likai, akũ ò nàtene.

⁸ Akũ a v̄ininɔ p̄ine: Īni kí blewán yá? Īni gbāna ble wán yá? Akũ ò èra ò zàagu de yā p̄ola nana kũ à òo p̄i yāi.

⁹ Yusufu èra à nana ò dɔ, akũ à bàba a v̄ininɔne à p̄i: Ma era ma nana ò dɔ. Ma è ifãntẽ kũ m̄ovuraaoo kũ susune mèn kuri awɛedonɔ ten natemene.

¹⁰ À nana p̄ii bàba a denɛ dɔ, akũ a de p̄ataa à p̄i: Nana kpate takan n ò lee? Makũ kũ n dao kũ n v̄ininɔ, óni su ò kúte n aren yá?

¹¹ A v̄ininɔ n̄eseḡɔbaa sè kãao. A de s̄o à nana p̄i yā kũna a n̄esee gũn.

¹² A v̄ininɔ ḡee ní de s̄anɔ d̄ã Sekemu.

¹³ Akũ Isaraila p̄i Yusufune: N v̄ininɔ ten s̄ã d̄ã Sekemu. Mani n zĩ ní k̄inaa. À w̄ea à p̄i: Ma laka.

¹⁴ Akũ à p̄ine: N̄ gé n̄ n v̄ininɔ gwa kũ s̄anɔ, tó ò aafia. N̄ era n̄ sumene kũ ní baaruuo. Akũ à a gbàre, à bò Eblonu guvuten à ḡee Sekemu.

¹⁵ Àten likara s̄en, akũ ḡɔgb̄e ke dàale à a là: Bón nten wetee?

¹⁶ À w̄ea à p̄i: Mateni ma v̄ininɔ weteme. Tó ní ní s̄ádáki d̄s̄, n̄ omene.

17 Gõgbẽ pìi pìi: Kū ò bò gu dín, ma mà ò pì òten gé Dotámε. Akū Yusufu pèteńyĩ à n̄ lé Dotá.

18 Kū ò a è zã dire, ari àgõ gé ká n̄ kīnaa, ò lé kpàkūsūi ò pì ò a de.

19 Ò pìkõne: À gwa, nana'ori ten su zã dire.

20 À tó ò a de ò a zu lògɔ dínɔ doke gūn. Óni pi nòbɔ pāsĩ mé à a de à sò. Èhẽ óni e lákū a nananɔ ni mì de nà.

21 Kū Rubeni yã pìi mà, à ye à a mì sí, akū à pì: Òsun a deɔ,

22 àsun aru boaro. À a zu lògɔ díkīnan gbárannan la. Àsun a deɔ. Rubeni òńne le, kū à ye à a mì sí à a kpá a dea yáime.

23 Kū Yusufu kà a v̄nino kīnaa, ò a uta bò, a utagyaba mana pìi.

24 Akū ò a sè ò a zù lògɔɔ pìn. Lògɔɔ pì da korime à í v̄iro.

25 Akū ò vùte òten pó ble. Kū ò wé sè, ò Sumaila buri lagatarinɔ è, ò bò Giliada b̄usun òten gé Misila. N̄ lakuminɔn do pónɔ kū lí'ɔ ezεo kū lí'ɔ gbĩ nnao s̄ena.

26 Akū Yuda pì a gb̄enɔne: Tó o ó dakūna de, akū o a gèe ùte, bó àreen óni lee?

27 À tó ò a yía Sumaila buri pìnɔa. Òsun a deɔ, ó dakūnanloo? Ó aru dokõnɔme. Akū a gb̄enɔ a yã mà.

28 Kū Midiã lagatari pìnɔ ten su gẽ zéla, akū ò Yusufu gà ò bò lògɔn, ò a yia Sumaila buri pìnɔa andurufu baro, akū ò tà k̄ao Misila.

29 Kū Rubeni sù lògɔɔ pì kīnaa, adi Yusufu e gwe doro, akū à a pókasanɔ gà à kèkè,

³⁰ akū à gèε a dakūnanɔ kīnaa à pì: Né pì kú gwe doró. Manì gé má kū abireoo?

³¹ Ò blèkofīnii kū ò dè, akū ò Yusufu uta pìi sè ò màte a aru gūn.

³² Akū ò a utagyabaa pìi sè ò gèεo n denε ò pì: Pó kū o èn dí. N né utan yá, ke a pónlo?

³³ À dè, akū à pì: Ma né utame, nòbɔ pásī mé à a sò. Waiyoo, ò ma né Yusufu kè yákiyakime.

³⁴ Akū à a uta zókɔ̀ gá à kè à pókasa sè à dà, akū à a né pì wēnda kè gikena.

³⁵ A négōgbēnɔ kū a nénɔgbēnɔ sù a laakari kpátene n pínki, ama à gi a laakari kpátēi à pì: Manigō ma né pìi gè ɔ̀ dɔme ari mà gé táo a kīnaa gyāwān. Akū àten wēnda ɔ̀ dɔ a né pì yā musu.

³⁶ Midiā pìnɔ sō ò Yusufu yia Pótifaa Misila. Firi'auna ìba keme, àkūme a dogarinɔ gbē zókō ũ.

38

Yuda kū Tamao

¹ Zī kūa Yuda bò a gbēnɔ kīnaa à gèε à vùte Adulamu gbē kū òdi pine Ira bea.

² Gwen à dàkare kū Kanaanɔ būsɔ gbē kū òdi pine Sua nénɔgbēo, akū à a sè nɔ ũ.

³ À nò sī à né ì gōgbē ũ, akū à tó kpàne Eε.

⁴ À era à nò sī dɔ à négōgbē ì, akū à tó kpàne Ona.

⁵ À era à négōgbē ì dɔ, akū à tó kpàne Sela. Gɔrɔ kū à né pìi ì, à kú Kezibime.

⁶ Akū Yuda nɔgbē kū òdi pine Tama sè a daudu Eεne.

⁷ Eε kè Dikirine vāni, akū à a dè.

8 Akū Yuda pì Onan: Ì n v̄ini gyaanɔ sé ñ buri ke n v̄ininε, lākū òdi ke nà.

9 Kū Ona d̄s k̄ū né k̄ū áni i k̄ū a v̄ini gyaanɔ niḡs de a buri ūro, tó à w̄ute k̄āao akū à ye à a z̄īda e, àdi a ḡs gb̄ē p̄ó k̄ótεμε, de àsun buri ke a v̄ininεro yāi.

10 Yā k̄ū àten ke p̄i k̄è Dikirine v̄āni, akū à a d̄e d̄o.

11 Akū Yuda pì a né gyaanɔ Tamanε: Ì gé ñḡs gyaanɔ ble n de bea ari ma né Sela z̄ōk̄ō k̄ū. Zaakū àten da Sela ni ga lán a v̄ininɔ bàμε. Akū Tama ḡεε à v̄ute a de bea.

12 Kū a ḡrɔ ḡi k̄è, akū Yuda nanɔ gà. Kū a n̄εεε kp̄àte, à dà z̄én àten gé a s̄ākāk̄ēr̄erinɔ k̄īnaa Timina k̄ū a gb̄enna Irao.

13 Akū ò a baaruu kp̄à Tamanε ò p̄i: N z̄ā de ten gé Timina a s̄ānɔ k̄ā k̄ēε.

14 Akū à a gyaanɔblep̄ɔnɔ bò a p̄ódanḡānn s̄è à k̄ū a ānnwa, akū à ḡεε à v̄ute Enaimu b̄īnilea Timina z̄én. Zaakū à è Sela z̄ōk̄ō k̄ū, odi a kp̄āa nɔ ūro.

15 Kū Yuda a è, akū à a d̄ite karua ū k̄ū à p̄ó k̄ū a ānnwa yāi.

16 Akū à n̄ai z̄é sare à p̄i: Ì tó mà w̄ute k̄ūnwo. Adi a d̄s a né gyaanɔ ūro. Akū n̄ogb̄ē p̄i p̄i: Tó n w̄ute k̄ūmao, b̄ón ïni kp̄āmaa?

17 À w̄èa à p̄i: Mani ma kp̄āsa bl̄èε m̄èn do kp̄āz̄ānnε. Akū à p̄i: Ì t̄rɔma ditεμενε ari ñḡs gé kp̄āz̄ā.

18 Akū à a là à p̄i: B̄ó t̄rɔman mani ditεμενε? A p̄i: Ì n s̄èedakeb̄o k̄ū a bàao k̄ū gò k̄ū í k̄ūnaao kp̄āma. Akū à kp̄āa à w̄ute k̄āao à n̄ò d̄òagu.

19 Akū n̄ogb̄ē p̄i f̄ute à tà be à a p̄ódanḡānn bò à a gyaanɔblep̄ɔnɔ s̄è à dà.

20 Yuda a gbēna Adulamu gbē zì kù blèneo à tɔɔma boo nɔgbē pìia. Kù à kà, adi a lero.

21 Akù à gwedenɔ lala à pì: Karua kù à kù Enaimu zé sare la yā kù máa? Ò wèa ò pì: Karua ke kù laro fá!

22 Akù à èra à tà à pì Yudane: Mádi a ero. Gwedenɔ pì o karua ke dɔ gwe yā sero.

23 Akù Yuda pì: Àgɔ pɔ pìnɔ kùna. Óni tó gbēno ó yáa dɔro. Ma n zì kù blèe pìio, nídi a lero.

24 Mɔ aakɔ gbera ò sù ò ò Yudane ò pì: N né nano Tama karua kà, akù à nɔ sɔ a pāpākenaa pìi gūn. Yuda pì: À bo káao ò té sɔa.

25 Kù òten bo káao bàai, à légbāzā kè a zā denɛ à pì: Gbē kù à pɔ díkīnanao vī mé à nɔ dɔmagu. Ñ sèedakebo kù a bàao kù gò díkīnao gwa, tó n a de dɔ.

26 Yuda pɔ pìnɔ dɔ, akù à pì: Nɔgbē pì yā nna demala, zaakù mádi a kpá ma né Selaaro. Yuda dí wúte káao doro.

27 Kù à kà né'ina, à sù à lè sikanɔ mé ò kù a gberɛ gūn.

28 Gɔɔ kù àten né i, n gbē do ɔ bɔ, akù nɔgbē néseteri wɔnɔ tēra dɔa à pì: Né díkīna mé à bɔ káaku.

29 Kù né pì a ɔ sùkpa, akù né plade bɔ, akù nɔgbē pìi pì: N bo bùime fá! Akù ò tɔ kpàne Perɛzi.

30 Abire gbera kù a gbēndo kù ò wɔnɔ tēra dɔ a ɔaa bɔ, akù ò tɔ kpàne Zera.

39

Yusufu kù Pɔtifa nanao

1 Kù Sumaila burinɔ kà kù Yusufuo Misila, akù Misila gbē Pɔtifa a lùmma. Firi'auna ìba keme, àkūme a dogarinɔ gbē zɔkɔ ũ.

² Dikiri kú kũ Yusufuo, akũ à sa'a kù. À kú a dikiri Misila gbẽ pì bea.

³ Kũ a dikiri pì è Dikiri kú kãao àdigõ a dakare kũ sa'ao yã kũ àten kenõ gũn pínki,

⁴ akũ Yusufu a ponna lè. Põtifa a dìte a azia ũ à pò kũ à vĩnõ nàne a õĩ pínki.

⁵ Zaa gɔɔ kũ à a dìte a azia ũ, Dikiri arubarikaa dà a ben Yusufu yã. Dikiri arubarikaa dà pò kũ à de a pò ũnõgu pínki, be pónõ kũ burapõnõn yá.

⁶ Akũ Põtifa a pò sĩnda pínki nà Yusufun a õĩ. A bàka kú yákeoro, tó adi ke pòble baasiro. Yusufu sõ bi gõ kefenname, akũ a zena mana.

⁷ Zĩkea Yusufu ni gè a dikiri nanõgu, akũ à pìne: Ñ wúte kũmao.

⁸ Akũ à gí à pì: Ñ gwa, ma dikiri bàka kú yákeo òn dí gũn doro, à pò kũ à vĩnõ nàmenne ma õĩ pínki.

⁹ A gbãna demala òn dí gũnlo, adi gímenne kũ pòkeoro, sé mɔkõn, kũ ní de a nõ ũ yã. Mani fõ mà yã vãni bire taka ke mà durunna ke Ludanero.

¹⁰ Bee kũ nõgbẽ pìi dìgõ onẽ baabõre, adi we à wúte kãaoro, à ye àgõ kú kãao sero.

¹¹ Zĩkea kũ Yusufu gè kpén a zĩ ke, à sù à lè òn zĩkeri ke kú kpé gũnlo.

¹² Akũ nõgbẽ pì a kù a utaa à pì: Ñ wúte kũmao. Akũ Yusufu a uta tònne gwe à bàa lè à bò bàai.

¹³ Kũ nõgbẽ pìi è à a uta tðare à bàa lè à bò bàai,

¹⁴ akũ à òn zĩkerinõ sisi à pìnnne: À gwa, ò sùwewe kũ Eberuo, akũ àten dõke kũoo. À gẽmai à wúte kũmao, akũ ma wiki lè.

¹⁵ Kú à mà ma wiki dðawa, akũ à a uta tò katena ma sare à bàa lè à bò bàai.

¹⁶ Akū nɔgbē pìi uta pìi kàte a sare ari Yusufu dikirii sù,

¹⁷ akū à pìne: Eberu zò kū n su kãaowere dɔkè kūmao à gēmai.

¹⁸ Kū ma wiki d̄a, akū à a uta tò katena ma sare à bàa lè à bò bàai.

¹⁹ Kū nɔgbē pì yā pìi ò a zāne à pì, lākū n zò kèmenne nàn gwe, akū Yusufu dikiri pɔfē mana-mana.

²⁰ Akū à pì ò Yusufu kū ò a da kpésiran, gu kū gbē kū kína bàa d̄m̄manɔ káten, akū à gɔrɔ pla kè gwe.

²¹ Bee kū abireo Dikiri kú kãao à gbēke kène à tò a yā kà purusunano dākpārigu.

²² Akū dākpārii pì purusunano nà Yusufune a ɔĩ n pínki, òdi yāke ke a sariro.

²³ Purusunano dākpārii pìi bàka digɔ kú Yusufu yāoro, kú Dikiri kú kãao yāi, akū àdigɔ a dakare kú sa'ao yā kū àten ke gūn pínki.

40

Yusufu purusunano nana bɔkɔtenaa

¹ Abire gbera Misila kína Firi'auna wēkpaateri kū a burodikeriio taari kène.

² A pɔ fē à iba gbēnɔn pla pìnɔi, a wēkpaateriki kū a burodikerikio.

³ Akū à n ká kpésiran a dogarinɔ gbē zɔkɔ bea, kpé kū ò Yusufu dàn.

⁴ Dogarinɔ gbē zɔkɔ pì Yusufu dìte àgɔ n gwa, akū ò gɔrɔ pla kè kpé pìn gwe.

⁵ Gwāani dokɔnɔa Misila kína wēkpaateri kū burodikerii pìio nana ò n gbēnɔn pla n pínki, baadi kū a pɔo kú a bɔkɔtenaao.

⁶ Kū Yusufu sù n gwa kɔnkɔ, à è n ānn sisi.

7 Akū à n lá à pì: Bó yā mé à tò á ãn sisina gbāraa?

8 Ò wèa ò pì: Nanan o ò, gbēke kú la kū à a àlesi owerero. Akū à pìñe: Luda mé à nana àlesi bókotena vīroo? À á nana pìno omene mà ma.

9 Akū wēkpaateriki a pò òne à pì: Ma nana gūn ma geepi lí è ma sare.

10 Geepi lí pì òne aakōme. À lá bò à vú kè à né ì à mà.

11 Má Firi'auna toko kūna, akū ma geepi né pìno sè ma fè a toko pì gūn ma kpàa.

12 Yusufu pìne: Nana pì bókotenan dí. Lí'òne aakō pìno bi goro aakōme.

13 Goro aakō gbera Firi'auna ni n mì sí. Ani era à n da n zī gūn, ñni era ñgō wē bone lākū ndìgō ke nà yā.

14 Tó yā bò kūnwo nna, n tò ma yā gō dōngu. N gbēke kemene n ma yā o Firi'aunane de à ma bo kpésira dí gūn.

15 Zaakū ò ma kū kpāni zaa Eberu būsun, akū bee Misila la mádi yāke ke à kà ò ma da wèe dí gūnlo.

16 Kū burodikeriki è Yusufu nana pì àlesi'onaa bò kū wēkpaateriio nna, akū à pìne: Ma nana gūn sō ma è má burodi sēna tānko aakō dikōana.

17 Tānko kū à kú musu, burodi buri dasi kū ma kè Firi'aunane ká a gūn, akū bāno ten ble ma musu.

18 Yusufu pìne: A bókotenan dí. Tānko aakō pìno goro aakōme.

19 Goro aakō gbera Firi'auna ni n mì zō à n loko lía, bāno ni n ble.

20 A goro aakōde sō Firi'auna igoro là kōkōme, akū à pòble kè a ìbanone. À wēkpaateriki kū burodikerikio bôte kpén a ìbanò wára.

21 Akū à èra à wēkpaateriki dà a zīn à era àgō í boare.

22 Akū à burodikeriki lòko lía lákū Yusufu nánanò bókɔtenaa ònne nà.

23 Yusufu yā dí dɔ wēkpaaterikin dorò, a yā sàagu.

41

Yusufu Firi'auna nana bókɔtenaa

1 Wè pla papanaa gbera Firi'auna nana ò, à è á zena Nili léa.

2 À è zùda mana mēkpananò bòte swa pì wèen mèn suppla òten sè ble tàfee gūn.

3 Akū à zùda fēfēna wókɔwókɔnò è mèn suppla dɔ. Ò bò swaween ò tè a káakupɔnò kpe ò zè n sara swa léa.

4 Akū zù fēfēna wókɔwókɔ pìnò zù mana mēkpana pìnò mòmò, akū Firi'auna vù.

5 À era à i ò, akū à nana ò dɔ. À è ése sáko mana wéde pìà ése lí dokɔnɔa sáko suppla.

6 Akū à ése sáko wé kɔgɔkɔgɔ kū legū'i kīamánanò è, à pìà n gbera dɔ sáko suppla.

7 Akū ése sáko wé kɔgɔkɔgɔ pìnò ése sáko mana wéde pìnò mòmò. Kū Firi'auna vù, à è nanan a ò.

8 Kū gu dè, à kú bídi gūn, akū à Misila māsokerinò kū wézērinò sisi n pínki. À a nananò bàbañne, ama n gbēke dí fɔ à a bókɔtenaa ònero.

9 Akū wēkpaateriki fùte à yā ò Firi'aunanè à pì: Taari kū ma kè yā dòmagu gbāra.

10 Kí, n pɔ fè n zòblerinò yā, akū n ma da kpésiran n dogarinò gbē zókò bea læle kū burodikerikio.

11 Gwãani dokõna o nana ò, ó baadi kũ a p̄so kũ a àlesio.

12 Eberu keƒenna ke kú kũoo gwe, n dogarino gbē z̄k̄õ z̄õm̄e. Kũ o ó nanano bàbane, akũ à ó baadi p̄o bok̄tenaa òne.

13 Yã p̄ino k̄e lákũ à òw̄ere nà. N era n ma da ma z̄in, akũ n burodikeriki p̄i lòko lía.

14 Akũ Firi'auna gbē z̄i ò Yusufu sísi, akũ ò ḡe ò a bò w̄en likalika. A mìi bò à a p̄okasano lít̄e, akũ à ḡe Firi'auna k̄inaa.

15 Akũ Firi'auna p̄ine: Ma nana ò, gbēke dí f̄õ à a bok̄tenaa òmenero. Ma mà ò p̄i, tó ò ònne, ndi f̄õ ò a àlesi oñe.

16 Yusufu p̄ine: Adi ke makũmero, Luda mé ani a àlesi onne, kí.

17 Akũ Firi'auna p̄ine: Ma nana gũn ma è má z̄ena Nili léa.

18 Ma è z̄uda mana m̄ekpana m̄en supplan̄o b̄te swaw̄en òten s̄e ble tàfee gũn.

19 Akũ ma z̄uda p̄anden̄o è d̄o m̄en suppla ò ƒ̄eƒ̄ena w̄ok̄w̄ok̄o, mádi z̄u ƒ̄eƒ̄ena bire takano e Misila la zikiro.

20 Akũ z̄uda ƒ̄eƒ̄ena w̄ok̄w̄ok̄o p̄ino z̄u m̄ekpana káakup̄o m̄en suppla p̄ino m̄òm̄o.

21 Bee kũ ò òn̄ m̄óm̄o, ò ḡò ƒ̄eƒ̄ena lán yã bàme, gbēke ni d̄õ kũ ò òn̄ m̄óm̄o sero. Akũ ma vu.

22 Nana gũn d̄o ma è, ése sáko mana w̄ede p̄ia ése lí dokõna sáko suppla.

23 Akũ ma è ése sáko t̄erere w̄é k̄oḡok̄oḡo kũ legũ'i k̄iám̄ano p̄ia òn̄ gbera d̄o sáko suppla.

24 Akũ ése sáko w̄é k̄oḡok̄oḡo p̄ino ése sáko w̄ede p̄ino m̄òm̄o. Kũ ma ò m̄asokerin̄ne, òn̄ gbēke dí f̄õ à a bok̄tenaa òmenero.

25 Akū Yusufu pìnɛ: Kí, nana kū n òo pìnɔ àlesi dokɔ̀nɔmɛ. Luda yā kū à ye à ke m̀nnɛmɛ, kí.

26 Zù mana m̀n suppla pìnɔ bi ẁɛ supplamɛ. Ése sáko wéde sáko suppla pìnɔ sɔ́ ẁɛ supplamɛ. Nana pìnɔ àlesi dokɔ̀nɔmɛ.

27 Zù f̀ɛf̀ɛna wɔ̀kɔ̀wɔ̀kɔ̀ m̀n suppla kū ò b̀tɛ ò tɛ a káakupɔ̀nɔ kpɛ pìnɔ bi ẁɛ supplamɛ. Lɛmɛ ése sáko wé kɔ̀gɔ̀kɔ̀gɔ̀ kū legú'i k̀lámma sáko suppla pìnɔ de lɛ dɔ. Abirekūnɔmɛ ẁɛ suppla kū nà ni ká ũ.

28 Lákū ma ònne nà tera, kí, ma pì Luda ten yā kū à ye à ke m̀nnɛmɛ.

29 Póblewɛ nigɔ́ di Misila gu s̀inda pínkia manamana ari ẁɛ suppla.

30 Abire gbera nà ni gɛ ari ẁɛ suppla, kána gbána pì yā ni sá Misilanɔgu. Nàa pì ni búsuu pì de.

31 Nà kū ani su pì nigɔ́ pāsī manamana, kána gbána pì yā ni dɔ gb̀ɛkegu doro.

32 Kí, kū g̀ɛn plame n nana pì ò, kū Luda mé à d̀tɛ yáimɛ. Anì ke teramɛ, à sika v̄iro.

33 Tera sà kí, ò wézeri òndɔ́de wɛtɛ ò d̀tɛ àgɔ́ de gbánade ũ Misila.

34 Kí, ò gb̀ɛnɔ d̀tɛ gb̀ɛ zɔ̀kɔ̀nɔ ũ Misila ògɔ́ póblewɛ sɔ̀rode kakara ẁɛ suppla kū póblewɛ nigɔ́ din pì g̀n.

35 Oni póble kakara ẁɛ mana kū àten sunɔ g̀n ò póblewɛ ká d̀nɔ g̀n ẁtɛ kū ẁtɛo kū n tóo, onigɔ́ dákpa.

36 Tó nà kū ani ke ẁɛ suppla pì kà Misila, póble pì nigɔ́ de zàna ũ de nàa pì sún Misilanɔ dedero yāi.

Yusufu kíblena Misila

37 Yā pìi kà Firi'aunagu kũ a ìbanó ń pínki,

38 akũ à pìinne: Gbē dí Luda Nini vī. Óni gbēke e lán a bà dọ yá?

39 Akũ à pì Yusufunε: Lákũ Luda tò ń yā birenó dō pínki nà, wézēri òndōde ke kun lán n bāro.

40 Mókōn mé ãnigō de ma ɔn gbē zōkō ũ, ma gbēnó nigō mì natenné ń pínki. Kpata mé ani tó màgō denla ado.

41 Akũ à èra à pìne: Ìnigō gbāna vī Misila b̀usu gu s̀inda p̀inkia.

42 Akũ à t̀anka s̀edakeb̀o b̀o a ɔnea à dà Yusufunε a ɔnea, à taasaa uta d̀ane à wura g̀ere d̀ane a wakaaa.

43 À a s̀ogo plade kpàa t̀aa'ob̀o ũ, akũ gbē kũ ò done arenó digō pata: À k̀ute! À k̀ute! Leme Firi'auna tò Yusufu gbāna vī Misila b̀usun le.

44 À p̀ine d̀o: Makũ Firi'auna, gbēke ni f̀o à yāke ke Misila la n lé sariro.

45 À tó kpàne Zafena Panεa, akũ à Eliopoli wēte sa'ori Potifera nēnōgbē Asena kpàa nō ũ.

46 Goro kũ Yusufu zī lè Misila kina Firi'auna bea, a wè baraakurime. Akũ à b̀o Firi'auna kinaa à g̀e à kurè Misila gu s̀inda p̀inkia.

47 Kāna gbāna kun ari wè suppla, p̀oblewe din manamana.

48 Akũ Yusufu p̀oblewe kũ à di Misila wè suppla p̀ino kākara wēte kũ wēteo zāna ũ, wēte s̀inda p̀inki kũ a bura kũ ò likainó p̀o.

49 A p̀oblewe kākara zōkōzōkō lán ísirale b̀usu'atē bà, akũ ò zè a zaka lé yōnaaa, kũ oni f̀o ò a lé d̀oro yāi.

50 Ari nà gɔ́ gɛ́ ká Yusufu nanɔ́ Asena, Potifera né, nɛ́gɔ́gbɛ́nɔ́ ì mèn pla.

51 Yusufu tó kpà a dauduunɛ́ Manase à pì: Luda tò ma de bedenɔ́ kũ wari kũ ma kɛ̀ɛo yã sãmagu pínki.

52 Akũ à tó kpà a pladenɛ́ Eflaimu à pì: Luda tò ma gɔ́ néde ũ b̀usu kũ ò wé tãman.

53 Kũ kãna gbãna kũ à kú Misila wɛ̀ suppla pìi làka,

54 akũ wɛ̀ suppla kũ nà ni ká dàtɛ́ lákũ Yusufu ò nà. Nàa kà b̀usu kũ b̀usuuo pínki, ama p̀blewɛ́ di Misila gu s̀inda pínkiamɛ́.

55 Kũ nàa gɛ̀ Misilanɔ́gu pínki, ò wiki lè Firi'aunanɛ́ à p̀ble kpáíma. Akũ à p̀ínɛ́ ń pínki: À gɛ́ Yusufu k̄inaa à kɛ́ lákũ ani oáɛ́ nà.

56 Nàa dà b̀usuuo p̀ila pínki, akũ Yusufu d̀ɔ́nɔ́ wɛ̀wɛ́ à p̀blewɛ́ yia Misilanɔ́a, kũ nàa p̀i gbãna kũ ń b̀usun yãí.

57 Akũ gbɛ́nɔ́ bò andunia gu pínkia ò s̀ù Misila p̀blewɛ́ lú Yusufua, zaakũ nà gbãna kũ andunia gũn pínkimɛ́.

42

Yusufu v̀inino suna p̀blewɛ́ lú Misila

1 Kũ Yakubu mà p̀blewɛ́ kú Misila, à p̀i a nɛ́nɔ́nɛ́: Ánigɔ́ kátɛ́ la pã yá?

2 Ma mà p̀blewɛ́ kú Misila. À gɛ́ lúwɛɛ́ gwe, de òsun garo, ògɔ́ kun aafia yãí.

3 Akũ Yusufu v̀ini gbɛ́nɔ́n kurino gɛ̀ɛ Misila p̀blewɛ́ lú.

4 Yakubu dí Yusufu dakūna Biliaminu zī kūńworo, zaakū à pì: Òdigõ dõro tó yā vāni ni a le.

5 Akū Isaraila né pìnɔ gèe póblewε lú kū gbē pāndenɔ, zaakū nàa pìi kà Kanaanɔ b̀sun dɔ.

6 Yusufu mé à b̀susu pì gbē zõkõ ũ. Àkū mé àdi póblewε yía gbē sīnda pínkia. Akū a v̀ninɔ sù ò k̀utenε ò n̄ are p̀ete zīte.

7 Kū à a v̀ninɔ è, à n̄ dõ, akū à a zīda k̀èr̄ne nibɔ ũ. Akū à yā òr̄ne pāsīpāsī à n̄ lá à pì: A bo máa? Ò wèa ò pì: O bo Kanaanɔ b̀sun o su póblewε lúme.

8 Yusufu a v̀ninɔ d̄, ama odi a dõro.

9 Nana kū à ò yā n̄ yā musu d̀agu, akū à p̀inne: Gu'asirigwarinɔn á ũ, a su ó b̀usu kīaki gwame.

10 Ò wèa ò pì: Oi dikiri! N z̀blerinɔn ó ũ, o su póblewε lúme.

11 Dedok̄nɔdenɔme ó ũ ó pínki. Náanidenɔme ó ũ. Ók̄nɔ n z̀blerinɔ, gu'asirigwarinɔme ó ũro.

12 Akū à p̀inne: Ekeme! A su ó b̀usu asiri d̄me.

13 Ò pì: Ók̄nɔ n z̀blerinɔ, dedok̄nɔdenɔme ó ũ, ó gbēnɔn kuri awεεplame. Kanaanɔ b̀usu gbēnɔme ó ũ. Ó dakūna ḡ be kū ó deo, ó gbē do kunlo.

14 Akū Yusufu p̀inne: Lákū ma òáre nà, gu'asirigwarinɔme á ũ.

15 Yā kū ani tó mà á yāpura d̄n dí. Kū Firi'auna kunnaao áni b̀te laro, séto á dakūna p̀i sù la baasiro.

16 À á gbē do zī à á dakūna sé, á gbē kparanɔ ni ḡ kpésiran la, mani d̄ tó á yā yāpurame. Tó lenlo, kū Firi'auna kunnaao gu'asirigwarinɔn á ũ.

17 Akū à n̄ ká kpén ari gɔrɔ aakõ.

18 A ɔɔɔ aakɔde zĩ à pìnnɛ: Má Luda vĩna vĩ. À yã kũ mani oáre ke áni bo aafia.

19 Tó náanidenɔme á ũ, à á gbẽ do tó da kpén la, á gbẽ kparanɔ ni tá kũ pɔblewɛo á bede nàderinɔne,

20 áni era à sumɛne kũ á dakũna pìio, mani dɔ kũ á yã yãpurame, oni á dede doro. Akũ ò wèi le.

21 Ò pìkɔne: Yãpurame taaridenɔn ó ũ yã kũ o kè ó dakũnane yã yãi. O è ɔɔɔ kũ àten kúte kɛwɛɛ, à kè wẽnda, akũ ódi a yã maro. Abire yãin yã dí ó lé.

22 Akũ Rubeni pìnnɛ: Kũ ma oáre àsun yãke ke né pìinero, ádi ma yã maro. A aru fĩnan Luda ten bowá dí.

23 Ò dɔ Yusufu ten maro, zaakũ kũ àten yã ońne, òten liteńnemɛ.

24 Akũ à gò ní kĩnaa à gèè à ɔɔ dɔ. Kũ à sù, à yã òńne, akũ à Simeɔ bò ní gũn à a yĩ ní wára.

25 Yusufu pì ò pɔblewɛ káńne ní asasanɔ pa ò ní baadi ɔɔɔ danɛ a pón ò zé kusuna kèńne. Kũ ò kèńne le,

26 ò ní pɔblewɛnɔ dì ní zaakinɔne, akũ ò dà zén.

27 Kũ ò kà gu kũ òten in, kũ ní gbẽ do a asasa pòro de à pɔ kpá a zaakia, akũ à a ɔɔɔ è a asasa lén.

28 Akũ à pì a gbẽnɔne: À ma asasa gũn gwa, ò ma ɔɔɔ sùkpaɛne! Akũ swèè kèngu, ò pìkɔne kũ lukanaao: Bó yãn Luda kèwɛɛ leɛ?

29 Kũ ò kà ní de Yakubu kĩnaa Kanaanɔ bùsun, ò yã kũ à ní lé bàbanɛ pínki ò pì:

30 Bùsu gbẽ zɔkɔɔ pì yã òwɛɛ pàsĩpàsĩ, a ó díte gu'asirigwarinɔ ũ.

31 O pìne náanidenɔme ó ũ, gu'asirigwarinɔme ó ũro.

³² Dedokõndenõme ó ũ, ó gbẽnõn kuri awεεplame, ó gbẽ do kunlo, ó dakūna gò Kanaanõ bũsun kũ ó deo.

³³ Akũ bũsu gbẽ zõkõõ pìi pìwεε yā kũ ani tó á ó dõ náanidenõ ũn dí. À pì ò ó gbẽ do tó kãao, ò pòblewε sé ò táo ó bedε nàderinõε,

³⁴ ò era ò suáε kũ ó dakūnao, áni dõ sà kũ gu'asirigwarinõme ó ũro, náanidenõme ó ũ, áni ó gbẽndo kpáwá, óni laga tá bũsuu pìn.

³⁵ Kũ òten pòblewε bõte n asanon gũn, n baadi a õgõsõnõnõ è a pò gũn. Kũ ò n õgõnõ è le, vĩna n kũ n pínki kũ n deo.

³⁶ Akũ n de pínne: Á ye mà gõ né sarin yá? Yusufu kunlo, Simẽõ kunlo, akũ á ye à Biliaminu síma dõ yá? Yā sĩnda pínki ten bomenε vānimε.

³⁷ Akũ Rubeni pì a denε: Tó mádi su kãaonnero, n ma négõgbẽ planõ dεdε. N a kpáma, mani su kãaonne.

³⁸ Akũ Yakubu pì: Ma né ni gé kãáoro, zaakũ a vĩni dadokõnde gà, àkũ à gò ado. Ma zĩ kũ. Tó yáke a lè tá kũ áten o gũn, ani tó mà tá miran kũ pòsiraomε.

43

Yusufu ṽninõ era ò gena Misila kũ Biliaminuo

¹ Nà pásĩ kũ Kanaanõ bũsun.

² Kũ ò pòblewε kũ ò bòo Misila blè ò làka, n de pínne: À era à gé pòblewε lú fĩti dõ.

³ Akũ Yuda pìnε: Gõgbẽ pìi òwεε sãnsãmmε à pì, tó ó dakūna kũ kũoro, óni wé sikõlero.

⁴ Tó ĩni we ó dakūna gé kũoo, óni gé ò pòblewε lúnne.

⁵ Tó nídi we s̄ro, óni géro, zaakū gbē p̄i òwε, tó ó dakūna kú k̄ooro, óni wé sik̄lεro.

⁶ Akū Isaraila p̄i: Bó yā mé à tò a wari d̄ma, kū a ò gbē p̄ine á dakūna v̄i?

⁷ Ò wèa ò p̄i: Àkū mé à yā gbèkawá kū ó beden̄o yāo à p̄i: Á de kun ari tera yá? Á dakūna v̄i yá? Yā biren̄o musun o wea. Ó d̄s yā ani p̄i ò su kū ó dakūnaon yá?

⁸ Akū Yuda p̄i a denε: Ñ tó né p̄i gé kūmao. Óni fute ò gé ḡn̄omε, de ók̄n̄o kū m̄k̄n̄wo kū ó n̄n̄o òsun gagarō yāi, óniḡo kun aafia.

⁹ À ḡo ma yā ūmε. Ma a z̄ida w̄endii d̄ite a p̄o ḡεne ū. Tó m̄adi su k̄aonne aafiaro, ma ḡo n taaride ūmε.

¹⁰ Tó ódi sika ke yāro, de o ge kū ḡen̄ pladeo o su.

¹¹ Akū ní de p̄in̄ne: Tó lemε, à yā dík̄na ke. À ó bùsu p̄o manan̄o s̄ete à ká á asasan̄o ḡun̄ à gé à ḡogbē p̄i gba. À lí'ò eze sé f̄iti kū z'io f̄iti kū do p̄on̄o kū lí'ò gb̄i nnannao kū ḡr̄ōo kū s̄io.

¹² À gé kū ōgo leu pla à ōgo kū ò dàáre á asasan̄o ḡun̄ erañε. Ke ò s̄aten yá, á d̄oro.

¹³ À á dakūna sé à era à gé ḡogbē p̄i k̄inaa.

¹⁴ Luda Gb̄anas̄indapinkide tó gbē p̄i á w̄enda gwa à á gb̄endo kū Biliaminuo gbarε ò su k̄áo. Makū s̄o, tó Luda ma n̄n̄o s̄imame, à s̄iman gwe.

¹⁵ Ò p̄o kū oni gé ò a gba p̄in̄o s̄ete kū ōgo leu pla kū Biliaminuo ò f̄ute ò ḡε Misila, akū ò ḡε Yusuflu k̄inaa.

¹⁶ Kū Yusuflu Biliaminu è ní té, à p̄i a begwariine: Ñ gé kū gbē biren̄o ma bea. Ñ n̄b̄o de ñ keke, zaakū gbē p̄in̄o ni p̄o ble kūmao f̄anant̄εaramε.

17 Begwarii pì yā kū Yusufu dānεε kè à gèe kūńwo a bea.

18 Kū òten gé kūńwo Yusufu bea le, vīna n kū ò pì: Ɔgɔ kū ò dà ó asasanɔ gūn yā mé à tò òten su kūoo la. Ò ye ò létewá ò gbāna mɔwεε ò ó kūkū zòno ũ ò ó zaakinɔ sétεmε.

19 Kū ò kà Yusufu be kpéleleε, ò nà a begwarii pìii ò pì:

20 Mare, n yā nna! O su ò póblewε lú la yā káaku.

21 Kū o ka gu kū óni in, o ó asasanɔ pòro, akū ó baadi a ɔgɔ lè a asasa lén papana. Akū o su kū ɔgɔ pìio ó ɔĩ.

22 O su kū ɔgɔ pāndeo de ò póble pānde lúo. Ó dǔ gbē kū à ɔgɔ pìi dà ó asasanɔ gūnlo.

23 Begwarii pìi pì: Àsun damu kero, àsun vīna kero. Á Luda, á de Luda mé à ɔgɔ pìi dàáre á asasanɔ gūn. Á ɔgɔ ma ki lè. Akū à Simεɔ bòńne.

24 Begwarii pìi gè kūńwo Yusufu ɔnn, à í kpàńma ò zú oo, akū à sēε kpà n zaakinɔa.

25 Akū ò pó kū oni Yusufu gba pì yā kèke ari àgɔ gé su fānantē, zaakū ò mà oni pó ble a beamε.

26 Kū Yusufu sù be, ò a gbà pó kū ò sùoo pìnɔ ò wùte zīte a are.

27 Á n aafiaa gbèka, akū à pì: Á de zīkūna kū a a yā òo pì gbāna yá? À kú kū wèndiio yá?

28 Ò wèa ò pì: Ó de n zòbleri gbāna à kun ari tera. Akū ò kùtenε ò are pète zīte.

29 Yusufu wé sè à a dakūna dadokɔnde Biliaminu gwà à pì: Á dakūna kū a a yā òmεnε pìin dí yá? Akū à pì Biliaminunε: Luda arubarika dangu.

30 Kū à a dakūna gwà, a pɔ kè nna zōkō à ye à ɔɔ

dɔ, akū à gè kpéneɛn likalika à ɔ̀ dɔ̀ gwe.

³¹ Kū à ɔ̀nn pìpi, akū à bò à a zīda kù à pì ò su kù pòbleo.

³² Ò pòble dìteɛɛ ado, ní pò sɔ̀ adona, Misila kù ò kú kãaonɔ̀ pò adona dɔ̀, zaakū Misilanɔ̀ dì pò ble kù Eberunɔ̀ro òdi kakara kũńworo.

³³ Ò ní vúteɛvute a are ní sárakea, zaa dauduua ari ní gbè kpèdea, akū ò lé àte ò kɔ̀ gwàgwa.

³⁴ Akū ò pòble kù à kú Yusufu are kpàateteíne. Biliaminu pò zɔ̀kɔ̀ de gbè kparanɔ̀ pòla leu ɔ̀ɔ̀ro. Akū ò pò blè ò í mì kù Yusufuo ari ò kà.

44

Andurufu toko dana asasan

¹ Yusufu pì a begwariine: Ñ pòblewe káka gbè pìnɔ̀ne ní asasanɔ̀ pa lákū oni fɔ̀ ò sé nà. Ñ baadi ɔ̀ɔ̀ danɛ a asasa lén

² ñ ma andurufu toko sé ñ da ní dakūna asasan kù a pòblewe ɔ̀ɔ̀o. Akū à kè lákū Yusufu òne nà.

³ Kū gu dɔ̀ gɔ̀nɔ̀, ò ní gbáre kù ní zaakinɔ̀.

⁴ Ari ògɔ̀ gé ká zà, akū Yusufu pì a begwariine: Ñ fute ñ péteńyĩ. Tó n ní lé, ñ ní la ñ pi bó yā mé à tò ò fīnaa bòmene kù a vānio a mana gēne ũu?

⁵ Bó yā mé à tò ò ma toko kù madì í mio mà màso keoo sè kpānii? Ñ ońne kù ò yā vāni kè.

⁶ Kū à ní lé, à yā pìi òńne,

⁷ akū ò wèa ò pì: Mare, à kè dera n ò leɛ? Kúku! Ókɔ̀nɔ̀ n zòblerinɔ̀, odì yā bire taka keero.

⁸ ɔ̀ɔ̀ kù o lè yā ó asasanɔ̀ lé gūn, ódi era o suonne bona zaa Kanaaroo? Óni fɔ̀ ò andurufu ke wura sé kpāni n dikiri bea yá?

9 Mare, ó gbě kũ n lè a kĩnaa, ade gà, ó pínki óni gõ n zòno ũ.

10 À pì: Tò, à ke lákũ a ò nà. Gbě kũ ò lè a kĩnaa ni gõ ma zò ũme, á gbě kparano ni gõ taari sari.

11 Akũ n baadi a asasa kipa à pòro gõno.

12 Akũ begwarii pì n asasano gwàgwa. À nà n v̄ini p̄sa ari à gèe à kào n dakũna p̄sa, akũ à toko p̄i lè Biliaminu p̄o gũn.

13 Ò n utanò gà ò kèkè, akũ n baadi a aso ȳi a zaakine ò era ò gè w̄ete gũn.

14 Kũ Yuda kũ a gbẽno kà Yusufu bea, ò a lè gwe, akũ ò kùte a are z̄ite.

15 À p̄inne: B̄oyain a kè lee? Á d̄s kũ ma taka di màso keroo?

16 Yuda w̄ea à pì: Dikiri, óni pinne deramee? À ȳake ona v̄iro. Óni ke dera ò ó z̄ida bo ȳann? Luda mé à bò ó taaria. Dikiri, o gõ n zòno ũ dí, ókõno kũ gbě kũ ò toko p̄i lè a kĩnaao.

17 Akũ Yusufu pì: Kai! Mani f̄s mà abire kero. Gbě kũ ò toko p̄i lèa mé ani gõ ma zò ũ, á gbě kparano áni era à tá á de kĩnaa aafia.

Yuda w̄ekena Yusufua Biliaminune

18 Akũ Yuda nài à pì: N ȳa nna dikiri! N̄ tó makũ n zòbleri mà ȳa onne. N̄sun p̄o f̄emairo dikiri, zaakũ n s̄ara kũ Firi'aunaome.

19 Dikiri, n ó lá ȳa tó ó de v̄i ke dakũna.

20 Akũ o p̄i ó de z̄i kũ, akũs̄ ó dakũna kun do, ó de a ì a z̄ikũnaa gũmme. Né p̄i v̄ini dadokõno de gà, àkũ mé à ḡõ ado, akũ ó de p̄i yei manamana.

21 N ò ókõno n zòblerinone ò a sé ò su k̄aonne de n̄ w̄e siale.

22 Dikiri, o pìnne né pì ni f̃s̃ à a de tóro. Tó à a tò, de pì ni game.

23 Akū n pìwεε, tó ódi su kū ó dakūna pìoro, óni wé sik̃l̃ero.

24 Kū o ta ó de kīnaa, o n yā òne.

25 Akū ó de pìi pì ò era ò gé p̃blewε lú f̃iti d̃o.

26 O pì, tó adi ke ó dakūna kú kūoo baasiro, óni f̃s̃ ò géro, zaakū tó à kú kūooro, óni wé sik̃l̃ero.

27 Akū ó de pìwεε, ó d̃s̃ kū a naño né ì mèn pla.

28 Kū a do bò a bea, adi a e doro ari gbāra. À pì ñb̃o p̃s̃i mé à a sò.

29 À pì tó o né bire s̃iawa, akū yā ṽani a lè, lākū a z̃i k̃ù ñà, óni tó à tá miran kū p̃siraomε.

30 Tera s̃à, tó ma ta ma de kīnaa, akū a né pì kú kūooro, ani game, zaakū a p̃o kúame.

31 Tó ó de dí né pì e ó téro, ani tá miran a z̃ikūnaa g̃ūn kū p̃siraomε.

32 Ma a z̃ida kp̃a ma dea né pìi g̃εne ũme, ma pì tó mádi sunε k̃āaoro, mani g̃s̃ a taaride ũ ari ma w̃endi lén.

33 Dikiri, n yā nna! Ñ tó mà g̃s̃ n z̃ò ũ né pìi g̃εne ũ de à tá kū a ṽiño.

34 Tó adi ke kū né pìoro, mani f̃s̃ mà tá ma de kīnaaro. Ñsun tó mà yā ṽani kū ani ma de le ero.

45

Yusufu z̃ida babana a ṽiño

1 Yusufu dí f̃s̃ à a z̃ida k̃ù a ìba k̃ù ò kú gweño are doro, akū à p̃ut̃à à pì: Ák̃ño k̃ù á kú laño, à b̃ote á p̃inki! Kū gb̃eke kú gwe doro, akū à a z̃ida bàba a ṽiñoε s̃à.

² Àten ò do gbānagbāna ari Misilano mà, akū Firi'auna bedeno a baaruu mà.

³ Akū à pì a gbě pìnne: Yusufume ma ũ. Ma de kun ari tera yá? Akū swèè kèngu, odi fò ò wèaro.

⁴ Akū Yusufu pìnne: À namai. Kū ò nài, akū à pì: Makūme á dakūna Yusufu kū a yà ò sù kāao Misila la ũ.

⁵ Tera sà àsun tó á nèsee yakaro. Àsun pò fè ma yiana yā musuro, zaakū gbēno surabana yāin Luda ma zī á are la.

⁶ Nà kana busun la wè pladen dí. Oni bú baro oni pò kēro ari wè soro.

⁷ Luda tò ma doare are de ó buri bo aafia andunia gūn, mà á sura ba manamana.

⁸ Adi ke ákōno mé a ma zī laro, Ludame. À ma dite Firi'auna lédammari ũ, a begwari ũ, Misila gu sīnda pínki gbě zōkō ũ.

⁹ À ke likalika à gé ó de kīnaa à one a né Yusufu pì Luda a dite Misila busu gbānade ũ. À su ma kīnaa la gōno.

¹⁰ Àgō kú kūmao kāni à vute Gosē busun kū a néno kū a daikoreno kū a sāno kū a blēno kū a zūno kū pò kū à vīno pínki.

¹¹ Mani a gwa la, zaakū nà nigō kun ari wè soro domē. Tó lenlo, akū kū a bedeno kū pò kū à vīno ni kakate pínki.

¹² Ákōno kū Biliaminuo, a è kū wéno kū makū Yusufu makū mé maten yā oare.

¹³ À bèere kū má vī Misila la yā o ma dene kū pò kū a èo pínki. À gé à su kāao la likalika.

¹⁴ À vī à lòko a dakūna Biliaminu wakaaa à ò do,

akū Biliaminu mlèa à ɔ̀ɔ̀ d̀ò se.

¹⁵ Akū à lé pèpè a v̀̀ninɔ̀a ń pínki kū ɔ̀ɔ̀d̀ɔ̀. Abire gbera a v̀̀ninɔ̀ yā ò k̄āao.

¹⁶ Kū Yusufu v̀̀ninɔ̀ suna baaruu kà Firi'auna bea, à k̀ène nna kū a ìbanɔ̀.

¹⁷ Akū à p̀ì Yusufune: Ǹ o n v̀̀ninɔ̀ne ò ń aso yĩ ń zaakinɔ̀ne ò fute ò gé Kanaa,

¹⁸ ò ń de sé kū n bedenɔ̀ ò su kũńwo ma k̄ĩnaa la. Mani Misila b̀̀su gu mana kpámma òḡɔ̀ nna ma.

¹⁹ Ǹ ońne d̀ɔ̀ ò Misila z̀̀gonɔ̀ sé ń né fítinɔ̀ kū ń nɔ̀gbẽnɔ̀ yāi, ò ń de sé ò su k̄āao.

²⁰ Ọsun laasun lé p̀ɔ̀ kū oni tó gwenɔ̀aro, zaakū Misila gu mana ni ḡɔ̀ ń p̀ɔ̀ ũme.

²¹ Akū Isaraila né p̀inɔ̀ k̀è le. Yusufu z̀̀gonɔ̀ kpámma lákū Firi'auna ò nà. À zé zànaa k̀èńne d̀ɔ̀.

²² À ń gbá uta z̀̀k̄ɔ̀nɔ̀ ń pínki, akū à Biliaminu gbà andurufu ɔ̀ḡɔ̀ m̀èn wàa do kpé basɔ̀ro kū uta z̀̀k̄ɔ̀nɔ̀ m̀èn sɔ̀ro.

²³ À Misila p̀ɔ̀ mananɔ̀ kpàzã a dene zaaki aso kuri kū p̀ɔ̀blewɛo kū p̀ɔ̀bleo zaaki aso kuri a de zé zàna ũ.

²⁴ Kū à ń gbáre à p̀ì: Àsun fiti ke zénlo! Akū ò tà.

²⁵ Ọ̀ b̀ò Misila, akū ò kà Kanaanɔ̀ b̀̀sun ń de Yakubu k̄ĩnaa.

²⁶ Ọ̀ p̀ine: Yusufu kú ẁ̀ndiio ari tera, àkūme Misila b̀̀su gbẽ z̀̀k̄ɔ̀ ũ. Akū Yakubu k̀è s̄aii, adi síro.

²⁷ Akū ò yā kū Yusufu òńne òne pínki. Kū Isaraila z̀̀go kū Yusufu gbàre à a s̀énɔ̀ è, akū a laasun k̀è do sà,

²⁸ akū à p̀ì: Adikĩna mò! Ma né Yusufu kú kū ẁ̀ndiio ari tera. Mani gé mà wé siale de má kpé mà ga.

46

Yakubu tana Misila kũ a nénɔ

¹ Isaraila dà zén kũ pó kũ a vīnɔ pínki. Kũ à kà Beseba, à sa ò a de Isaaku Ludaa.

² Akũ Luda bò à sù a wégupu'ena a gũn gwāani à pì: Yakubu! Yakubu! À wèa à pì: Makũ di!

³ Akũ à pì: Makũmε Luda ũ n de Luda. Ñsun Misila gena damu kero, zaakũ gwen mani n buri karan manamana.

⁴ Mani gé kũnwo Misila mà era mà su kũ n burinɔ. Yusufu gbádan ñni gan.

⁵ Akũ Yakubu fùte Beseba. A nénɔ a dà zùgo kũ Firi'auna gbàre ò a séonɔ gũn kũ ní nénɔ kũ ní nanɔnɔ.

⁶ Ó ní pókādenɔ kũ aruzeke kũ ò lè Kanaanɔ bùsunɔ sète ò tào Misila.

⁷ Yakubu tà gwe kũ a négɔgbēnɔ kũ a nénɔgbēnɔ kũ a daikorenɔ ní pínki.

⁸ Isaraila kũ ò tà Misilanɔ tónɔn dí, Yakubu kũ a burinɔ:

Yakubu daudu Rubeni.

⁹ Rubeni négɔgbēnɔ Anɔku, Palu, Ezerɔnu kũ Kaamio.

¹⁰ Simeɔ négɔgbēnɔ Yemueli, Yami, Oada, Yakĩ, Zoa kũ Sauluo kũ à a ò kũ Kanaa nɔgbēo.

¹¹ Levi négɔgbēnɔ Gesɔmu, Koa kũ Merario.

¹² Yuda négɔgbēnɔ Eε, Ona, Sela, Perezzi kũ Zerao, ama Eε kũ Onao gà Kanaamε. Perezzi négɔgbēnɔ Ezerɔnu kũ Amuluo.

¹³ Isaka négɔgbēnɔ Tola, Pua, Yasubu kũ Simirɔnuo.

¹⁴ Zebulunni négɔgbēnɔ Seredi, Elɔni kũ Yalelio.

15 Négōgbē kū Lea í í kū Yakubuo Mesopotamianon gwe. Àkū mé à a nénōgbē Dina ì dō. Ní buri pìnō í pínki gbēnon baraakuri awεε'aakōmε.

16 Gada nógōgbēnon Zefō, Agi, Suni, Ezebō, Eri, Arodi kū Arelío.

17 Asa nógōgbēnon Imina, Isiva, Isivi, Beria kū í dāre Serao. Beria nógōgbēnon Eberu kū Malakielio.

18 Labā mé à Zilipa kpà Leaa. Buri kū Zilipa kè kū Yakubuon gwe. Ò gbēnon gēro awεεdomε.

19 Yakubu nanō Rahila nógōgbēnon Yusufu kū Biliaminuo.

20 Yusufu Manase kū Eflaimuo ì Misila kū a nanō Asena, Eliopolì sa'ori Potifera néo.

21 Biliaminu nógōgbēnon Bela, Beke, Asabeli, Gera, Naama, Ehi, Rosu, Mupimu, Upimu kū Adao.

22 Buri kū Rahila kè kū Yakubuonon gwe. Ò gbēnon gēro donsarimε.

23 Dā nógōgbē Usimu.

24 Nafatali nógōgbēnon Yazieli, Guni, Yεze kū Silēmuo.

25 Labā mé à Bila kpà Rahilaa. Buri kū Bila kè kū Yakubuonon gwe. Ò gbēnon supplamε.

26 Yakubu buri kū ò tà kúnwo Misilanon gwe. Ò gbēnon baaakō awεεsuddomε a né nono baasi.

27 Kū Yusufu né ì Misila gbēnon pla, akū Yakubu buri kū ò tà gwenō kè gbēnon baaakō akuri.

28 Yakubu Yuda zì à donε arε Yusufu kīnaa de à Gosē būsū zé mōnε. Kū ò kà gwe,

29 akū Yusufu gè a sōgon à gèε da a delε gwe. Kū à a lè, à mlèa à ó dō à gii kè.

30 Akū Isaraila pì Yusufunε: Lákū ma wé sinle nà ma è í kú wèndiio, ga ni fō à ma sé sà.

31 Yusufu pì a v̄ininɔnɛ kũ a de bedenɔ: Mani gé mà o Firi'aunanɛ ma v̄ininɔ kũ ma de bede kũ ò kú Kanaanɔ b̄usunɔ sù ma k̄inaa.

32 Mani onɛ kũ s̄ad̄arinɔmɛ á ũ, á pókādenɔ v̄i, akū a su kũ á s̄anɔ kũ á blènɔ kũ á zùnɔ kũ pó kũ á v̄inɔ p̄inki.

33 Tó Firi'auna á sísi, akū à á lá bó z̄in adì kɛ,

34 à onɛ à pi á pókādedenɔ ũ zaa á kefennakɛgɔɔa ari kũ a gb̄arao lán á dizinɔ bà. Tó a ònɛ lɛ, áni le à vutɛ Gosɛ b̄usun, zaakū Misilanɔ dì kakara kũ s̄ad̄arinɔro.

47

Isarailanɔ vutɛna Misila

1 Yusufu ḡɛɛ à yā ò Firi'aunanɛ à pì: Ma v̄ininɔ bò Kanaanɔ b̄usun kũ n̄ s̄anɔ kũ n̄ blènɔ kũ n̄ zùnɔ kũ pó kũ ò v̄inɔ p̄inki, ò sù Gosɛ b̄usun.

2 Akū à a v̄ininɔ sè gb̄ɛnɔn sɔɔro à n̄ mó Firi'aunanɛ.

3 Firi'auna n̄ lá à pì: Bó z̄in adì kɛɛ? Ò wèa ò pì: Ók̄nɔ n zòblerinɔ, s̄ad̄arinɔn ó ũ lán ó dizinɔ bà.

4 Akū ò pinɛ: O su vutɛ b̄usun la gɔɔo plame, zaakū nà kú Kanaanɔ b̄usun manamana, sè kun kũ ó s̄anɔ blero. Ók̄nɔ n zòblerinɔ, n̄ ó gba zé ò vutɛ Gosɛ b̄usun.

5 Akū Firi'auna pì Yusufunɛ: Lákū n de kũ n v̄ininɔ sù n k̄inaa nà,

6 n̄ n̄ kátɛ Misila gu manan. Ò vutɛ Gosɛ b̄usun. Tó laakaridenɔn kú n̄ té, n̄ ma pónɔ nañnɛ n̄ ɔ̄.

7 Akū Yusufu a de Yakubu sè à ḡɛɛ à mò Firi'aunanɛ. Akū Yakubu sa mana ònɛ.

8 Firi'auna a là à pì: N ka wèn gbaa?

9 À wèa à pì: Ma konna andunia gūn wè basuddo akuriden dí. Ma wè dí ká ma dizinɔ pɔ ũro, akū à yā'ūmmana vī.

10 À sa mana ò Firi'aunanɛ dɔ, akū à bò a kīnaa.

11 Yusufu a de kū a vīninɔ kàte Misila būsū gu manan à n gbá būsū kū Ramɛɛ de a wéra ũ lákū Firi'auna ò nà.

12 Yusufu pɔblewɛ kpà a dea kū a vīninɔ kū a de bedenɔ n pínki ɔn kū ɔnnwo n dasi lén.

Nà gbānakūnaa

13 Nāa kè gbāna, pɔblewɛ kú gukearo. Misilanɔ kū Kanaanɔ gbāna làka.

14 Òten pɔblewɛ lú, akū Yusufu ɔgɔ kū à kú Misila kū Kanaao sè pínki à tào Firi'auna bɛa.

15 Kū Misilanɔ kū Kanaanɔ ɔgɔ làka, Misilanɔ sù Yusufu kīnaa n pínki ò pì: ɔgɔ kun doro. N ó gba pɔblewɛ. Nsun tó ò ga n wáraro.

16 Yusufu pì: Lákū ɔgɔ kunlo nà, à su kū á pókādenɔ, mani pɔblewɛ kpááwa a musu.

17 Akū ò sù Yusufunɛ kū pókādenɔ, akū à pɔblewɛ kpámma sɔnɔ kū sánɔ kū blènɔ kū zùnɔ kū zaakinɔ musu. Wè birea à pɔblewɛ kpámma n pókādenɔ musumɛ.

18 Kū wè bire gète, akū ò sù a kīnaa a wè làa ò pìne: Dikiri, óni fɔ ò yáke utennɛro. ɔgɔ làka, akū ó pókādenɔ gè n pɔ ũ. Póke dí gɔ ò kpámmaro, ókɔnɔ kū ó buranɔ baasiro.

19 Nsun tó ò ga n wára kū ó buranɔro. N ó lú kū ó buranɔ n fīna bo kū pɔblewɛo ò gɔ Firi'auna zònɔ ũ, ókɔnɔ kū ó buranɔ. N ó gba pɔblewɛ de òsun garo ògɔ kun, akūsɔ de ó buranɔ sún gɔ tàraga ũro.

20 Akū Yusufu Misila buranɔ̀ lù Firi'aunanɛ̀ pínki, zaakū Misilanɔ̀ baadi a bura yà, kù nà ñ kù gbāna yāi, akū būsuu gɔ̀ Firi'auna pɔ̀ ũ.

21 Yusufu Misilanɔ̀ sì zònɔ̀ ũ ñ pínki zaa ñ būsulén la gɛna a lé dire.

22 Ama adi sa'orinɔ̀ buranɔ̀ lúro, zaakū Firi'auna dítɛ̀ àgɔ̀ pɔ̀blewɛ̀ kpámma gɔ̀rɔ̀ sīnda pínki. Lákū ò kú kù pɔ̀blewɛ̀ kù Firi'auna dì kpámmao nà, odi ñ buranɔ̀ yáaro.

23 Akū Yusufu pì gbɛ̀nɔ̀nɛ̀: Ma á lú kù á buranɔ̀ sà, a gɔ̀ Firi'auna pɔ̀ ũ. Pɔ̀blewɛ̀n dí. À gé à t̃s̃.

24 Pókɛ̀gɔ̀rɔ̀ àgɔ̀ a leu sɔ̀rode kpá Firi'aunaa, a kpara ni gɔ̀árɛ̀ pɔ̀wɛ̀ ũ kù pɔ̀bleo. Àgɔ̀ abire ble kù á nénɔ̀ kù á bedenɔ̀ á pínki.

25 Akū ò pì: N ó sura bà. Ñ tó ò n pɔ̀nna le dikiri, ò gɔ̀ Firi'auna zònɔ̀ ũ.

26 Akū Yusufu yā dítɛ̀ Misila à pì, burapɔ̀ leu sɔ̀rode nigɔ̀ de Firi'auna pɔ̀ ũ. Yā pì kun ari kù a gbārao. Sa'orinɔ̀ būsú mé adi gɔ̀ Firi'auna pɔ̀ ũro ado.

Yakubu wékɛna zā

27 Isarailanɔ̀n kú Gosɛ̀ būsun zaa Misila. Ò ñ zīda zītɛ̀ vī gwe, akū ò né ì ò kàra manamana.

28 Yakubu kè wè gēro awɛɛpla Misila, a wè pínkipinki basuppla awɛɛsupplamɛ̀.

29 Kù à kà gana, à a né Yusufu sìsi, akū à pìnɛ̀: N yā nna! Tó ma n pɔ̀nna lè, ñ nɔ̀ da ma gbáda gbáru ñ gbɛ̀kɛ̀ kù náanio yā kemɛnɛ̀. Ñsun ñ ma vī Misilaro.

30 Tó ma ka ma dizinɔ̀la, ñ ma sé ñ bo kūmao Misila la ñ ma vī ma dizi pìnɔ̀ miran. Akū Yusufu pìnɛ̀: Mani yā kù n ò kɛnɛ̀.

³¹ Akū Yakubu pì: Ñ la damene. Kū à la dāne, akū Yakubu gbāna lè a gòoa à donyĩ kè.

48

Yakubu Eflaimu kū Manaseo ditena a zīda nēno ũ

¹ Goro pla gbera ò ò Yusufune a de ten gyā ke, akū à a né gbēnon plano Manase kū Eflaimuo sète à gèe kūnwo.

² Kū ò ò Yakubune a né Yusufu sù a gwa, à kokari kè à fùte à vùte a gádo musu.

³ À pì Yusufune: Luda Gbānasīndapinkide bò à sùma zaa Luzu, Kanaanò būsun, à arubarikaa dāmagu

⁴ à pīmene áni tó mà né i manamana, áni ma kara mà gō burino dizi ũ áni būsuu pì kpá ma burino ma gbera n pó ũ ari goro sīnda pínki.

⁵ Tera sà né gbēnon pla kū n n í Misila ari màgō su n kīnaano ma pōno me. Eflaimu kū Manaseo gō ma nēno ũ lākū Rubeni kū Simeo de nà.

⁶ Né kū ñni n i n gberano mé onigō de n pó ũ, oni n túbi ble n vīnino kīnaa.

⁷ Zaakū kū maten su kū Mesopotamiao, n da Rahila gà zén Eflata kū òdi pì tera Betilihamu léi zaa Kanaanò būsun, akū ma a vī zén gwe.

⁸ Akū Isaraila Yusufu nēno gwà à pì: Dīnon gwee?

⁹ À pì a denē: Né kū Luda ma gba lanon gwe. Akū Isaraila pì: Ñ mó kūnwo ma kīnaa mà sa'ole kéne.

¹⁰ Zīkūna Isaraila wé būsà àten gu e manaro, akū Yusufu nài kū né pino. Isaraila lé pèpèrma à n kpá a kùla,

¹¹ akū à pì Yusufune: Mádi da yā mà wé sinle doru, akū Luda tò ma n e kū n nēno do.

12 Yusufu n̄ gó a de gbála, akū à kùtɛnɛ à a arɛ pɛtɛ.

13 Akū Yusufu a n̄n̄ kù n̄ pla n̄ pínki. À Eflaimu kù k̄ ɔplao Yakubu ɔzɛ kpa, akū à Manase kù ɔzɛ kpa Yakubu ɔpla kpa, akū à n̄i kù né p̄n̄.

14 Akū Yakubu a ɔ p̄k̄ɔla à a ɔpla n̄ Eflaimu kù à de dakūna ũ m̄ia, à a ɔzɛ n̄ Manase kù à de daudu ũ m̄ia.

15 Akū à sa'olɛ kè Yusufunɛ à p̄i:
Luda kù ma dizin̄ Ibrah̄i
kù Isaakuo t̄aa ò k̄ao,
Luda kù à d̄omɛnɛ arɛ
ma kunnaa ḡn̄ ari kù a gb̄arao,

16 a Malaika kù à ma bo a v̄anin pínki
à arubarika da né d̄ík̄inan̄gu,
à tó òḡō n̄ s̄isi ma t̄aa,
kù ma dizin̄ Ibrah̄i kù Isaakuo t̄oo,
à tó òḡō k̄s̄ manamana andunia ḡn̄.

17 Kù Yusufu è a de a ɔpla n̄ Eflaimu m̄ia, adi kɛnɛ nnaro. À a de ɔ kù de à go Eflaimu m̄ia à na Manase p̄aa

18 à p̄i: Lenlo Baa, gb̄ɛ d̄ík̄ina mé à daudu ũ. N̄ n ɔpla na a m̄ia.

19 Akū a de ḡi à p̄i: Má d̄s̄ ma né, má d̄s̄. Àpi s̄o ani ḡs̄ buri ũ, aniḡō z̄k̄ō, ama a dakūna z̄k̄ō niḡō deala, a buri niḡō dasi.

20 Z̄i k̄ua à sa'olɛ kè n̄nɛ à p̄i:
Isarailan̄ ni sa mana ok̄nɛ kù á t̄oo
oni pi Luda tó n̄ ḡs̄
l̄an̄ Eflaimu kù Manaseo bà.
Lɛmɛ à Eflaimu d̄o Manasenɛ arɛ lɛ.

21 Akū Isaraila p̄i Yusufunɛ: Ma ka gana, ama Luda niḡō kù k̄áo, ani era à tá k̄áo á dizin̄ b̄usun.

22 Sɛkɛmu bùsu mana kũ ma sì Amɔrinɔa kũ ma fɛnɛdao kũ ma sáo, ma n gba, mɔkɔn kũ n de n vɛninɔla.

49

Yakubu sa'olekɛna a nɛnɔne

¹ Yakubu a nɛnɔ sɛsi, akũ à pì:

À kɔ kakara
mà yã kũ ani á le ziakpɛzĩ oáɛ.

² À kɔ kakara ma nɛnɔ à sã kpá,
à á de Isaraila yã ma.

³ Rubɛni ma daudu ma gbãna,
ma kana gɔ léi né káaku,
n bɛɛɛ deñla kũ n gbãnao.

⁴ N̄ pãsi lán ísɔ bà,
ama ñinigɔ deñlaro,
zaakũ n didi n de gádoá,
n wute kũ ma nɔnɔ dokeo.

⁵ Simɛn kũ Levio mé ò kɔ gbɛnɔ ũ,
ò pãsi kũ fɛnɛdao.

⁶ Ma lé kú n̄ kakaranaa gũnlo,
ma baka kú n̄ yãgɔgɔnaa gũnlo,
zaakũ ò gbɛnɔ dɛdɛ pɔfɛ gũn,
ò zù gbátĩnɔ zɔzɔ lákũ ò yei nà.

⁷ Luda láari boñma n̄ pɔfɛ zɔkɔ yã,
à lé keñne n̄ pãsike yã.
Mani n̄ kɛkɔa Yakubu burinɔ té,
mani n̄ burinɔ fãkɔa Isarailanɔ gũn.

⁸ Yuda, n gbɛnɔ ni n tó kpá.

Ñni n ibɛɛnɔ kũ n̄ wakaaa,
n de nɛnɔ ni kútɛnnɛ.

⁹ Yuda de lán músu bà,
ma né pì dì su kũ tofekao

àdi gáte àdi wúte a tòn.

Dí mé ani f̄s̄ à a futεε?

¹⁰ Kpata ni go Yudalaro,
a burinɔ mé oniḡs̄ gò k̄na
ari Silo gé su,

buri s̄inda píngi ni mì natεε.

¹¹ Ani a zaaki dɔ geepi lía,
ani a zaakinε yī geepi lí manaa.

Sèwē niḡs̄ dime

ani a pókasanɔ pípio,

ani a uta pípi k̄u geepi'io.

¹² Sèwē ní a wé t̄era k̄u,
vī ni a saka pura k̄u.

¹³ Zεbuluni niḡs̄ kú ísira sare,
a bùsu niḡs̄ de gó'itεnɔ bàdɔki ũ.

A bùsu lé ni ze Sid̄s̄.

¹⁴ Isaka de lán zaaki gbāna
k̄u à wutεna aso mèn pla dagura bà.

¹⁵ Tó a burinɔ è ní kámmaboki mana,
akūs̄s̄ ní bùsu pì vutεna nna,
oni nate asosεnaanε ò z̄òz̄ĩ ke.

¹⁶ Dā ni a gbēnɔ bo yān

Isaraila burinɔ doke ũ.

¹⁷ Dā niḡs̄ de lán ml̄è k̄u à kú zé sare bà,
lán pitiko k̄u à kú zéwεwε ḡn̄ bà.

Àdi s̄s̄ lé a gbáa,

de gbē k̄u à di a musu léte a kpεdangara.

¹⁸ Dikiri, madì wé dɔ n surabanaai.

¹⁹ Gada s̄s̄, z̄ìkarinɔ ni siṅgu,
ama oni léte ní kpεdenɔa.

²⁰ Asa póblewε niḡs̄ nísi vī,
póble k̄u a blena nna k̄inanɔnεen ani kpá.

21 Nafatali de lán gbētē lí
kū àdi gā mananɔ bo bà.

22 Yusufu de lán lí né'iri
kū à kú ísēboki sare bà,
a gānɔ dì poro à da gb̃lla.

23 Kàzurinɔ ni ibere séo,
ò péa kū kàao.

24 Anigō a sá kūna yīgānaa sari
Yakubu Luda gbānade gāi,
a ɔ gbāna nigō wāna
Isarailanɔ Gbèsi kū àdi done are yāi.

25 N de Luda pì ni kpányĩ,
Gbānasīndapinkide pì ni arubarika dangu
kū legū'i kū àdi bo musuo,
kū arubarika kū à katena zīte gbáruo,
de n nɔnɔ kū n pónɔ gō de nérandenɔ ũ.

26 Sa'ole kū n de kènne
de ma dizinɔ póla,
à zōkō de kpi zīnɔla.
Luda tó arubarika dínɔ gō Yusufu m̃ia,
gbē kū ò dīte adona a gbēnɔ té musu.

27 Biliaminu de lán lēwana pāsī bà,
àdi léte gbēnɔa kɔnkɔ,
àdi n̄ pónɔ kpàate ɔkɔsi.

28 Isaraila buri mèn kuri awēēplanɔn gwe n̄ pínki.
Sa'ole kū n̄ de kènnen gwe baadi kū a póo.

Yakubu gana kū a vīnaao

29 Akū à p̃ínne: Tó ma andunia tò, à ma vī ma
dizinɔ gbèwēē kū à kú Iti buri Eflɔnu bura gūn.

30 Gbèwēē pì kú Makp̃elame, Mamare ifáboki kpa
Kanaanɔ b̃usun, bura kū Ibrahĩ lù Iti buri Eflɔnu
gèṽiki ũ.

31 Gwen ò Ibrahĩ kũ a nanɔ Sarao vɪn. Gwen ò Isaaku kũ a nanɔ Rebekao vɪn. Gwen ma Lea vɪn.

32 Ò bura pì kũ a gbèwεεεεε lù Itinɔamε.

33 Kũ Yakubu lé òtε a nένɔνε à làka, à èra à wùtε, akũ à gà.

50

1 Yusufu kùsi a dea à ɔɔ dò a musu à lé pèpεa.

2 Akũ à ò a zĩkeri εzεdenɔνε ò εzε kũ àdi tó gè vāro máma a de gèεa. Akũ ò màma Isaraila gèεa

3 ari gɔɔ bupla de àsun yagi kero yāi, zaakũ len Misilanɔ dì ke le, akũ ò a gè ɔɔ dò gɔɔ baaakɔ akuri.

4 Kũ ò a gè ɔɔ dò ò làka, Yusufu pì Firi'auna ɔndenɔνε: Á yā nna! Tó ma á pɔnna lè, à omενε Firi'aunanε à pi:

5 Kũ ma de ten ga, à tò ma la dànε à pì mà a vĩ mira kũ à kèkε a zĩda pó ũ Kanaanɔ bùsun. Ñ ma gba zé mà gé mà a de vĩ sà, mani era mà su.

6 Akũ Firi'auna pìnε: Ñ gé ò n de vĩ, zaakũ à tò n la dàarε.

7 Kũ Yusufu ten gé a de vĩ, Firi'auna ìbanɔ kũ a be gbě zɔkɔnɔ kũ Misila bùsu gbānadeno gèε kāao í pínki.

8 Yusufu bedeno kũ a vɪninɔ kũ a de bedeno gèε kāao í pínki dɔ. Ñ né fítinɔ kũ í sānɔ kũ í blènɔ kũ í zùnɔ mé ò gò Gosē bùsun òtēne.

9 Sɔgonɔ kũ sōdeno gèε kāao dɔ. Gbě kũ ò gèε zenεε pìnɔn dasi manamana.

10 Kũ ò kà Atada pówεgběkia Yoda bara, gwen ò wiki gbāna lèn ari, ò gè ɔɔ dò manamana, akũ Yusufu a de wēnda kè ari gɔɔ suppla.

11 Kū Kanaanɔ̀ b̀̀sudenɔ̀ è l̀̀ákū òten g̀̀e ke nà Atada p̀̀wɛgb̀̀ekia, akū ò p̀̀i: Misilanɔ̀ g̀̀ekena z̀̀kõn dí. Abire yāi ò t̀̀ó kpà Yoda bara gu p̀̀iine Abeli Misila.

12 Len Yakubu ǹ̀enɔ̀ k̀̀e le l̀̀ákū à ò́nne nà.

13 Ó a g̀̀e s̀̀e ò g̀̀eɛo Kanaanɔ̀ b̀̀sun, akū ò a v̀̀i Makpela bura gb̀̀ewee kū Ibrahĩ l̀̀u Iti buri Eflonua mira ũ g̀̀n Mamare ifāboki kpa.

14 Kū Yusufu a de v̀̀i à làka, à era à tà Misila kū a v̀̀ininɔ̀ kū gb̀̀e kū ò g̀̀e zene a de g̀̀e v̀̀inɔ̀ ń pínki.

Yusufu náanikpana a v̀̀ininɔ̀a

15 Kū Yusufu v̀̀ininɔ̀ è ń de gà, akū ò p̀̀i: Tó Yusufu ibere s̀̀e kūoo, akū à ye à a vāni kū ò k̀̀ene pínki fīna bowere s̀̀i bi?

16 Akū ò légbāzā k̀̀ene ò p̀̀i: De n de kpé à ga à p̀̀i

17 ò onne ń ó taari kū ó durunnao k̀̀ewá, zaakū a vānin o k̀̀enne. N yā nna! Ń ó taarinɔ̀ k̀̀ewá. N de Luda z̀̀blerinɔ̀me ó ũ. Kū ò yā p̀̀i ò Yusufune, akū à s̀̀o d̀̀.

18 Akū a v̀̀ininɔ̀ s̀̀u a kīnaa ò k̀̀ute a are ò p̀̀i: N z̀̀nɔ̀me ó ũ.

19 Akū Yusufu p̀̀inne: Àsun vīna kero. Ludame ma ũ yá?

20 Á ye à a vāni kemene yā, akū Luda lite a mana ũ, de à le à gb̃enɔ̀ sura ba dasi lán àten ke nà tera.

21 Àsun vīna kero. Mani á gwa kū á ǹ̀enɔ̀. Akū à náani kpà́mma à ń laakarīi kpà̀te.

Yusufu ganaa

22 Yusufu kú Misila kū a de bedenɔ̀ ari à kà ẁ̀e basɔ̀ro akuri.

23 Á wé s̀̀i Eflaimu sākpenɔ̀le, akū à wé s̀̀i Manase né Maki ǹ̀enɔ̀le d̀̀.

²⁴ Akū Yusufu pì a gbēnɔnɛ: Ma ka gana. Luda mé ani su kpáái à bo kǎáo b̀usu dín à gé kǎáo b̀usu kū à a lé sè Ibrahĩne kū Isaakuo kū Yakuboo gūn.

²⁵ Akū Yusufu tò Isarailanɔ la dàare à pì: Gɔrɔ kū Luda ni su kpáái, à ma wánɔ sète à boo gu dín.

²⁶ Yusufu wè basɔɔro akuriden à gà. Akū ò eze kū àdi tó gè vāro màma a gèea ò dà àkpatii gūn Misila.

Luda yá takada kú Bisá yáo
Portions of the Holy Bible in the Busa language of
Nigeria

copyright © 2005 SIM International

Language: Bisá (Busa)

Translation by: SIM

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-10-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

8631d380-7d17-5581-abf9-174814e8ccc3